

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**SUBAY VE ASTSUBAYLARIN SERBEST
ZAMANLARINDA SPOR YAPMA
ALİŞKANLIKLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Coşkun OKUYUCU

ELAZIĞ – 2006

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Necip İLHAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tez, Yüksek Lisans Standartlarına Uygun Bulunmuştur.

Yrd. Doç. Dr. Bilal ÇOBAN
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanı

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi
olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Fikret RAMAZANOĞLU
Danışman

Yüksek Lisans Sınavı Jüri Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Bilal ÇOBAN
Yrd. Doç. Dr. Fikret RAMAZANOĞLU
Yrd. Doç Dr. Cengiz ARSLAN
Yrd. Doç Dr. Oğuz ÖZÇELİK
Yrd. Doç Dr. Mehmet ÖCALAN

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve tez çalışmalarım esnasında deneyim ve bilgi birikimini benden esirgemeyen, yardımlarıyla bana yol gösteren değerli hocam, Yrd. Doç. Dr. Fikret RAMAZANOĞLU'na teşekkür ederim.

Yaptığım çalışmalar ve eğitimim esnasındaki tüm katkılarından dolayı bölümümüzün değerli hocalarına, kaynak temini konusundaki yardımlarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU'na, Prof. Dr. Suat KARAKÜÇÜK'e ve Yrd. Doç. Dr. Velittin BALCI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Anketin 8nci Kolordu Komutanlığı'nda görev yapan subay ve astsubaylara uygulanmasında desteğini esirgemeyen tüm komutanlarıma ve çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Anketin SPSS programıyla değerlendirilmesi ve yorumlanmasında büyük yardımlarını gördüğüm değerli dostum Endüstri Mühendisi Yusuf Çakabey MENGİ'ye, çalışmalarım esnasındaki yardımlarından dolayı değerli arkadaşlarım Akın EREN'e ve Ertuğrul BÜLBÜL'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER	Sayfa No
1. ÖZET	1
2. ABSTRACT	3
3. GİRİŞ	5
3.1. Zaman Kavramı	8
3.1.1. Zaman Kullanımı ve Yönetimi	11
3.1.2. Zamanın Kullanım Bölümleri	20
3.2. Serbest Zaman Kavramı	22
3.2.1. Serbest Zaman Hakkı	31
3.2.2. Serbest Zamanın Kullanım Sürelerindeki Gelişmeler	32
3.3. Rekreasyon Kavramı	36
3.3.1. Rekreasyonun Özellikleri	41
3.3.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması	43
3.3.2.1. Etkinliklere Katılma Şekline Göre Rekreasyon Çeşitleri	47
3.3.2.2. Mekansal Açıdan Rekreasyon Çeşitleri	48
3.3.2.3. Katılımcıların Milliyetlerine Göre Rekreasyon Çeşitleri	48
3.3.2.4. Katılımcıların Yaşlarına Göre Rekreasyon Çeşitleri	49
3.3.2.5. Katılımcıların Sayısına Göre Rekreasyon Çeşitleri	49
3.3.2.6. Fonksiyonel Açıdan Rekreasyon Çeşitleri	49
3.3.2.7. Ticari Rekreasyon	50
3.3.2.8. Estetik Rekreasyon	50
3.3.2.9. Sosyal Rekreasyon	50
3.3.2.10. Sağlık Rekreasyonu	50
3.3.2.11. Fiziksel Rekreasyon	50
3.3.2.12. Sanatsal Rekreasyon	51
3.3.2.13. Kültürel Rekreasyon	51
3.3.2.14. Turistik Rekreasyon	52
3.4. Rekreasyon ve Spor	52
3.5. Rekreatif Etkinliklere Katılımı Destekleyen Unsurlar	60
3.5.1. Sosyal Unsurlar	60
3.5.2. Ekonomik Unsurlar	64
3.5.3. Fiziki Çevre Unsurları	66

3.6. Yaş Dönemlerine Göre Rekreasyona Katılım	67
3.7. Dünyadaki Değişimin Serbest Zaman Faaliyetlerine Etkileri	72
3.7.1. Çevre	73
3.7.2. Teknoloji	75
3.7.3. Değerler	77
3.7.4. Nüfus	78
3.7.5. Ekonomi	80
3.7.6. Sağlık	81
3.7.7. İş ve Serbest Zaman	82
3.7.8. Devlet ve Yönetim	84
4. GEREÇ VE YÖNTEM	88
5. BULGULAR	91
5.1. Anketi Cevaplandıranların Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular (A1-A15)	91
5.2. Serbest Zaman Etkinlikleri ve Spor Sorularıyla İlgili Bulgular	111
5.3. Soruların Karşılıklı İlişkilerine İlişkin Bulgular	127
5.3.1. Rütbe (A8) ile Spor Yapmayan Personelin Spor Yapmama Nedenleri (B13) Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	127
5.3.2. Rütbe (A8) ile Spor Yapan Personelin Tercih Ettiği Spor Etkinlikleri (B14) Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	130
5.3.3. Rütbe (A8) ile B2 – B3 – B9 – B11 Soruları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	132
5.3.4. B2 ile İlgili İlişkilerin İncelenmesi	134
5.3.5. B3 ile İlgili İlişkilerin İncelenmesi	135
5.3.6. Görev Türü (A13) ile B15 Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	136
6. TARTIŞMA VE SONUÇ	138
7. KAYNAKLAR	161
8. EKLER	165
9. ÖZGEÇMİŞ	170

Tablo 1. Yıllık İzin ve Tatillerin Ülkelere Göre Dağılımı	33
Tablo 2. A1 – Cinsiyet Dağılımı	92
Tablo 3. A2 – Yaş Dağılımı	93
Tablo 4. A3 – Medeni Hal Dağılımı	94
Tablo 5. A4 – Çocuk Sayısı Dağılımı	95
Tablo 6. A5 – Eş Eğitim Durumu Dağılımı	96
Tablo 7. A6 – Eş Meslek Durumu Dağılımı	97
Tablo 8. A7 – Doğum Yeri Dağılımı	99
Tablo 9. A8 – Rütbe Dağılımı	100
Tablo 10. A9 – Sınıf Dağılımı	101
Tablo 11. A10 – Mezun Olunan Lise Dağılımı	103
Tablo 12. A11 – Mezun Olunan Üniversite / Yüksek okul Dağılımı	104
Tablo 13. A12 – TSK’ndeki Hizmet Yılı Dağılımı	105
Tablo 14. A13 – Görev Türü Dağılımı	106
Tablo 15. A14 – Baba Eğitim Durumu Dağılımı	107
Tablo 16. A14_1 – Baba Mesleği Dağılımı	108
Tablo 17. A15 – Anne Eğitim Durumu Dağılımı	109
Tablo 18. A15_1 – Anne Mesleği Dağılımı	110
Tablo 19. B1 – “Serbest Zaman Kelimesi Sizce Neler İfade Ediyor?” Sorusunun Dağılımı	112
Tablo 20. B2 – “Zorunlu İşler Dışında Günde Ortalama Kaç Saat Serbest Zamanınız Kalıyor?” Sorusunun Dağılımı	113
Tablo 21. B3 – “Serbest Zamanlarınızı Değerlendirmede Güçlük Çekiyor Musunuz?” Sorusunun Dağılımı	114
Tablo 22. B4 – “Serbest Zaman Etkinliklerine Katılma Yeri/Serbest Zamanlarınızı Nerede Geçirirsiniz?” Sorusunun Dağılımı	115
Tablo 23. B5 – “Serbest Zaman Etkinliklerini Tercih Etme Nedenleri” Sorusunun Dağılımı	116
Tablo 24. B6 – “Serbest Zaman Etkinlikleri Sizde Nasıl Bir Etki Bırakıyor?” Sorusunun Dağılımı	117

Tablo 25. B7 – “Serbest Zamanlarda Tercih Ettiğiniz Etkinlik Türleri Nelerdir?” Sorusunun Dağılımı	118
Tablo 26. B8 – “Serbest Zaman Etkinliklerine Yeterince Katılmıyorsanız, Nedenleri Nelerdir?” Sorusu Dağılımı	119
Tablo 27. B9 – “Sporla İlgilenme Şekliniz?” Sorusunun Dağılımı	120
Tablo 28. B10 – “Sportif Etkinliği Daha Çok Nereelerde Yapıyorsunuz?” Sorusunun Dağılımı	121
Tablo 29. B11 – “Sporun Sağlığa Olumlu Etki Yaptığına İnanıyor Musunuz?” Sorusunun Dağılımı	122
Tablo 30. B12 – “Spor Yapma Amacı” Sorusunun Dağılımı	123
Tablo 31. B13 – “Spor Yapmıyorsanız, Yapmama Nedenlerinizi Belirtiniz” Sorusunun Dağılımı	124
Tablo 32. B14-“Spor Yapıyorsanız, Serbest Zamanlarda Tercih Ettiğiniz Spor Etkinlikleri Nelerdir?” Sorusunun Dağılımı	125
Tablo 33. B15 – “Serbest Zamanlarınızı Değerlendirmeniz İçin Kurumunuzun Hangi Alanda Faaliyet Göstermesini İstersiniz?” Sorusunun Dağılımı	126
Tablo 34. Rütbe İle Spor Yapmama Nedenleri (B13) Ortalamaları	127
Tablo 35. Rütbe İle B13 Arasındaki İlişkiler	128
Tablo 36. Rütbe İle B14 Ortalamaları	130
Tablo 37. Rütbe İle B14 Arasındaki İlişkiler	131
Tablo 38. Rütbe İle B2-B3-B9-B11 Arasındaki İlişkiler	132
Tablo 39. B2 İle Yapılan Korelasyon Analizi Sonuçları	134
Tablo 40. B3 İle Yapılan Korelasyon Analizi Sonuçları	135
Tablo 41. Görev Türlerine Göre B15 Sorusunun Cevaplanma Tablosu	136
Tablo 42. Görev Türleri ile B15 Arasındaki İlişkiler Tablosu	137

SEKİL LİSTESİ**Sayfa No**

Şekil 1. Yaş Gruplarına Göre Zaman Kullanımı	34
Şekil 2. Rekreasyon Çeşitlerinin Sınıflandırılması	47
Şekil 3. Fonksiyonel Açıdan Rekreasyon Çeşitleri	49
Şekil 4. Cinsiyet Dağılımı	92
Şekil 5. Yaş Dağılımı	93
Şekil 6. Medeni Hal Dağılımı	94
Şekil 7. Çocuk Sayısı Dağılımı	95
Şekil 8. Eş Eğitim Durumu Dağılımı	96
Şekil 9. Eş Mesleği Durumu Dağılımı	98
Şekil 10. Doğum Yeri Dağılımı	99
Şekil 11. Rütbe Dağılımı	100
Şekil 12. Sınıf Dağılımı	102
Şekil 13. Mezun Olunan Lise Dağılımı	103
Şekil 14. Mezun Olunan Üniversite/Y.Okul Dağılımı	104
Şekil 15. TSK'ndeki Hizmet Yılı Dağılımı	105
Şekil 16. Görev Türü Dağılımı	106
Şekil 17. Baba Eğitim Durumu Dağılımı	107
Şekil 18. Baba Mesleği Dağılımı	108
Şekil 19. Anne Eğitim Durumu Dağılımı	109
Şekil 20. Anne Mesleği Dağılımı	110
Şekil 21. B1 Sorusuna İlişkin Dağılım	112
Şekil 22. B2 Sorusuna İlişkin Dağılım	113
Şekil 23. B3 Sorusuna İlişkin Dağılım	114
Şekil 24. B4 Sorusuna İlişkin Dağılım	115
Şekil 25. B5 Sorusuna İlişkin Dağılım	116
Şekil 26. B6 Sorusuna İlişkin Dağılım	117
Şekil 27. B7 Sorusuna İlişkin Dağılım	118
Şekil 28. B8 Sorusuna İlişkin Dağılım	119
Şekil 29. B9 Sorusuna İlişkin Dağılım	120

Şekil 30. B10 Sorusuna İlişkin Dağılım	121
Şekil 31. B11 Sorusuna İlişkin Dağılım	122
Şekil 32. B12 Sorusuna İlişkin Dağılım	123
Şekil 33. B13 Sorusuna İlişkin Dağılım	124
Şekil 34. B14 Sorusuna İlişkin Dağılım	125
Şekil 35. B15 Sorusuna İlişkin Dağılım	126

1. ÖZET

Bu çalışmada 8. Kolordu Komutanlığı'nda görev yapan subay ve astsubayların serbest zamana bakış açıları, bu zamanları değerlendirme biçimleri ve sporun serbest zamanlarındaki yerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın evreni TSK, örneklemi ise 8. Kolordu Komutanlığı olup hazırlanan ankete 397 personel katılmış, 269'u değerlendirmeye alınmıştır. Anketten elde edilen verilerin analizleri SPSS programı ile yapılmış, serbest zamanı etkileyen faktörler arasında çapraz tablolar oluşturulmuştur.

Anket sonucunda elde edilen verilerden, katılımcıların %99.3'ünün erkek, %45.4'ünün 31-40 yaş grubunda, %57.7'sinin evli, %72.9'unun 1-2 çocuk sahibi, %45'inin eşinin ev hanımı olduğu, %58.4'ünün üniversite/yüksekokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Ankete katılanların %26'sı serbest zamanı dinlenme zamanı olarak algılamakta, %34'ü serbest zamanlarını evde geçirmek istediklerini ifade etmişlerdir. Deneklerin %22 oranla serbest zaman etkinliklerini "daha sağlıklı yaşama" nedeniyle seçtiklerini, %25 oranında bu etkinlikleri dinlendirici bulduklarını ifade ederken, tercih ettikleri etkinlik türlerini %16 kitap, gazete, dergi okumak ile %16 aile ve çocuklarla ilgilenmek olarak belirtmişlerdir. Serbest zaman etkinliklerine katılmamadaki ana neden olarak %30 oranla teşvik edici tesis, araç, gereç olmaması gösterilmiştir. Ankete katılanların sadece %43.9'unun aktif spor yaptığı, spor yapan personelin etkinliklere büyük ölçüde kolordu spor tesislerinde katıldığı görülmüştür. Personelin 8. Kolordu'dan beklentileri %38 oranında sportif faaliyetlerin organizasyonu ve desteklenmesi,

%21 kurum elemanlarının ortak yapabileceği organizasyonların düzenlenmesi olarak belirlenmiştir.

Tez çalışmasında sonuç olarak rütbe ile eşin eğitim durumu, doğum yeri, görev türü ve raket sporlarını yapma arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca görev türü ile personelin yaşı, rütbesi, TSK'deki hizmet yılı ve eş eğitim durumu ile anlamlı ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman, Rekreasyon, Spor,

2. ABSTRACT

The aim of this research is to find out leisure time effect on 8th Army Corps Staff. Also to investigate their relation between sports and daily life stile. Survey was prepared and the research, technique of seeing face to face was used. The universe of investigation is 397 soldier who work at 8th Army Corps Headquarters, Elazığ and 269 of these are evaluated in this thesis.

The survey form was transferred to computer environment and crosstarbulation are made according to the variables which are interpreted in the SPSS statistical program by taking the frequency distribution analysis.

According to the result of the research, it was observed that %99.3 of soldier are male, %72.9 people between 31 to 40 age, % 57.7 of soldiers married, % 72.9 of soldiers have 1 or 2 child, %45 their wife are “house wife”, %26 people answer that meaning of leisure time is “resting time”, %34 people wants to spend their leisure time at their home, %22 people belive that leisure time activity save their health, %16 people spend their leisure time with reeading newspaper, magazine, books also % 16 people wants to spend their leisure time with their family.

Main reason for not to join leisure time activity, %30 people answer that, lack of equipment and does not have encouragement as a reason for not joining in such activities. As a result of questionairre %43.9 people doing active sports and most of them use 8th Army Corps Sports Center. %38 people wish more encouragement for sports organizations, from 8th Army Corps.

As a result of this thesis, it has been found that there is a meaningful connection between ranks and education of wife, birth place, duty and part of sports (eg. tennis). There is also meaningful connection between duty and age, rank, education of wife, service year in TSK.

Key Words: Leisure Time, Recreation, Sports,

3. GİRİŞ

Günümüz dünyasındaki hızlı teknolojik gelişmeler hayata her yönü ile yansımış ve çalışma hayatında iş verimi yükselmiştir. Buna paralel olarak insan gücüne olan ihtiyaç, her geçen gün azalmış, serbest zamanlarda sürekli bir artış gözlenmiştir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin insan hayatına yaptığı olumlu etkilerin yanında, hayatın monotonlaşmasını sağlamış, buna bağlı olarak yaşam gittikçe sıkıcı bir hal almış, ev-iş kısır döngüsü içerisinde sıkışıp kalmış ve işte tatminsizlik, bıkkınlık ve uyumsuzluğu da beraberinde getirmiştir (38). Maddi yaşam çok daha güvenli hale gelirken, kitlesel endüstriyel teknoloji insanlarda kaygıyı arttırmıştır (32). Bu nedenle çalışanlar açısından kendilerini yenileme ve serbest zaman faaliyetlerine katılma önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Günümüzde çoğu insan serbest zamanın işe karşı oluşturulan yani çalışma dışındaki zaman olduğunu düşünmektedirler. Dolayısıyla işle doldurulamayan zaman olarak tanımlanabilir. Bu da ortaya günümüzün sorununu çıkarır: Serbest zamanda ne yapılacak (33). Zamanı iyi kullanabilmek, insanın kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasına ayırdığı zaman birimleri arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır (29). Fakat serbest zamanın etkin biçimde değerlendirilmesi üstlenilen görev nedeniyle her zaman mümkün olmamaktadır.

Askerliğin tabiatı gereği fiziki ve mental zorluğu, çalışma saatlerinin uzunluğu, düzensizliği ve hayati tehlike teşkil etmesi personel üzerinde yoğun baskı ve stres oluşturmaktadır. Bu nedenle personelin yaşam kalitesi, sahip olduğu serbest zamanların spor ve rekreatif faaliyetlere katılımı ile artacağından TSK

bünyesinde 8. Kolordu Komutanlığı'nda görevli subay ve astsubayların serbest zaman aktivitelerine katılımı ve sporla ilişkileri araştırılmıştır.

8. Kolordu Komutanlığı Karargahı Elazığ'da olup, 3. Ordu emrinde faaliyetlerini sürdürmektedir. 8. Kolordu Komutanlığı ilk olarak 14 Mart 1911 tarihinde Şam'da teşkil edilmiştir. 1.Dünya Harbi sırasında Suriye, Filistin muharebesine ve 2 Haziran 1915'te kolorduya mensup 25. Piyade Tümeni ile Çanakkale muharebelerine katılmıştır. Mondros Mütarekesi gereği 1918 tarihinde Suriye'de lağv edilmiştir. Cumhuriyet döneminde, İstanbul'da, 1923 tarihinde teşkil edilen 8. Kolordu, 13 Şubat-15 Nisan 1925 tarihleri arasında meydana gelen Şeyh Sait İsyanı'nın bastırılmasında görev almıştır. Kolordu Karargahı, 1951 yılında Kayseri'ye, 1959 tarihinde Malatya'ya intikal ederek 2. Ordu emrine girmiştir. 18 Temmuz 1969 tarihinde Elazığ'a intikal eden 8.Kolordu, 3.Ordu emrinde görevine başlamış, bu tarihten itibaren de Elazığ'da görevini sürdürmektedir.

Tunceli, Bingöl, Ağrı, Bitlis, Van, Iğdır, Muş, Bitlis ve Elazığ'ı kapsayan geniş sorumluluk alanlarına sahip 8.Kolordu Komutanlığı, sınır güvenliği ve terörle mücadelenin kesintisiz sağlanması amacıyla çok zorlu bir görev üstlenmiştir. Bölgenin coğrafi yapısı ve demografik unsurlar da görevin icrasını zorlaştırmaktadır.

Personelin uzun, yoğun ve stresli iş temposuna sahip olması monoton bir günlük hayat sürmelerine neden olmaktadır. Yapılan araştırmalar bu tip yaşam şekline sahip olan insanlarda psikolojik, fizyolojik ve sosyal problemlerin ortaya çıktığını göstermektedir. Sağlıklarını kaybetmiş bireylerden iş, aile ve sosyal yaşantı içerisinde tam bir verimlilik beklenemez. Günümüzde özellikle gelişmiş

lkelerde bireyler, verimliliklerini arttırabilmek ve genel sağlıklarını koruyabilmek için serbest zamanlarında spor, sanat ve gezi gibi çeşitli faaliyetlere yönlendirilmektedirler. Serbest zamanını olumlu kullanarak yenilenen insanın durumu bataryanın yeniden şarj edilmesine benzer. Bu yenilenmenin faydaları olumlu tutumlar, sağlık, ailede tutarlı etkileşimler, azalmış stres şeklinde görülür, daha üretken, memnun edici bir yaşam ve kalite sağlar. Ferdin bütün zorunluluklardan kurtulduğu, hayatın gerekliliklerinin yerine getirilmesinden sonra boş zamanlarında, gönüllü olarak yapılan, kişiye dinlendiren, yenileyen faaliyetler rekreasyon olarak tanımlanır.

Rekreasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir. Kişisel yönden; fiziki sağlık gelişiminin yaratılması, ruh sağlığı kazandırılması, insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılık, kişisel beceri ve yeteneğini geliştirmesi, çalışma başarısı ve iş verimine etkisi, ekonomik hareketlilik, insanı mutlu etmesi, toplumsal yönden ise; toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması ve demokratik toplum yaratılması rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerinden bazılarını oluşturmaktadır (29).

Rekreasyonun çalışmayla olan paralelliği ve ilişkisi, rekreasyon faaliyetlerinin fiziksel ve zihinsel alanlarda çalışanlar üzerinde olumlu etki yaratarak, kişinin çalışma verimini artırması noktasında yoğunlaşmaktadır (28). Bu bağlamda, görevi yurt savunması ve bölge güvenliği olan 8.Kolordu Komutanlığı personelinin ne gibi sportif ve rekreatif faaliyetlerde bulunduğunun araştırılması amaçlanmıştır.

3.1. Zaman Kavramı

Zaman, insanın duyu organlarıyla algılayamadığı fiziksel, felsefi, psikolojik ve sosyolojik boyutları olan bir olgudur. Birçok düşünüre göre hayatın kendisidir. Bu anlamda zamanı boşa geçirmek, bir bakıma hayatı boşa yaşamak demektir. Aynı mantıkla, zamanı kontrol ederek hayatımızdaki olayları kontrol etme inisiyatifi de ele alabiliriz (14). Zaman, insanın sonsuzluk ölçüsüdür. İnsanın bir yerden başka bir yere, bir deneyimden diğerine geçişinin ne kadar sürdüğüne dair geliştirdiği süredir (2). Geçen zamanın yerine konulması, telafi edilmesi imkansızdır (10).

Zaman, insanoğlunu geçmişten günümüze getiren ve geleceğe ulaştıracak olan, hayatının önemli bir vasıtasıdır. Dünden bugüne gelen ve yarına giden, sürekli, geri dönmeyen, tek yönlü bir akış olarak değerlendirilen zamanı tanımlamak için çok sayıda tarif yapılmıştır (17).

Avrupalı düşünürlerden Weber zamanı, “İnsan yaşamının uzun veya kısa süreli, tekrarı imkansız, başlangıcı ve sonu belli, saatle ölçülebilen bir bölümüdür.” diye tarif etmiştir (38). Lakien’e göre “temel”, Drucker’a göre “en az bulunan” kaynaktır. Yerinin doldurulması, geri dönüşü imkansızdır. Mackenzi’e göre ise “eşsiz” bir kaynaktır. Zaman para gibi biriktirilemez, hammadde gibi depolanamaz. İsteyerek ya da istemeyerek harcanmak zorundadır (35).

Türk Dil Kurumu, zamanı, “Bir iş veya oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre veya bu sürenin bir parçası; belirlenmiş bir an” olarak tanımlamaktadır.

Felsefede zamanla ilgili çeşitli düşünceler ortaya atılmıştır. Zaman kavramı gözle göremediğimiz, elle tutamadığımız fakat gelip geçtiğinin farkında

olduğumuz ve bu süreci yıl, ay, gün, saat, dakika, saniye olarak sınırladığımız, başlangıcı ve sonu belli olmayan süreç olarak ifade edebiliriz (5). Bazıları zamanın hareketle veya varlıkla ilgili olduğunu, bazıları ise insan zihninde oluşan bir kavram olduğunu öne sürmüşlerdir. Newton zamanı, “ileriye doğru akan şey “olarak tanımlamış, ama bu şeyin ne olduğunu açıklamakta sıkıntı yaşamıştı. Newton gibi zamanın mutlak nitelikte olduğunu savunanlar, zaman ile fiziksel dünya arasındaki ilişkiyi bir benzetmeyle açıklarlar. Buna göre zaman, içerisinde evrenin ve bütün değişimlerin yer aldığı bir kap gibidir. Zamanın varlığı ve nitelikleri fiziksel dünyadan bağımsızdır. Evren var olmasa da var olacağı kabul edilen zamanın sonu ve başlangıcı yoktur, çizgisel ve sürekli bir niteliği vardır. Bu nitelikleri ise bilimsel araştırmalar sonucu değil, felsefi olarak belirlenmiştir.

Zamanın algılanmasında sıra ve süre kavramları ön plana çıkmaktadır. Zaman algısı yaşanan zamanı kapsar. Kişi geçmişe dönüp ya da geleceğe uzanıp yaşanmış ya da yaşanacak olayların zamanını algılayamaz.

Zaman kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için “saatin gösterdiği zaman” ile “hissedilen zaman” ifadelerinin tam olarak açıklanması gerekir. Öncelikle, saatin gösterdiği zamanla hissedilen zamanın birbirinden farklı oldukları bilinmelidir. Bazen birkaç dakika bitmeyen bir uzunlukta hissedilirken, bazen birkaç saatin kısa sürede geçtiği görülür. Zamanın farkına varmamız ve bizim için zamanın geçiş hızı, o sırada ne hissettiğimize bağlıdır. Biz eğlenirken zaman hızla geçer, sıkıntılıysak yavaşladığını düşünürüz. Bu durum zamanın göreceliliğini gösterir (14).

İnsanların çoğu zamana bağlı olarak yaşadıkları halde, herkes bu zaman sürelerini birbirinden farklı olarak algılar. Zaman algısını birçok faktör etkiler.

Geçmiş yaşantıların etkisi, geleceğe yönelik beklentiler, olayların birbiri arkasına süregelmesi, zamanın insanlar tarafından daha kısa veya daha uzun olarak algılanmasına neden olur. Dersini etraflıca öğretmek için çalışan bir öğretmene ders saati kısa gelirken, dersten sonra oyun zamanını sabırsızlıkla bekleyen bir öğrenciye aynı ders saati uzun gelir. Uzamasını istediğimiz iyi zamanlar çabucak geçer, kısaltmalarını istediğimiz kötü zamanlar ise bitmek bilmez (11).

Literatürde zaman, algılanma durumlarına göre sınıflara ayrılmıştır. Buna göre zaman çeşitleri şunlardır (14).

➤ Gerçek (Objektif) Zaman: Saatin gösterdiği zamandır. İzlenebilir bazı değişimlerle ölçülebilir. Yıldızların hareketi, dünyanın dönmesi gibi düzenli olarak izlenen bazı fiziksel olaylar veya bir saatin çalışması gibi, suni olarak yapılan bazı düzenli hareketler esas alınır.

➤ Psikolojik (Sübjektif) Zaman : Hissedilen zamandır. Saatin neyi gösterdiğine bakılmaksızın bir olayda geçen süreyi kısa veya uzun hisseder ve buna göre kısa veya uzun süre diye karar veririz. Saat zamanı çok kesin birimlerle ölçülürken, sübjektif zamanın anlaşılması güçtür.

➤ Biyolojik Zaman: Yaşayan tüm varlıkların kurulu bir biyolojik saate sahip olduğu görülür. Biyolojik saat, alışkanlıklara göre kurulur. Çoğu zaman uyanmak için kurduğumuz saatin alarmı çalmadan az önce uyanırız. Bir biyolojik saat, bize kalkma zamanının geldiğini söylemiştir. Biz kademe kademe uyuma ve uyanma saatlerini değiştirirsek, biyolojik saat da kendisini yeni programa göre ayarlayacaktır.

➤ Yönetsel Zaman: Birden çok insanı bir araya getirebilecek nitelikteki bir amaç belirlemesi ile, bu amaca ulaşmak için yerine getirilen

planlama, örgütleme, yürütme, koordinasyon, denetim ve yönetici eğitimi faaliyetlerinin gerektirdiği iş gören ve makine zamanı toplamıdır.

3.1.1. Zaman Kullanımı ve Yönetimi

Zaman kullanımı yıl, ay, hafta, gün, saat gibi zaman ölçüleriyle neleri nasıl yapacağımız konularında planlama ve bu planlamada ortaya konulan seçenekler üzerine verilen kararların bir sonucudur.

Zamanı doğru kullanmayı bilmek insan karakterinin altyapısını oluşturan temel değerlerden biridir. Başarılı bir iş adamı veya bir profesyonel gibi zamanı kullanmak herkesin hedefi olmalıdır. Bu aynı zamanda modern bilgi toplumunun insanı için de gerekli olan bir özelliktir. Çeşitli ihtiyaç grupları için dengeli ve yeterli zaman ayırabilen kişi, hayatını daha mutlu yaşama inisiyatifi de eline almış olur. Ancak bunun için karşılaşılan ilk engel kişinin kendi alışkanlıkları ve davranışlarıdır. Çünkü insan genellikle kendisini bütün yönleriyle tanımaz ve zamanı nasıl daha verimli kullanacağı hakkında yeterince düşünmez. Bir anlamda kendini zamanın akışına kaptırır.

Zaman yönetiminin amacı zamanı istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde kontrol altında tutabilmektir. Ran Lundy'e göre başarılı zaman yönetimi için dört anahtar vardır. Bunların ilki amaç saptamaktır. İkinci olarak amaca ulaşmak için planlama yapmak gerekir. Üçüncü sırada planı uygulama, hemen başlama ve bitiş zamanını saptamak gelir. Son olarak amaca ulaşana kadar çalışmaya devam etmektir (45).

Tüm canlı varlıkların zaman algılaması ile zamana duydukları ihtiyacın önemi ve şiddeti farklıdır. İnsanı diğer varlıklardan üstün kılan özelliklerden biri

de zaman kullanımında yetki ve inisiyatif sahibi olmasıdır. İnsan iradesini kullanabilirse zamana hakim olur. Halbuki, diğer canlılar için bu durum söz konusu değildir. Bunun yanında, insanlar arasında zamanın çeşitli faktörlere bağlı olarak farklı algılanabildiği de bir gerçektir.

Diğer tüm kaynaklarda olduğu gibi zaman sınırlı, zamana duyulan ihtiyaç ise sınırsızdır. Genel olarak herkes zaman yetersizliğinden şikayet eder. Örneğin; aynı sosyal statüye ve aynı zamana sahip, homojen bir grup yönetici üzerinde ABD’de yapılan bir araştırmada yöneticilerin sadece yüzde biri yeterli zamanlarının olduğunu, geri kalan yüzde doksan dokuzu ise yeterli zamanlarının olmadığını, daha fazla zamana ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir (28). Önemli olan sadece çok çalışmak değil, bunun yanında zamanı olabildiğince verimli kullanabilmektir. Verimliliği sağlamanın en iyi yolu da iyi bir zaman yönetimidir. Zaman yönetiminde yapılan yanlışlıklar hayatımızı zorlaştırır. İyi bir zaman yönetimi için öncelikle kendimizle ilgili konularda inisiyatifi ele almalıyız. Zamanı etkin ve verimli kullanabilmenin ilk şartı, çalışma hayatı ile çalışma dışındaki serbest zamanlar arasında bir denge kurabilmektir. Başarılı ve mutlu olabilmek için zaman anlayışımızı, alışkanlıklarımızı bu temel üzerinde oluşturmamız gerekmektedir.

Kişinin hayatını daha anlamlı kılabilmesi, zaman kullanımındaki dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda olduğu gibi ülkemizde de, zaman anlayışının çok iyi anlaşılıp özümsemediği ortadadır. İnsanımız, sağlığı açısından olumlu sonuçlar verecek herhangi bir spor organizasyonuna katılma konusunda yeteri kadar teşvik edildiği halde, uygulamada buna pek yanaşmamaktadır. Bunun sebepleri araştırıldığında,

insanlarımızın çoğu, zamanlarının yokluğundan bu tür organizasyonlara katılamadıklarını dile getirmektedirler. Ancak, bu düşüncenin ne kadar doğru olduğu tartışılır. Düzenlenen etkinliklere zaman yetersizliğinin yanında, tesis ve mekan ile sosyo-ekonomik yetersizlikler de eklenince kişi tarafından geçerli sayılabilecek bir mazeret ortaya çıkacaktır.

Zaman yetersizliği mazeret gösterilerek sosyal ve sportif etkinliklere katılımın düşük olduğu ülkemizde, kahvehane,cafe ve bar gibi. yerlerde büyük kalabalıklar görmek her zaman mümkündür. Burada karşımıza çıkan temel sorun zamanı planlayarak, olumlu bir şekilde değerlendirebilme eksikliğidir. Serbest zamanı değerlendirme anlayışı ve alışkanlığının, insanımızda bilinçli bir şekilde gelişme göstermesi, ülkemizin her alanda hızla kalkınmasına ve gelişmesine de yardımcı olacaktır (28).

Günümüzde, özellikle gelişmiş ülkelerde,ortaya çıkan çalışma hayatı ve hayat tarzı zamanın değerini arttırmıştır. Bu gelişmenin sonucu olarak insanlar serbest zaman faaliyetleri için “zaman doldurmak” tan çok “zaman bulmak” problemiyle karşı karşıya kalmaktadırlar (43).

Zamanının yetmediğini düşünen insan için, zaman daha da önem kazanır. Zamanın değerini anlayan kişi, ondan en iyi şekilde nasıl yararlanabileceğini araştırır ve zamanı kullanmaya yönelik kendine özgü alışkanlıklar geliştirir. Dünya kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve bilgisayar teknolojisinin baş döndürücü gelişimiyle küçülmekte, adeta küçük bir kutunun içine sığmaktadır. Bilgisayarın bir tuşu ile herhangi bir konuya ait dünyadaki tüm bilgileri odamıza taşıyabiliriz. Tüm gelişmiş ülkeler ilerleme adına imkanlarını zamanla yarış için seferber etmiş durumdadırlar.

Zamanın kullanılmasında esas sorunlardan birisi, zamanı kontrol edememektir. Günü dakikalara bölerek yaşayacak kadar sıkı veya insanın kendisini günün ve olayların akışına bırakacak kadar gevşek bir zaman uygulamasıdır. Zamanı iyi kullanmak için öncelikle kişi kendisini iyi tanımalıdır. Yani yapacaklarının, hedeflerinin, amaçlarının neler olduğunu, amaçlarının yaşama ve işe yönelik boyutlarının neler olabileceğini iyi kavramalıdır (10).

Gelişmiş ülkelerin zaman kullanımı konusunda bilinçlenmiş ülkeler olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki en önemli farklardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Descartes, toplumların ileri ya da geri zekalı diye ayıramayacağını, ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin ve zenginliklerinin zamanı planlı ve programlı kullanarak çalışmalarından kaynaklandığını ileri sürmektedir (33).

Zamanın etkili ve verimli kullanılabilmesi okul ve ailenin ortak sorumluluğunda olan bir eğitim sorunudur. Zamanın yanlış ve verimsiz kullanımından doğan rahatsızlıklar bireyi de toplumu da etkileyebilir. Bu durum ise bedeni hastalıklardan bile daha tehlikeli olabilmektedir.

Başarılı veya başarısız, mutlu veya mutsuz bütün insanların eşit olarak sahip olduğu tek şey zamandır. Bütün insanların günleri 24 saattir. Ancak bu süre çoğu insan için yetersizdir. Asıl sorun zamanın ne kadar olduğu değil, sahip olunan zamanda neler yapıldığıdır (10,35).

Zaman da diğer kaynaklar gibi etkili biçimde değerlendirilebildiği gibi, boşa da harcanabilir. Zamanını iyi kullanan insan, hayatının kalitesini yükseltir ve zamandan kendisi ve amaçları adına en iyi şekilde yararlanır. Zaman konusunda

bilinçlenmiş, iş hayatını ve ilişkilerini bu bilinçle düzenleyip yürüten insanlar ve bu insanlardan oluşan toplumlar, daha ileri ve gelişmiş olmalarının yanında daha da mutludurlar (38). Zamanı iyi kullanamayan insanlardan oluşan toplumlar ise bugün birçok toplumsal sorunla boğuşan geri kalmış toplumlardır (29).

Her insanın günlük 24 saatten oluşan bir zaman bütçesi vardır ve mutlaka o gün tüketilmesi gerekmektedir. Zamanın bir kısmını sonraki güne aktarmak mümkün değildir. Bu gerçek, zaman kullanımı ve yönetiminin hataya pek fazla toleransının olmadığı gerçeğini de ortaya çıkarmaktadır (14).

Zamanı iyi kullanabilmek, insanın kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına, dinlenme ve eğlenmesine, ihtiyaçlarının karşılanmasına ayırdığı zaman birimleri arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. Bir Alman düşünürün “Sıradan bir insan zamanı nasıl bitireceğini düşünür, akıllı bir insan ise nasıl kullanacağını” sözü bu konuda bize rehber olmalıdır (28).

Yapılan araştırmalara göre, genel olarak geçirilen zamanın % 60'ı kontrol edilebilmektedir (38). Bu oranı artırabilirsek zamanı daha verimli kullanabiliriz. Başarılı bir zaman yönetimi için kişinin zihinsel yönden hazır olması iş ortamı kadar önemlidir. Bunun için kişide başarıma arzusu, mücadele gücü, bilgi ve ısrarcı uygulama gibi özellikler bulunmalıdır. Yöneticiler işleri tek başına yapamayacaklarını ve zaman planlamasının önemini kavramalıdır. Bir işe başlamadan önce öncelikler ve hedefler belirlenmeli, gerekli araç ve gereçler temin edilmelidir. İşlerin her zaman planlandığı gibi yürümeyebileceği öngörülerek alternatif planlar yapılmalıdır. Böyle bir durumla karşılaşılması için muhtemel aksaklıkların giderilmesine yönelik başlangıçta tedbirler düşünülerek alternatif zamanlamalar tespit edilmelidir.

İş hayatında zaman verimliliğini azaltan unsurlara karşı alınması gereken tedbirlerden bazıları şunlardır (23) :

- Önce acil ve önemli işleri yapmak,
- İşleri diğer ilgililere anlatmak ve yetkileri dağıtmak,
- Masada yalnızca o anda yapılacak işi bulundurmak,
- Başlanılan işi yarım bırakmadan bitirmek,
- Yapılan iş için etkin kontroller yapmak,
- Gereksiz telefon konuşmaları yapmamak,
- Kimlere telefon edip, ne konuşacağını önceden belirlemek,
- Bazı ziyaretçilerle işi aksatmadan daha sonra görüşme yapmak,
- Telefon konuşmalarını bir arada yapıp, bitirmek,
- Telefonda kısa ve net konuşmak, lüzumsuz tekrardan kaçınmak,
- Diğer sözlü görüşmelerde konuşulacakları önceden planlamak

Yazılı haberleşmede ise gerekli referansları belirtmek, açık ve net cümleler kullanmak, ve sonucu özetlemek karşı tarafa ne istediğimizi tam olarak anlatacağından iki tarafı da gereksiz zaman kayıplarından korur.(23).

Performansımızı etkileyen tüm faktörler detaylıca incelenmeli ve çıkarılacak sonuçlar aynı hataları yapmamamız konusunda bize yardımcı olmalıdır. Yapılan her iş analiz edilmeli ve bu analizde ;

- Bu işi yapmak gerekli mi,
- Zaman kullanımı doğru mu,
- Uygulama zamanı doğru mu gibi sorulara olumlu cevaplar verilmesi

halinde o işe başlanmalıdır (23).

Ayrıca, iş performansını iyi değerlendirmek de gerekir. İş hayatı dikkatle incelendiğinde birçok önemsiz sorun için zamanın % 80' inin harcandığı, fakat harcanan bu zamanın sonuçları %20 etkilediği, buna karşı az ama önemli durumlar için harcanan zamanın %20 olmasına karşın, sonuçları % 80 etkilediği tespit edilmiştir (23).

Özetle, insan zamanı iyi planlamak ve kullanmak zorundadır. Çünkü zaman yenilenemeyen, devredilemeyen, ikame edilemeyen, tasarruf edilemeyen, ödünç alınamayan, kiralanamayan, satın alınamayan, çoğaltılamayan, para gibi toplanamayan, hammadde gibi depolanamayan sadece kullanılan ve kaybedilen bir kavramdır (29,47).

Zamanı iyi kullanabilen bir insan;

- Ne yapacağını ve zamanını nasıl daha faydalı biçimde kullanacağını bilir.
- Kişiliğinin olumsuz ve zayıf yönlerini anlayabilir.
- Yaşadığı her olaydan gereken dersi alarak tecrübelerini zenginleştirir.
- Kendi hayatını yaşar.
- Hafızasını sürekli yenilediğinden, hafızasında gereksiz bilgi bulundurmaz.
- Ulaşmak istediği hedeflere göre kendini hazırlayarak daha verimli olur.
- Daha mutlu olabilmek için serbest zamanlarında ilgilerine ve hobilerine daha çok zaman ayırabilir.

Zamanın doğru ve verimli kullanımı alışkanlıkların sonucudur. Kendimizi zamanın akışına bırakmamalıyız. Nehrin akışına kapılmış bir dal parçası olmak yerine, hedefe ilerleyen bir tekne misali hareket etmek ve zamanı kullanma inisiyatifi ele geçirmek bizi daha başarılı ve mutlu kılacaktır.

Zamanın verimli kullanılmasını engelleyen birçok kişisel, toplumsal ve ekonomik faktörden söz edilebilir. Özellikle, hoşlanılanı hoşlanılmayandan, kolay olanı zor olandan, önemliyi önemsizden, bilineni bilinmeyenden ve başkalarının isteğinin kendi isteğinden önce yapılması gibi alışkanlıklar zamanın verimsiz kullanımının başlıca sebepleri arasındadır..

Zamanın verimsiz kullanılmasında yapılan başlıca yanlışları şöyle sıralayabiliriz:

- Karmaşık ve değişken hedef ve öncelik seçimi,
- Günlük çalışma planının olmayışı,
- Bir türlü bitmeyen ve her zaman üzerinde çalışılmakta olan işler,
- Daha önceden sınırlı tarihleri belirleyip, kendi kendine zorlayıcı yaptırımlar koymamak,
- Kusursuz iş yapmayı istemekte direnmek,
- Düzeni olmayan, dağınık, sıkıcı bir ortamda çalışmak,
- Yapılacak işte yetki ve sorumluluğun kesin olarak belirlenmemesi,
- İş vermeyi bilmemek,
- Detaylar üzerinde gereğinden fazla durmak, ayrıntıda boğulmak,
- Yeniliklerin karşısında direnmek, alışlagelmiş yollarla işleri yapma eğiliminden kurtulamamak,
- Çok sayıda işi aynı anda yapma eğiliminde olmak,

- Hayır demesini bilmemek, her şeye evet demek,
- Aşırı bilgi alışverişi ve haberleşmeye maruz kalmak veya bilgi ve

haberleşme yetersizliği,

- Çok çabuk ve acele karar vermek veya reddetmek,
- Keyifsiz ve yorgunken veya aşırı sevinçliyken işin üzerine gitmek.

Bu sebeplerden dolayı zamanını iyi düzenleyemeyen kişilerdeki başlıca özellikler de şunlardır (23):

- Acelecilik,
- Hoşa gitmeyen seçenekler arasında devamlı bir bocalama,
- Serbest zamanların yararsız faaliyetlerle gevşek ve yorgun

geçirilmesi,

- İşlerin zamanında bitirilmemesi,
- Dinlenmek ve kişisel ilişkiler zaman yetersizliği ,
- Ayrıntılar veya yapılacak işlerin altında ezilme duygusu ve zamanın

büyük bir bölümünde istenilmeyen şeylerin yapılması.

Bu olumsuz özellikleri gidermek için ise;

- En önemli amaçlar doğrultusunda hedefler ve öncelikler

belirlenmeli,

- Daha önemsiz olan işler elenerek zaman yaratılmalı,
- Aynı anda birkaç işle uğraşmayıp, işleri sıraya koyarak yapmalı,
- İş bölümü, yardımlaşma ve görev bölümüne gidilmeli,
- Hayatı günlük, haftalık, aylık olarak planlamalı,
- Bilgi, haberleşme ve yeni yöntemlere açık olunmalıdır.

3.1.2. Zamanın Kullanım Bölümleri

Zamanı, yemek, uyumak gibi fizyolojik ihtiyaçları karşılamayla, çalışmayla, oyun, eğlence ve spor gibi etkinliklerle tüketiriz. Zamanın sınıflandırılmasında faaliyet çeşitlerinin yanında, süreler de dikkate alınarak sınıflandırma yapılabilir. Günümüzde çok da geçerli olmayan klasik anlayışa göre 24 saatlik bir günün 8 saati çalışma, 8 saati uyku, 8 saati de dinlenmeye ayrılmıştır (29). Üretim tekniklerinde otomasyonun artması, iş saatlerinin gittikçe azaldığı bir toplum düzeni oluşturmuştur. İş saatlerinin azalması ile de serbest zamanların artması yönünde bir gelişme olmuştur (28).

Brightbill ve arkadaşları zamanı önce ;

a-Çalışma (İş) zamanı,

b-Çalışma dışı zaman olarak ikiye ayırmışlardır.Daha sonraki çalışmalarda Brightbill ve Mayer'in zamanı sınıflandırmaları ise şöyledir (38):

- ✓ Var olmakla ilgili zaman: Yemek yeme, uyuma, vücut temizliği.
- ✓ Geçimle ilgili zaman: Çalışma.
- ✓ Serbest zaman: Oyun, serbest zaman değerlendirme, dinlenme.

Megyeri ise zamanı şöyle sınıflandırmıştır (24):

- ✓ Temel ihtiyaçlar için ayrılan zaman: Uyku, yemek, temizlik, vb.
- ✓ Çalışma ve buna bağlı etkinlikler ve görevler için ayrılan zaman: İş, yolculuk, ödev ve öğrenimle geçen zaman.

- ✓ Boş etkinlikler için ayrılan zaman :Spor, eğlence, dinlenme vb.)
- ✓ Diğer etkinlikler için ayrılan zaman

De Garzia da zamanın kullanım bölümlerini(18);

- a- Çalışma zamanı,
- b- Çalışmaya bağlı etkinliklere ayrılan zaman,
- c- Yaşamı sürdürmeye yönelik etkinlikler için ayrılan zaman,
- d- Serbest zaman olarak sınıflandırmıştır.

Çalışma zamanı, yaşam için gerekli maddi imkanları, bir anlamda hayatı kazanmak için fiilen yapılan çalışma zamanıdır. İş Kanunu'na göre kişiler, işe giderken yolda kaza geçirdiklerinde, bu bir iş kazasıdır. Bunun için işe gidip gelirken ve iş arası meydana gelen zaman çalışma zamanı olarak değerlendirildiğinden çalışma zamanı ikiye ayrılır (23).

- a. Bilfiil iş için ayrılan süreli zaman .
- b. İşle ilgili, işin gerektirdiği zaman .

Bazı sosyologlar ise, işe gidip-gelirken kullanılan zamanı serbest zaman olarak nitelemektedirler. Çünkü, örneğin Paris'te metroyla veya banliyö trenleri ile işe gidip gelen çalışanlar seyahatleri boyunca, gazete, kitap okumakta, sohbet edip, kağıt oynamakta ve bilmece çözmektedir. Bu durumda, yolda geçen bu süre serbest zaman niteliği kazanmaktadır (23).

İşe bağımlı zaman, çalışma saati dışında kalan ancak çalışma için hazırlık ve işe gidiş-geliş sürelerini içeren zaman ve uğraşılan işle veya ikinci işle ilgili normal mesai dışı yapılması gereken mesleki faaliyetleri içine alan zaman çalışma zamanı olarak düşünülmüştür. Çalışma dışındaki serbest zaman ise, yemek, uyku, vücut bakımı gibi var oluşla ilgili zaman ile dinlenme ve rekreasyonun da içerisinde olduğu zamanı kapsamaktadır (29).

İş bitirmek için veya işin gereği olarak yapılan fazla çalışma, gönüllü mesaiye girmektedir. Bu zaman dilimi de bir çalışma zamanıdır. Fakat zorunlu sekiz saatlik çalışma dilimi dışındadır. Ekonomik gelir düzeyleri düşük sabit gelirli çalışanlar normal sekiz saatlik çalışma mesaisi dışında ikinci bir ek iş yaparak, ikinci bir iş zamanını kullanırlar. Bu kişiler dinlenme ve serbest zamanlarından fedakarlık yapmaktadırlar (23).

Bilim adamlarına göre zamanı iyi ve etkili kullanabilme, hem fertlerin hem de toplumların gelişmişlik düzeyinin bir göstergesidir. Hatta zamanın doğru kullanımının, ülkeler arasındaki en önemli gelişmişlik farklardan biri olduğu görüşü de yaygındır. Endüstrileşme sonucundaki teknolojik buluşlar ve iş hayatındaki değişimler toplum hayatının bütün yönlerine yansımış ve sosyal hayatta büyük değişmelere neden olmuştur (28).

3.2. Serbest Zaman Kavramı

Son yıllarda Türkiye’de serbest zaman konusunun öneminin giderek artması ve bu konudaki bilincin yaygınlaşmasına rağmen, ortada bir kavram kargaşası olduğu görülmektedir. Bu konudaki anlaşmazlıklar iki nedene dayanmaktadır. Birinci neden farklı dillerde birden fazla terimin eş anlamlı olarak kullanılmasıdır. İngilizce’de “leisure”, “free time”, “spare time” ve “recreation” birbirine yakın anlamlar içerdiğinden, bazen eş anlamlı gibi kullanılabilir. Bu kelimelerin bazen “boş zaman” bazen de “serbest zaman” olarak tercüme edilmesi, mevcut kavram kargaşasının temel nedenidir. Bu kavramların kullanımının kişiden kişiye, toplumdan topluma, kültürden kültüre değişiklik göstermesiyle ilgili olan ikinci neden, bir anlamda dil bilimiyle ilgili olan birinci nedenin toplumsal veya sosyolojik boyutudur. Bu şekilde serbest

zaman kullanımıyla ilgili etkinliklerin kişiden kişiye, toplumdan topluma, hatta aynı toplum içinde farklı kültürlerdeki insanlara göre farklılık göstermesi serbest zaman konusunda ortak tanımlara varmayı zorlaştırmaktadır.

Serbest zaman, antik Yunan toplumunda, gerçek, iyilik, güzellik ve bilgi gibi erdemlerin tasarımı olarak tanımlanmış ve skhole sözcüğü ile ifade edilmiştir. Skhole ruhun huzur içinde yaratıcı düşünce ortamına dalmasıdır (42). Serbest zaman kelimesi (leisure) Latince özgürlük anlamına gelen “licere” kelimesinden türemiştir ve “çalışma süresi dışında kalan zamanı ifade etmek için kullanılmıştır (9). Serbest zaman kişinin belli bir zamana sahip olmasını gerektirdiğinden, işin buyruğu altına girmemek temel koşuldur. Serbest zaman zengin sınıfına hitap etmiş, zengin sınıfın günlük işlerinden uzaklaşarak özgür olmalarını, daha entellektüel ve daha estetik faaliyetlerin içinde bulunmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Bunu toplumun tüm tabakalarına yaymak hem ekonomik açıdan hem de pratikte mümkün olmadığından, serbest zaman sadece elit tabakanın bir hakkı ve ayrıcalığı olarak algılanmış, toplumun büyük kesimini oluşturan halk tabakası sürekli çalışmak zorunda kalmıştır

Romalılar ise Yunanlıların bu anlayışından uzaklaşmış, serbest zamanı, işe daha verimli dönmek, dinlenmek ve iyileşmek için gerekli olan zaman olarak kabul etmişler ve otium sözcüğünü kullanmışlardır. Yunanlıların aksine Romalılarda serbest zaman bir yaşam biçimi veya sosyal statü olarak değil, sadece üretime yönelik çalışmadan sonra arta kalan zaman olarak algılanmıştır. Yunan düşüncesi tersine çevrilmiş ve serbest zaman, işi destekleyen bir araç olmuştur. Bu dönemde serbest zaman etkinlikleri iktidar sınıfında bulunanların eğlence

amacıyla sağladığı spor ve oyunlarla daha da artmıştır. Serbest zamanın işin bir tamamlayıcısı kabul edildiği bu bakış açısı günümüze kadar taşınmıştır (42).

Orta Çağ döneminde serbest zaman, dinlenme ve yaratmadan daha çok, yüksek sosyal sınıflar arasında sosyal bir gösterişe dönüşmüştür. Yunan felsefesinin aksine serbest zaman işten uzaklaşma olarak değil, hangi aktivite içinde bulunulacağını seçme özgürlüğü olarak ele alınmıştır. Ortaçağın sonlarında, serbest zaman gösteriş, lüks, zevk ve israf haline dönüşmüştür. Serbest zaman kullanımı köle gibi çalışmaya karşı bir asalet göstergesi olmuştur. Serbest zamanın bu şekilde algılanması güç, prestij ve zenginliğin suni kaynağı olarak günümüz toplumuna kadar gelmiştir

1700'lü yıllarda serbest zaman tembellik ve boşa zaman harcama olarak değerlendirilmiştir. Tembelliğin bir günah olarak ele alınması, işe dini bir değer katmıştır. Serbest zamanın bu şekilde ifadesi endüstriyel toplumun bir parçası olmuş ve günümüze kadar bir gerçek olarak kalmıştır (42).

Büyük sanayi devrimi ile çalışma tasarrufu, sermaye birikimi gibi kavramlar, yeni toplumsal değerler olarak ortaya çıkmıştır. Bu sebeple, serbest zamanın savurganlık ve tembellik olarak değerlendirilmeye başlandığı görülmüştür. Bu dönem, işçilerin insanlık haysiyetiyle bağdaşmayacak bir çalışma hayatı ile çok küçük yaştaki çocukların zor koşullar altında ve günde on iki saat çalıştırıldığı bir dönemdir (23).

Çalışma zamanı ile serbest zaman birbiriyle sürekli ilişki içindedir. Çalışma süresi toplumlara ve çağlara göre değişiklik göstermektedir. Vilerme, ilk çağda ceza sömürgelerinde kürek mahkumlarının günde 6 saat, Antiller'deki kölelerin 9 saat çalıştıklarını, oysa 1789 Sanayi Devrimini yapmış, insan haklarını

ilan etmiş Fransa’da, atölye işçilerinin günde 16 saat çalıştıklarını tespit etmiştir. 1848 yılında Paris için çalışma saati 10, taşra için 11 iken, yasama meclisi, fabrika ve yapımevlerinde ortak çalışma saatlerini 12 saat olarak saptamış, sonraları bu süre 17 saate kadar çıkmıştır (36).

Endüstri reformuyla birlikte çalışma saatlerinde artışlar meydana gelmiş ve tek hedef üretimi artırmak olmuştur. Bu sistemde sürekli ezilen işçilerin hak arama hareketlerinin başlaması sonucu, işçilerin ücretleri ve çalışma koşullarının yanında, çalışma saatlerinde de azalmalar olmuştur. Çalışma saatlerinin azalmasıyla da serbest zaman diye adlandırılan zaman dilimi ortaya çıkmıştır.

Serbest zaman (leisure) ve serbest zamanı değerlendirme (recreation) aynı anlama gelmeyen iki kavram olup, serbest zaman kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının, biçimsel görevlerinin dışındaki, kendi isteğince harcayabileceği zamandır. Rekreasyon ise, zaman diliminde yapılan etkinliklerle ilgili iki kavramın uygulamadaki karşılığı olarak geliştirilerek kullanılmasıdır (33).

Serbest zaman, insanların çalışma ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması dışındaki özgürce dinlenme, başarı kazanma, kişisel gelişme, eğlenme için kullandıkları zamandır (47). Bir başka tanıma göre ise , kişinin iş ve işle ilgili sorumlulukları ile kendisinin ve ailesinin bakımına ayırdığı zamanın dışında kalan, zorunlulukların olmadığı özgür bir zaman birimidir (29).

İnsanın zorunluluklara bağlı olmadan, amaç ve şart koşmadan, eğilim ve arzular yönünde, örf, adet ve geleneklere uygun tarzda, başkalarıyla birlikte veya yalnız başına meşguliyeti ve dinlenmesi için hak ettiği zaman olarak nitelendirilen serbest zaman, herhangi bir güdüye dayandırılan ihtiyaçlar için harcanan zaman dilimi olarak da tanımlanmıştır (13, 28).

Serbest zaman kişinin ister dinlenmek için olsun, ister eğlenmek için, ister kendi arzusuyla bir uğraşa katılması yada kültürünü geliştirmek için olsun, mesleki, ailevi ve başka zorunluluklarından kurtulduktan sonra gönül rızasıyla kendini verebileceği uğraşları için ayırdığı toplam zamandır. Serbest zaman bir olasılıktır. Zorunlulukların en azda tutulduğu ve böylece kişinin zamanının çoğunun boş olduğu bir yaşamdır. Aristotle, serbest zamanı “yorgunluktan uzak olmak” biçiminde tanımlamıştır (33).

Serbest zaman uyuma, yemek yeme, vücut temizliği yapma, okula gidip gelme, ders veya bir işte çalışma zamanı dışında kalan zamandır (1). Gökmen serbest zaman terimini “kişinin çalışma, uyku ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamak dışında kalan zaman” olarak tanımlarken, Güler “iş ve yaşamla ilgili zorunlu sorumluluk ve görevler yerine getirildikten sonra, arta kalan zaman” olarak tanımlamaktadır (24, 29).

Birey kişisel ve toplumsal bütün zorunluluklardan kurtulup kendi isteğiyle seçebileceği bir etkinlikte uğraşıyorsa, bağımsız ve özgür olduğu bir zamanı kullanıyordur (47). Milli Eğitim Bakanlığı’nın Birinci Gençlik Şurasında serbest zaman “Ferdin çalışma ve diğer görevlerinden arta kalan zaman içinde, serbestçe dinlenmesi, eğlenmesi, toplumsal başarı ya da kişisel gelişmesi için kullanacağı zaman” olarak tanımlanmıştır.

Çalışma bir amaca yönelik bir araç olarak görülürken, serbest zaman kendi içinde bir amaç olarak kabul edilir. Çalışma, diğerleri için harcanmış zamanken, serbest zaman insanın kendi zamanıdır. Çalışma ödüllendirilir, ama serbest zaman kendi kendinin ödülüdür. Çalışma genellikle rutindir, tekrarlardan oluşur. Öte yandan serbest zaman bir özgürleşme yada tatildir, rutinden

özgürleşmeye ve kendi içinde seçim yapmaya imkan sağlar. Çalışma bir çaba, bir gayret gerektirirken zahmet içerir ve genelde insanda bir gerginlik doğurur. Buna karşın serbest zaman çabasız, huzur ve haz vericidir. Çalışmayı, oyun ya da sanat gibi hoş giden uğraşlardan ayırt etmenin en iyi yolu zorunluluk ilkesidir (38).

Eskiden başarılı olmanın tek ve vazgeçilmez şartının çalışmak olduğu düşünülürdü (10). Bugün ise fazla çalışmanın zararları üzerinde durulmaktadır. Endüstrileşme ve teknolojik gelişmeler bir yandan iş performansını ve verimi artırırken, diğer yandan iş yaşamında tatminsizlik, bıkkınlık ve uyum problemlerini de beraberinde getirmektedir (27). Bugünün insanlarında mekanik ve otomatik bir şekilde yaşamaktan kaynaklanan endüstri ve teknolojiye özgü bir can sıkıntısı ortaya çıkmıştır. Endüstriyel toplumlarda önlenemez bir hale gelen ruhsal yorgunluk ve gerilim, amaçsızlığı ve anlamsızlığı egemen kılmaktadır (48).

İnsanların çalışma hayatı ve serbest zamanlara bakış açıları da zaman içerisinde değişmiştir. Sanayi devrimi zamanında sadece yorulan insanın dinlenerek fiziksel gücünü yeniden kazanması amacıyla kullanılan serbest zamanın, bu işlevinin dışında, örneğin eğlence ve oyun amacıyla kullanılması savurganlık ve tembellik olarak görülmekteydi (22).

Bugün işletmeler zorunlu tatil uygulayarak, tatillerin ertelenmesini yasaklayarak, haftalık ve günlük çalışma sürelerini azaltarak kişinin rahatlaması ve kendini yenilemesi için, tatilleri gerekli görmektedir. Çalışma saatlerinin sürekli olarak kısalması zorunlu tatil sürelerini uzatmaktadır. Batı ülkelerinde bir kişinin yıllık izni, yaşadığı ülkeye ve çalıştığı sektöre göre değişmekle birlikte, ortalama üç hafta kadardır. Buna ortalama 7 gün resmi tatiller ile 49 günlük hafta sonu tatilleri de eklenirse yılda 127 tam gün serbest zaman olarak ortaya

çıkılmaktadır. Akşamlar ve yarım gün çalışmalar da katıldığında, bu sürenin daha da arttığı görülmektedir (35).

Artan bu serbest zamanların bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu değerlendirme işinin kişiye faydalı olması, onu geliştirmesi, kötü alışkanlıklardan uzak tutup iyi alışkanlıklara yöneltmesi de toplumsal huzurun sağlanmasına katkıda bulunabilir. Aksi takdirde kişide olumsuz davranışlar ve dengesizlikler görülür. Kişi suça meyilli hale gelir. Bu tür kişilerden oluşan toplumlarda bazı rahatsızlıkların ve huzursuzlukların görülmesi kaçınılmazdır. Serbest zaman, iki tarafı keskin kılıca benzetilebilir. Olumlu kullanıldığında bireysel ve toplumsal gelişime katkı sağlar, olumsuz kullanıldığında bunalım, başıbozukluk gibi sorunlar yaratabilmektedir. Serbest zamanın insana zararlı olmadığı, kötüye kullanılmadığı, insana ve topluma hizmet ettiği ölçüde değer kazandığı bilinmelidir (28).

Yanlış değerlendirilen serbest zamanlar yanında değerlendirilemeyen serbest zamanlar da sıkıntı yaratır. Gençlerin olumsuz arkadaş grubu içine girmelerine, alkol ve uyuşturucu madde kullanmalarına, ruhsal bozukluk ve hastalıklara, çeşitli suçlara neden olur. Gelişmekte olan ülkelerde insanların, özellikle gençlerin, zamanlarını boşa harcamaları, toplumsal gelişme ve kalkınma yönünden büyük kayıp olarak görülmektedir. Gelişmiş ülkeler, kişinin ve toplumun huzura kavuşmasının, serbest zamanların iyi değerlendirilmesine bağlı olduğunu belirlemişler ve bu konuda yeni düzenlemeler yapmışlardır (32).

Yaşamımızı daha sade bir hale getirerek, günümüz tüketim alışkanlıkları nedeniyle kaybettiğimiz yaşam kalitesini yeniden kazanabilir ve daha iyi bir ortama kavuşabiliriz. Yaşamın gelir, mal-mülk, mevki gibi maddi unsurlarından

çok, kalitesini belirleyen unsurlara ulaşmaya çalışmak, çalışmayı ve para harcamayı bırakmak anlamına gelmez. Serbest zamanlarda farklı aktiviteleri seçmeyi yeğlerken, daha az çalışmayı ve harcamayı gerektirir. Unutmamak gerekir ki, serbest zaman işten uzaklaşmak demek değil, geçireceğimiz bize özel ve değerli bir zaman dilimidir (42).

Uluslararası Serbest Zamanı İnceleme Grubu serbest zaman faaliyetinin niteliğini “serbest zaman etkinliği kişinin mesleki, ailevi ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, hür iradesiyle yapacağı dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşılardır” şeklinde açıklamaktadır (1).

Dumazedier serbest zamanın üç temel fonksiyonundan söz etmektedir. Kelimelerin İngilizce baş harflerinden yola çıkarak 3D olarak da adlandırılan bu fonksiyonlar “de lesement: dinlenme veya kendini bırakma, divertisment: eğlenme ve development: kendini geliştirme veya gelişim” şeklinde ifadesini bulmuştur. Rojek ise “Serbest zaman etkinliği çocukların dünyasında oyun olarak tanımlanan olayın, yetişkinler boyutundaki tanımıdır” diyerek konuya farklı bir boyut kazandırmıştır. Rojek’e göre, serbest zaman ilişkileri dinamik ve açık uçlu süreçler olup sosyolojik açıdan incelenmelidir. Ayrıca serbest zamanın bilgili, toplumsal kuralları anlayan ve bunları değiştirebilecek kişilerce kullanılabileceği ifade edilmiştir (33).

Serbest zamanla ilgili yapılan bir çok araştırmada bu faaliyetlere katılmanın verim üzerinde olumlu etkiler yaptığı ortaya konulmaktadır. Verimi olumsuz yönde etkileyen can sıkıntısı ve stres üzerinde Los Angeles’ta yapılan bir

araştırmada serbest zaman faaliyetlerine katılmanın kişiye uyarıcı etkiler yaptığı, can sıkıntısı ve stresi azaltarak verimi yükselttiği belirlenmiştir (47).

Serbest zaman faaliyetleri bireye dinlenme ve eğlenme imkanı vermesinin yanında kendini yenileme ve enerji sağlama ağıısından da önemlidir.Bu yönüyle rekreatif faaliyetler bireyi stresten uzak ve daha sağlıklı bir ortama da hazırlamış olur.Günümüzde neredeyse her hastalığın temeli veya tetikleyicisi olarak gösterilen strese karşı en etkili yöntemlerden biri de kişilik özelliklerine uygun olarak seçilmiş rekreatif faaliyetlerdir.

Çalışma arzusunu körelterek verimi düşüren can sıkıntısı ve stres, bireyin serbest zaman faaliyetlerine katılmasıyla ortadan kaldırılabilmektedir. Serbest zaman faaliyetleri ile iç huzuru yakalayan kişinin işinden ve genel olarak hayatından tatmin olduğu, işinden zevk almaya başladığı, bu faaliyetlerin gevşetici ve uyarıcı etkisiyle can sıkıntısı ve huzursuzluğu azaltarak verimi olumlu yönde etkilediği vurgulanmaktadır (27).

Yaşam kalitemizi artırmak sosyal statümüzün ve gelirimizin artmasıyla değil, yaşamdan aldığımız tatla, tatmin duygusuyla ,mutlulukla ilgilidir. Bu unsurlara ulaşmak da çalışmayı bırakarak değil, çalışmaktan zevk almanın yanında, çalışmadan arta kalan zamanlarda farklı aktivitelerle kendimizi yenilemeyle mümkündür. Bu anlamda serbest zaman işten uzaklaştığımız veya kaçığımız zaman değil, işten sonra kendimize ayırdığımız bize özel bir zamandır.

3.2.1. Serbest Zaman Hakkı

Günümüzde evrensel bir insan hakkı sayılan serbest zaman, 20. yüzyılın başlarında insanlar için bir tembellik ve savurganlık sebebi olarak görülmekteydi. Ortaçağ toplumlarında da sadece soyluların serbest zamanlarından söz edilebilir ve çeşitli spor ve sanatsal etkinliklerle uğraşması uygun görülür, halk için ise böyle bir durum düşünülmezdi (12).

Bugün gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, diğer gelişmekte olan toplumlarda da serbest zaman bilincinin geliştiği görülmektedir. Özellikle çalışan kesimin daha çok serbest zamana ve bu zamanları dilediğince özgür olarak kullanma hakkına sahip olmak istedikleri bilinmektedir. İnsanlar teknolojinin yaygın kullanımının ve daha çok üretimin kendilerine sağladığı serbest zaman imkanlarının artarak devam etmesini ve bu imkanlarını çeşitli etkinliklerle geliştirmek ve artırmak istemektedirler (29).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Amerikalıların İngiliz sömürsünden kurtulmak için verdiği mücadele sonucunda çıkarılan 1776 Philadelphia Bildirisi, 1789 Fransız İhtilali ve ardından 28 Ağustos 1789'da yayınlanan *Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi* sonucunda insanın temel ve doğal hakları eşitlik, mülkiyet, güvenlik ve zulme karşı direnme olarak belirtilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin serbest zaman konusuna dayanak teşkil eden maddeleri şunlardır (33).

Madde 24- Her şahsın dinlenmeye, eğlenmeye, bilhassa çalışma süresinin makul biçimde sınırlandırılmasına ve belli devrelerde ücretli tatillere hakkı vardır.

Madde 27- 1. Herkes, topluluğun kültürel faaliyetine serbestçe katılmak, güzel sanatları tatmak, ilim sahasındaki ilerleyiše iştirak etmek ve bundan faydalanmak hakkını haizdir.

Genel olarak insan hakları bir bütün olmakla birlikte, çeşitli alanlarda değişik türleri vardır. Kültürel hakların sınırı, insan haklarının ulaştığı düzey kadar, bir ülkede kültürden ne anlaşıldığına ve kapsamına da bağlıdır. Kültürün doğal bir parçası olarak eğitim, insanın gelişme sürecinin önemli bir halkasıdır. Serbest zamanı değerlendirme de, toplumsal değerler aşılama, demokratik davranış kazandırma ve bireyin kendisini gerçekleştirmesini sağlayan yönü ile eğitimin önemli bir türü olarak kültürel haklar içerisinde kabul edilmektedir (33).

3.2.2. Serbest Zamanın Kullanım Sürelerindeki Gelişmeler

Teknolojinin baş döndürücü bir hızla gelişmesi günlük hayatı da aynı ölçüde değiştirmektedir. Bilgisayarın çalışma hayatına çok yönlü olarak girişi otomasyonu artırmakta, bu durum da çalışanların iş saatlerini azalma ve buna paralel olarak serbest zamanların artışı yönünde etkilemektedir. Serbest zaman ve turistik tatiller ortaya çıktıktan sonra sekiz saat iş, sekiz saat uyku ve sekiz saat de dinlenmeyi içeren bir teori geliştirilmiştir. 20. yüzyılda serbest zamanı ve tatili bir hak olarak kabul eden ülkeler, yıllık ücretli izin hakkını çeşitli tarihlerde kabul etmişlerdir (23). Tablo 1.'de yıllık izin ve tatillerin ülkelere göre dağılımı görülmektedir.

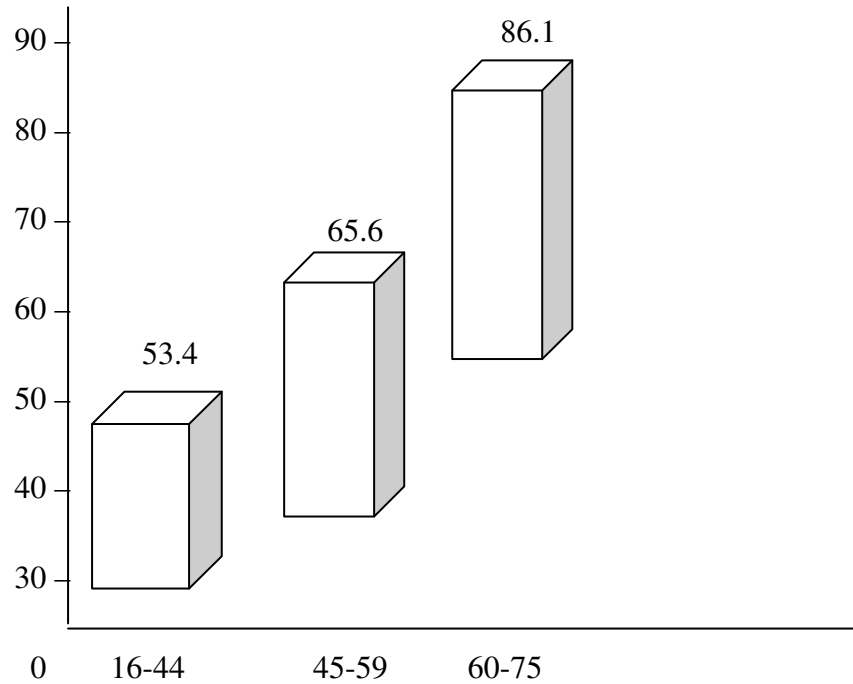
Tablo 1. Yıllık İzin ve Tatillerin Ülkelere Göre Dağılımı

ÜLKELER	ÜCRETLİ TATİL GÜNLERİ	ÜCRETSİZ TATİL GÜNLERİ	TOPLAM (GÜN)
ABD	18-30	8-10	26-40
İngiltere	15	17	21
İtalya	15-20	17	29-37
SSCB	30	6	36
Fransa	24	9	33
Belçika	18	10	28
B.Almanya	28	12	40
İsveç	31	10	41

Gelişmiş sanayi ülkelerinde çalışma saatleri sadece hafta bazında azaltılmamış, iş hayatındaki sürelerinin azaltılması, buna karşılık dinlenme ve tatil sürelerinin artırılması 4 kategoride olmuştur. Öncelikle günlük çalışma saatleri 10-14 saatten 8 saate indirilmiştir. Bu azalma kısa süreli yer değiştirmelere ve gece eğlencelerine talebi artırmıştır. Çalışanların daha önce 6 gün olan haftalık çalışma süresi 5 güne indirilerek, haftada 2 günlük bir serbest zaman sağlanmıştır. Bu iki günlük boşluk özellikle gelişmiş ülkelerde, hafta sonu turizminin gelişmesine neden olmuştur (23). Kitle turizminin gelişmesine neden olan yıllık ücretli izinler, 1936 yılından itibaren çeşitli Avrupa ülkelerinde uygulanmaya başlanmıştır. Daha önceleri 1-2 hafta olan yıllık izinler günümüzde 4 haftaya

çıkarılmış ve bu süreler için de ayrıca ücret ödenmeye başlanılmıştır. Yıllık ücretli izinlerin 4 hafta olmasıyla birlikte çalışanlar arasında turizme karşı bir ilgi doğmuştur. Yıllık ücretli izin hakkının yaygınlaşmasıyla birlikte bu haktan yararlananlardan dolayı sosyal turizm olgusu oluşmuştur. Çalışma hayatının kısaltılmasına en belirgin örnek, emeklilik yaşının indirilmesidir. Bundan dolayı turizm talebine karşı yeni bir potansiyel oluşmuştur. Üçüncü yaş grubu denilen bu kişiler uluslar arası turizm hareketlerinde önemli bir paya ulaşmışlardır (23).

Genel olarak yaşlılar serbest zaman aktiviteleri için daha çok zamana sahiptirler. Çünkü çocuk bakımında sorumlulukları en aza inmekte veya çocuklar evden ayrılmaktadır. Öncelikle bu grup, yaşamının büyük bir bölümünü kapsayan işinden emekli olmuştur. Dolayısıyla, serbest zaman gibi bir sorunu olmadığı gibi, ekonomik sorunlarını da önemli ölçüde çözümlemişlerdir. İngiltere’de 1986 yılında serbest zamanın yaşla ilişkisi üzerine yapılan bir araştırmaya göre, bireyin yaşı arttıkça serbest zaman süresi de buna bağlı olarak artmaktadır (Şekil 1.) (23).

Şekil 1. Yaş Gruplarına Göre Zaman Kullanımı

Çalışan gruplara, serbest zaman kazanım hakları belirli tarihlerde aşama aşama verilmiştir. Örneğin, 1870’li yıllarda Batı Avrupa Ülkelerinde haftalık çalışma süresi ortalama 53 saat iken, günümüzde bu sürenin haftada 40 saate indirilmesi sonucu, çalışanlara yılda yaklaşık 676 saat ücretli tatil hakkı sağlanmıştır. Dünyada teknoloji alanındaki gelişmeler, insanların serbest zamanlarının artmasını ve özgürce kullanmalarını sağlamıştır. Ayrıca, tıp alanındaki gelişmelere paralel olarak , insan ömrü sanayileşmiş ülkelerde ortalama 75 yıla ulaşmıştır. Yapılan araştırmalar ortalama insan ömrünün 40.000 saatinin çalışmaya, 30.000 saatin uyku ve dinlenmeye, 330.000 saatinin serbest zaman ve tatile ayrıldığını göstermektedir. Bu durumda turizm serbest zaman dönemlerinde gerçekleştirilebilen önemli bir sosyal faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır (23).

Serbest zamanların kullanım süreleriyle ilgili olarak devletin bakış açısına da kısaca bir göz atarsak durumun pek iç açıcı olmadığını anlarız. Gençlere ait serbest zaman faaliyetleri ile ilgili konular, ilk kez ikinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ele alınmış, diğer beş yıllık kalkınma planları ve yıllık programlar izlemiştir. Altıncı beş yıllık kalkınma planı döneminde ise farklı olarak konu ‘Serbest zamanların Değerlendirilmesi” başlığı ile özel bir bölüm içinde ele alınmış, konu ile ilgili ilke ve politikalar tespit edilmiştir. Bu farklılık 1990, 91, 92 yılı programlarına da yansımıştır (28).

Yurdumuzda serbest zamanın kullanım süreleri ile ilgili kanuni düzenlemeler açısından ilk örnek, 21 Ocak 1925 tarihli yasa ile herhangi bir kurum ve işletmede çalışan müstahdem, memur ve işçilere haftada bir gün dinlenme hakkı tanınmasıdır. 1935 tarihli milli ve genel tatiller hakkındaki yasayla hafta tatili pazar günü olarak belirlenmiş, ancak cumartesi saat 13.00’ten

sonrası haftalık 35 saatten az olmamak üzere buna dahil edilmiştir. Önemli gelişmelerden birisi de 1936 yılında çıkarılan iş kanunda hafta tatili, milli ve dini bayram günlerinde ücret ödenmesiyle ilgili hükümlerdir.

Yıllık izin ücreti ise 1960 yılındaki bir yasayla yürürlüğe girerek yeni iş kanunu kapsamına alınmıştır Aynı kanunun 44. maddesindeki “Her çalışan dinlenme hakkına sahiptir.” ifadesiyle de bir anlamda serbest zaman kavramı kurumsallaşmıştır .

1970’li yıllarda benimsenen 2 günlük hafta sonu tatilleri de serbest zaman için büyük önem taşımaktadır. 1982 anayasasının 50.maddesine göre “Dinlenmek çalışanların hakkıdır. Ücretli hafta ve bayram tatili ile yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir.” Buna rağmen, konunun ülkemizde gelişmiş ülkeler seviyesinde olduğu söylenemez. İş hayatının daha verimli olması ve işsizlik sorununa katkı sağlayabilecek serbest zamanı düzenleyici tedbirlerin alınması kaçınılmazdır.

3.3. Rekreasyon Kavramı

Kelime anlamı “bireyin kendi yetenek ve imkanları ile kendi kendini yenilemesi” olan rekreasyon, “bireylerin beğenisi bakımından doyurucu, ruhsal ve bedensel yenilenme amacı taşıyan, aynı zamanda bireyin sosyal, kültürel, ekonomik ve fizyolojik imkanları ile bağımlı serbest zaman kullanımları içeren eylem yada eylemler” olarak tanımlanabilir (4).

Rekreasyon, yenileme, yeniden yaratma, yeniden yapılanma anlamına gelen Latince “recreatio” kelimesinden gelmektedir. Türkçe karşılığı yaygın şekilde serbest zamanları değerlendirme olarak kullanılmakta, bireylerin yada

toplumların serbest zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır. İnsanların değişik ortamlarda ve değişik şekillerde farklı amaçlar ve istekler doğrultusunda yapılan çeşitli aktivitelere katılımları rekreasyonun kesin bir tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır (28).

Çağımızın tekdüze günlük yaşamı içerisinde insanların yaşam zorlukları dışında kalan zamanlarını değerlendirmeleri sağlıklı kalabilmeleri için çok önemlidir (39). Serbest zaman içinde gerçekleşen rekreasyon, çağdaş toplumların günlük yaşantısına kadar yerleşmiş, son yıllarda hızlı ve çok boyutlu gelişmeler göstermiştir (4). Teknolojinin hızlı gelişimi insanın gerek iş hayatını, gerekse iş dışındaki hayatını önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu değişikliğin iş hayatını kolaylaştırıcı, zamanın daha verimli kullanımını sağlayıcı etkilerinin yanında, kapalı yerde mekanik çalışma ortamları ve bunun getirdiği monotonluk, bıkkınlık ve stres gibi etkileri de olmuştur. Doğal olarak bu etkiler iş verimini düşürmektedir. Bunlara ekonomik güçlükler ve ailevi sorunlar da eklendiğinde kişi, baş edemeyeceği bir ortamla karşı karşıya kalmakta, hem ruh hem de beden sağlığı için yardıma ihtiyaç duymaktadır. Psikolojik tıbbi destek ayrı bir konu olmakla birlikte, kişinin olumsuz atmosferden kurtulması, zihnini boşaltıp kendini yenilemesine yönelik temel çözüm, serbest zaman faaliyetlerine yönelmesidir. Bu nedenle başarılı insanların yaşamlarında rekreasyon önemli bir rol oynamaktadır. Serbest zamanını olumlu kullanarak yenilenen insanın durumu bataryanın yeniden şarj edilmesine benzer. Bu yenilenmenin faydaları olumlu tutumlar, sağlık, ailede tutarlı etkileşimler, azalmış stres şeklinde görülür, daha üretken, memnun edici bir yaşam ve kalite sağlar (44).

Bireylerin yaşam kalitesi toplum içinde sağlanan serbest zaman hizmetleriyle artar. Rekreasyon daha dolu ve anlamlı bir yaşam için araçtır (46). Genel anlamda insanların serbest zamanlarında eğlence ve tatmin dürtüleri ile gönüllü olarak etkinliklere katılımı olarak açıklanan rekreasyon, günlük yaşamın sıkıcı, disiplinli ve monoton geçen çalışmalarından sonra, insanların sevdiği ve hoşlandığı bir işle uğraşması, yıpranan vücudunun yenilenmesi ve enerji kazanması ile yeni ve verimli bir çalışma safhası için yapılan hazırlıklardır (38).

Wuest ve Bucher'e göre rekreasyon "genellikle kişinin ruhen ve bedenen yeniden yapılanmasını ve tazelenmesini sağlayan, kişinin kendi isteğiyle seçebileceği aktiviteler'dir (51). Edginton ve Ford rekreasyonu, "işten bağımsız, kendi içinde değerli olan, kişinin birçok önemli ihtiyacını karşılayan, bir yaşam aracı" olarak görmekte ve "insanların gönüllü olarak serbest zamanlarında katıldıkları ve kişisel olarak doyum sağladıkları aktiviteler" şeklinde tanımlamaktadırlar (31). Kraus'a göre rekreasyon, "kişiyi zorunlu iş ve etkinliklerinden sonra yenileyen, dinlendiren ve gönüllü olarak yapılan etkinliklerdir (34). Rekreasyon, kapalı ve açık alanda, park ve ormanlarda, tatil bölgelerinde, eğitim kurumlarında, personel ve öğrenciler, yetişkinler ve yaşlılar, endüstri alanında iş veriminin artırılması için yani tüm toplum için programlanmaktadır. Rekreasyon aynı zamanda tedavi edici özelliği düşünülerek engellilerde terapatik (tedavi edici) rekreasyon adı altında da ele alınmaktadır (42)

Rekreasyon aktivitelerinin katılanlara mutluluk, tatmin, yaratıcılık, ruhsal denge, karakter, rekabet etme gücü, özgürlük, fiziksel kondisyon ve daha geniş dünya görüşü kazandırması beklenmektedir (23).

Herhangi bir aktivite, bir kültürde rekreasyon faaliyeti olabilirken bir diğ rinde ağır ve sıkıcı bir iş olabilir. İçinde bulunulan ortam ve şartlar, aktivitenin bir rekreasyon biçimi olup olmadığı konusunda belirleyici faktörlerdir. Zevk için araba kullanmak bir rekreasyon şekli iken, işe gidip gelirken araba kullanmak bir ulaşım şeklidir. Bir barmenin müşterilere i ki servisi yapması kendi işidir. Bunun için işletmeden para almaktadır. Eğlenmek için arkadaşları ile gittiği bir barda arkadaşlarına değişik içkiler hazırlaması ise rekreasyon faaliyetidir.

Rekreasyon, insanların yaşamlarında yemek, uyku, çalışma gibi yapılması zorunlu olan faaliyetler dışında kalan, serbest zamanda uygulanan faaliyetlerdir. Toplumların kültürel ve ahlaki gelişimi büyük oranda serbest zaman kullanım şekillerine bağlıdır. İnsanların sosyal hayatlarındaki gelişmişlik derecelerine bağlı olarak önemi artan rekreasyon, çeşitli ülkelerde ya aynı isimle yada beden eğitimi, spor gibi rekreasyonun bileşenleri ile ifade edilmektedir .

Dumazedier'e göre serbest zaman uğraşlarının kişi için üç ana temel görevi vardır. Bunlardan birincisi, dinlenme (istirahat, rahatlama, yorgunluk çıkarma), ikincisi eğlenme (zihinsel rahatlama tek düzelikten sıyrılma, zihinsel yorgunluğu giderme), üçüncüsü kişiliğin, fiziksel ve zihinsel kabiliyetlerin geliştirilmesidir (29) .

En genel anlamıyla rekreasyon kişiyi zorunlu aktiviteleri veya işi için yenileyen, kişi tarafından gönüllü olarak seçilen, neşelendirici ve dinlendirici bir aktivite periyodu olarak kabul edilmektedir (34). Bu görüş günümüzde de geçerli olmasına rağmen iki sebepten dolayı eksikliklerinin olduğu vurgulanmaktadır. Birinci sebep modern toplumlarda insanların daha az iş talep etmeleri, mental ve fiziksel olarak giderek artan miktarda rekreasyona katılma eğilimi

göstermeleridir. İkinci sebep ise rekreasyonun, özellikle iş için yenileme fonksiyonunu bir işi olmayan yaşlı kimseler için hiçbir şey ifade etmeyeceği ile ilgilidir. Bu insanlar rekreasyona yaşantılarını daha anlamlı hale getirmek için ilgi duymaktadırlar (23).

Modern rekreasyon tanımları şu üç kategoriden birine uymaktadır (34) :

- Rekreasyon belirli şartlar altında ve belirli motivasyonlarla yapılır.
- Rekreasyonda kişi bir beklenti demetiyle belirli tip aktivitelere katılırken, kişinin içinde bu yöndeki zevkleri de geliştirir.
- Rekreasyon sosyal bir kurum, bir bilgi birikimi veya profesyonel bir alan olarak anlaşılmaktadır.

Rekreasyonun tanımının çok olmasının bir nedeni de, değişik sosyal, ekonomik yapı ve görüşlere sahip toplumlarda farklı biçimlerde yorumlanması ve algılanmasıdır. İnsanların yaşadığı toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı, kişinin fiziksel yapısı, maddi imkanları rekreasyona etki eden faktörlerdir (4).

Yapılan tüm tanımlar, insan yaşamında önemli olan ruh ve beden sağlığı için rekreasyon faaliyetlerinin vazgeçilmez olduğunu göstermektedir. Rekreasyon, kişinin hem kendisi hem de başkaları için tüm zorunluluklardan kurtulup tamamen özgür olarak kendi isteği ile seçeceği iş hayatının dışındaki zamanlarda, dinlenmek, eğlenmek, becerilerini geliştirmek faaliyetlerinde bulunmasıdır (26).

Bu amaçlar doğrultusunda serbest zamanın iyi şekilde değerlendirilmesi kötü alışkanlıkların edinilmesini önler, kazanılan kötü alışkanlık varsa, bunların yok edilmesini sağlar. Rekreasyon, insanların mutlu, sağlıklı ve hayattan zevk

olarak yaşamalarını sağlayan, modern teknolojinin ve diğer sorunların yarattığı bedensel ve moral çöküntülerini ortadan kaldıracak önemli bir sosyal olgudur.

Sonuç olarak rekreasyon, yaşamsal zorunluluklardan artan zamanda, tek başına veya grupta, açık veya kapalı alanlarda kent içi veya kent dışında, bir organizasyon içinde yada dışında, zorunlu olmadan seçilen, zevk ve neşe verici her türlü etkinliklerden oluşmaktadır (28).

3.3.1. Rekreasyonun Özellikleri

Bireylerin kişilik ve mesleki özelliklerinin yanında, sosyal konumu, fakir yada zengin, bayan yada erkek, yaşlı yada genç olması bile rekreasyon faaliyeti seçimini etkileyen önemli faktörlerdir .

Rekreasyon faaliyetlerinin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz (23,24, 25,28,38,47) :

- 1- Rekreasyon kişinin tüm zorunluluklarından tamamen uzaklaştığı bağımsız olduğu bir zamanda yapılır.
- 2- Rekreasyon faaliyetlerinin seçiminde gönüllülük esastır
- 3- Faaliyetlere katılma veya devam etme zorunluluğu yoktur.
- 4- Rekreasyon bir iş veya çalışma değildir.
- 5- Rekreasyon tembellik yapmak değildir.
- 6- Rekreasyon faaliyetinde insan stres ve yorgunluktan uzaklaşır.
- 7- Rekreasyon evrenseldir. Bütün insanlar için ortak bir dili vardır.
- 8- Her yaş ve cinsteki insanlar bu faaliyetlere katılabilirler.

- 9- Ticari bir amaç taşımaz,kar beklentisi yoktur.
- 10- Mutluluk verir, neşe ve tatmin sağlar.
- 11- Her bir faaliyet kendine özgü bir kültürel zenginliğe sahiptir.
- 12- Faaliyet, yapıldığı anda kişisel bir doyum sağlanır.
- 13- Tercih etme hakkı ve inisiyatifi kişiye aittir.
- 14- Bireysel-grupsal, araçlı-araçsız, kapalı-açık mekanlarda, yaz-kış, aktif-pasif, formal-informal olarak yapılmaya elverişli ve esnektir;yer,zaman ve insanlar açısından sınırlamalara tabi değildir.
- 15- Bireye ve faaliyetin çeşidine göre mutlaka bir amacı vardır.
- 16- Rekreasyonun amacı kişiden kişiye, faaliyetten faaliyete göre değişir.
- 17- Rekreasyon fiziksel veya zihinsel mutlaka bir etkinlik gerektirir.
- 18- Faaliyetlerin sonsuz bir çeşitlilik özelliği vardır.
- 19- Katılımcıya kişisel veya toplumsal fayda sağlaması beklenir.
- 20- Kişinin kendisini ifade edebilmesine ve yaratıcılığına katkı sağlar.
- 21- Rekreasyon, toplumun geleneklerine, göreneklerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı ve sosyal değerlerine ters düşmemelidir.
- 22- Bir faaliyet başka faaliyetlere ilgi duymaya ve birden fazlasını yapmaya engel değildir. Futbol oynayanın, bir enstrümanı çalabilmesi gibi.
- 23- Rekreasyonu kişi kendisi için yapar. Bir başkası adına faaliyetlere katılamaz. Faaliyet yapıldığında yapana doyum sağlar.

24- Faaliyetler aynı anda dinlenme, eğlenme, farklı yaşam tarzı sunma, mesleki alanda yetiştirme, sağlık gibi birden fazla hedefe yönelebilir.

25- Rekreasyonda faaliyetin kendisi ödündür, başka bir ödül beklenmez.

26- Faaliyetler duruma ve isteğe bağlı olarak birbirini ikame edebilir.

27- Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız, beceri sahibi olmayan kişilerce, organize olarak yada olmayarak yapılabilir.

Her yönüyle çok çeşitlilik arz eden, kişilerin ilgi, dürtü, amaç ve katılım şekillerinin yanında farklı birçok faktöre göre değişiklik gösterebilen rekreasyonun özellikleri konusunda, ortak bir noktaya varmak oldukça zordur. Ancak bu çalışmada, rekreasyonda birçok araştırmacı tarafından kabul edilen ve rekreasyonu diğer faaliyetlerden ayıran temel özellikler ifade edilmiştir.

3.3.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Rekreasyon aslında insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Yaşamın içinde yer alan doğal bir kesittir. Serbest zaman faaliyetlerini sınıflandırma çabaları ilk kez Lynd tarafından Amerika'da Middletown çalışması ile başlamıştır. Bu çalışmasında Lynd serbest zaman faaliyetlerini (38);

a-Geleneksel rekreasyon faaliyetleri, (Okuma,müzik,sanatsal Faaliyetler)

b-Teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan modern faaliyetler, (Bilgisayar kullanma, radyo,T.V., sinema)

c-Örgütlü rekreasyon faaliyetleri (Dernek ve vakıf faaliyetleri) olarak sınıflandırmıştır.

Rekreatif faaliyetler, katılımcıların amaçlarına, isteklerine ve katılım şekillerine göre sınıflandırılabilceği gibi, faaliyetin kapsamı ve ortaya çıkış nedenlerine göre de sınıflandırılabilir. Kişi serbest zamanını nasıl değerlendireceğine karar vermiş ise, buna uygun bir rekreatif faaliyeti seçer. Her insanın farklı amaçları ve istekleri olabileceği, buna paralel olarak da çeşitli rekreatif faaliyetlerin olduğu düşünülürse kesin bir sınıflandırma yapmanın zorluğu ortaya çıkacaktır.

Rekreasyonun sınıflandırılmasında esas alınan prensip, genellikle kişinin rekreatif faaliyetlere yönelmesine sebep olan amaçları, istekleri ve zevkleridir. Bunun dışında farklı kriterlere göre de sınıflandırmalar yapılabilir. Karaküçük bu sınıflandırmayı iki başlık altında toplamıştır (29).

1. Amaçlarına göre rekreasyonun sınıflandırılması: Kişi hangi amaç ve istek doğrultusunda bir rekreatif faaliyete katılmaya karar vermiş ise, buna uygun bir rekreasyon çeşidi ortaya çıkmaktadır.

-Dinlenme amacıyla yapılan rekreasyon etkinlikleri: Serbest zamanın tamamen dinlenmek, yani beden ve ruh sağlığının devam ettirilmesi veya korunması için yapılan etkinliklerle değerlendirilmesidir.

-Kültürel amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Serbest zamanın, tarihi eser ve müze gezileri ve diğer kültürel faaliyetlerle değerlendirilmesidir.

-Toplumsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Toplumsal ilişkiler kurma ve geliştirmeye yönelik serbest zaman değerlendirme etkinlikleridir.

-Sportif amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Aktif spor yaparak veya pasif şekilde seyirci, taraftar veya yönetici olarak serbest zamanın sportif etkinliklerle değerlendirilmesidir.

-Turizm amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Öncelikle tatil dönemlerinde bulunduğu mekandan, başka mekanlara gezmek, görmek amacıyla gitmek suretiyle serbest zamanların değerlendirilmesidir.

-Sanatsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Sanatın birçok dalından biri veya birkaçı ile uğraşarak serbest zamanların değerlendirilmesidir.

2. Çeşitli kriterlere göre rekreasyon sınıflandırılması:

-Yaş faktörüne göre: Çeşitli yaş gruplarının kendi özelliklerine göre tercih ettikleri etkinliklerdir.

-Faaliyetlere katılanların sayısına göre: Ferdi, grupta, kitlesel veya aile olarak katılınan rekreatif etkinliklerdir.

-Zamana göre: Yaz, kış veya başka mevsimlerde yapılabilen rekreatif etkinlikler. Ayrıca günlük, hafta sonları ile emeklilik dönemlerini kapsayan uygun serbest zamanlarda gerçekleştirilebilen etkinliklerdir.

-Kullanılan mekana göre: Açık veya kapalı alanlarda yapılan etkinliklerdir.

-Sosyolojik içeriğe göre: Lüks, geleneksel ya da belirli halk kesimlerinin desteklemesiyle katılımın sağlandığı rekreasyon etkinlikleridir.

Cheek'in sınıflandırması ise şu şekildedir (24) :

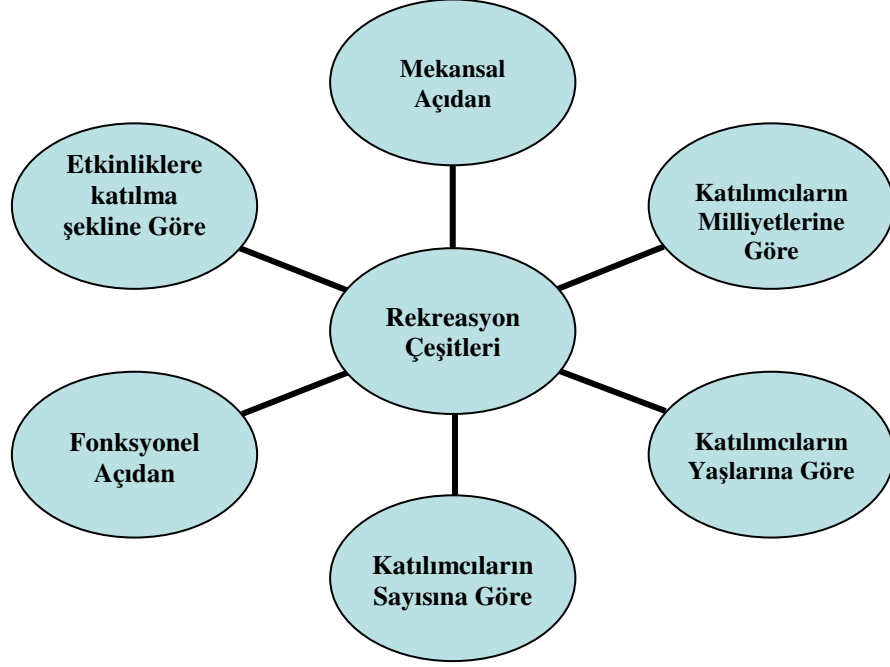
- 1.Toplumsal faaliyetler,
- 2.Yarışma sporları,
- 3.Kültürel beceri faaliyetleri,
- 4.El becerileri,
- 5.Dış mekan faaliyetleri.

Dumazedier de rekreasyonu şu şekilde sınıflandırmıştır (47):

1. Fiziksel faaliyetler: Spor, avcılık, yürümek, seyahat vb.
2. Sanatsal faaliyetler: Edebiyat, sinema, tiyatro, fotoğrafçılık vb.
3. Entelektüel faaliyetler: Konferans, televizyon, kitap okuma vb.
4. Pratik işler: Bahçecilik, el uğraşları vb.
5. Toplumsal faaliyetler: Eğlence, gezi, ziyaret vb.

Rekreasyonun sınıflandırılmasında genel olarak mekan, amaç, fonksiyon gibi. kriterler rol oynamaktadır. Bunun yanında yetenek, bedensel beceri, parasal özelliği, tehlikeli olup olmayışı, kırsal veya kentsel oluşu, grupla yapılabilirliği gibi ölçütler de sınıflandırma yaparken göz önünde bulundurulabilir (24). Bazı rekreasyon etkinlikleri birden fazla gruba girmektedir. Örneğin; golf, kayak gibi etkinlikler hem “açık kalan rekreasyonu” hem de “sportif rekreasyon” grubunda yer almaktadır. Bu durumun nedeni rekreasyonun çok yönlü olmasıdır. Bu nedenle kesin sınıflandırma yapmak oldukça zordur. Genel bir fikir vermek amacıyla rekreasyon çeşitleri katılımcıların özellikleri (yaş, sayı, katılım şekli,

milliyet vb.), mekan, fonksiyon vb. kriterler dikkate alınarak altı ana grupta sınıflandırılarak incelenebilir (Şekil 2.) (25).

Şekil 2. Rekreasyon Çeşitlerinin Sınıflandırılması

3.3.2.1. Etkinliklere Katılma Şekline Göre Rekreasyon Çeşitleri

Bireyin etkinliklere izleyici veya rol alarak katılmalarına göre rekreasyon, aktif ve pasif rekreasyon olarak ikiye ayrılır.

-Aktif rekreasyon: insanların aktif rol aldıkları serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir. Yüzme, ahşap işleri, bahçe düzenleme vb.

-Pasif rekreasyon; insanların aktif rol almadıkları, spor karşılaşmalarını, sanatsal gösterileri izleme, müzik dinleme gibi izleyici (seyirci) olarak katıldıkları faaliyetleridir.

3.3.2.2. Mekansal Açidan Rekreasyon eşitleri

Değerlendirildiği mekan açısından rekreasyon eşitleri açık alan rekreasyonu ve kapalı alan rekreasyonu olarak iki grupta incelenir:

- **Açık alan rekreasyonu;** açık alanda gerçekleştirilen serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir. Açık alanda gerçekleştirilen her türlü sportif faaliyetler ve oyunlara (kayak, futbol, tenis, basketbol, voleybol, golf vb.) katılmak veya bu tür etkinlikleri izlemek, izcilik, kampçılık, avcılık, piknik, amatör bahçe işleri başlıca açık alan rekreasyon faaliyetleridir.

- **Kapalı alan rekreasyonu;** toplumun kullanımına ayrılmış kapalı mekan ve evlerdeki serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir. Klp (ocuk, gece, gençlik, spor ,özel ilgi klüpleri vb.) ve derneklerdeki kapalı mekan faaliyetleri ile sergi, defile, kurs ve kongrelere katılma, evde televizyon ve video izleme, radyo dinleme, müzik dinleme, kitap okuma, yatarak dinlenme bu kategoride değerlendirilir.

3.3.2.3. Katılımcıların Milliyetlerine Göre Rekreasyon eşitleri

Katılımcıların milliyetlerine göre rekreasyon, ulusal ve uluslar arası olmak üzere iki grupta incelenir. Ulusal rekreasyon ülke sınırları içindeki kişi ve kuruluşların katıldıkları serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir. Uluslararası rekreasyon ise film festivalleri ve sergiler gibi ülke içi ve ülke sınırları dışındaki kişi veya kuruluşların katıldıkları serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir.

3.3.2.4. Katılımcıların Yaşlarına Göre Rekreasyon Çeşitleri

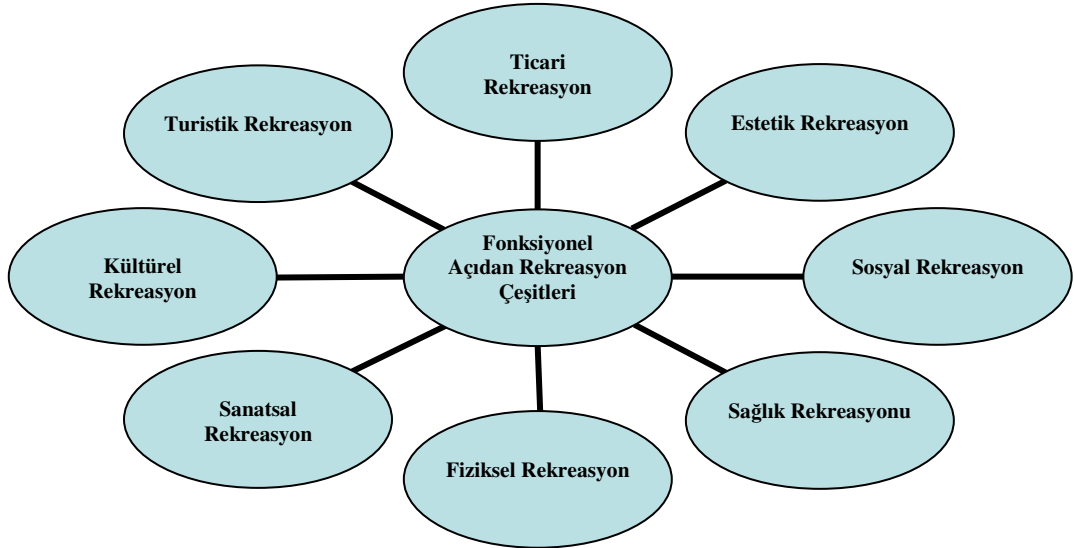
Özellikle fiziksel aktivite gerektiren rekreasyon faaliyetleri ile yaş arasında güçlü bir bağlantı vardır (21). Katılımcı veya izleyici yaşlarına göre rekreasyonu çocuk, gençlik, yetişkin ve üçüncü kuşak rekreasyonu şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

3.3.2.5. Katılımcıların Sayısına Göre Rekreasyon Çeşitleri

Bireysel rekreasyon insanların tek başlarına, grup rekreasyonu ise grup halinde gerçekleştirdikleri serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir.

3.3.2.6. Fonksiyonel Açıdan Rekreasyon Çeşitleri

Rekreasyon çeşitlerini fonksiyonları açısından sekiz ana grupta incelemek mümkündür (Şekil 3) (24).

Şekil 3. Fonksiyonel Açıdan Rekreasyon Çeşitleri

3.3.2.7. Ticari Rekreasyon

Ticari rekreasyon, insanların ücret karşılığında katıldıkları serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir. Diğer bir ifadeyle ticari amaçlı olarak organizatörlerin düzenledikleri ve katılımcıların ücret ödeyerek faydalandıkları etkinliklerdir. Ücret karşılığında insanların katıldıkları konserler, sağlıklı yaşam etkinlikleri, talih oyunları, su altı dalış eğitimleri, rafting ve yabancı dil kursları bu tip faaliyetlerdir.

3.3.2.8. Estetik Rekreasyon

Estetik rekreasyon ünlü sanat etkinliklerini izlemek, ünlü müzik yapıtlarını dinlemek gibi genellikle yüksek gelir, eğitim ve kültür düzeyindeki insanların katıldıkları faaliyetlerdir.

3.3.2.9. Sosyal Rekreasyon

Sosyal rekreasyon, beşeri ilişkiler kurma ve bu ilişkileri geliştirmeye yönelik faaliyetlerdir. Örneğin; kutlama partilerine, yemekli toplantılara katılmak, arkadaş-akraba ziyaretleri yapmak vb.

3.3.2.10. Sağlık Rekreasyonu

Sağlık rekreasyonu sağlığı koruyucu, tedavi edici termal tesislere, kaplıcalara ve yaylalara gitme, sağlık amaçlı sportif faaliyetlere katılma gibi serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir.

3.3.2.11. Fiziksel Rekreasyon

Fiziksel rekreasyon, açık ve kapalı alanlarda aktif olarak katılımı gerektiren yüzme, rafting, yelkencilik, su topu, dağ sporları, yürüyüş (treking),

avcılık gibi sportif faaliyetlerdir. Basketbol, futbol, hentbol, voleybol, golf, tenis, boks gibi sporların yanında, güreş, jimnastik, binicilik, okçuluk, cirit gibi sportif faaliyetler ile çocuklara, gençlere, yetişkinlere ve üçüncü yaş grubuna yönelik fiziksel beceri gerektiren oyun ve yarışmalar da bu kategoriye değerlendirilebilir.

3.3.2.12. Sanatsal Rekreasyon

Sanatsal rekreasyon; insanların sanatsal becerilerini geliştirici ve arttırıcı faaliyetlerdir. Örneğin;

- Sepetçilik, seramik işleri, ağaç veya kumaş kuyumculuk, metal işleri, boyama, plastik el işi, heykelticilik, ağaç oymacılığı, ağaç işleri
- Sinema, tiyatro, konser, sanatsal sergi ve festival, halk dansları gibi etkinlikleri izleme veya bu tür etkinliklerde amatör olarak rol alma.

3.3.2.13. Kültürel Rekreasyon

Kültürel rekreasyon, katılımcıların bilgi ve becerilerini arttırmaya yönelik her türlü serbest zaman değerlendirme etkinlikleridir. Kültürel rekreasyon etkinliklerinden bazıları şunlardır:

- Belediyeler, eğitim kurumları, dernek ve vakıflar gibi kurumlarca düzenlenen kurslar (el sanatları , meslek ve yabancı dil kursu gibi),
- Günübirlilik ve turistik geziler,
- Sergi, festival, panayır, kutlama, şenlik, konser, tiyatro gibi sanatsal etkinliklerde aktif rol alma veya etkinlikleri izleme,
- Kütüphanede araştırma yapma, gezici kütüphanelerden yararlanma ,
- Eğitsel oyunlar (okul öncesi ve okul oyunları, taklit oyunları)
- Bilgisayar oyunları

3.3.2.14. Turistik Rekreasyon

İnsanların turizm olayına katılarak serbest zamanlarını değerlendirmeleridir. Diğer bir deyişle turistik seyahat süresince yat gezilerine, eğlence gecelerine katılma, doğal ve kültürel turistik değerleri görme gibi turizm amaçlı gerçekleştirilen serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir. Rekreasyon etkinliği, turizm işletmeleri tarafından sunuluyor ve yönetiliyorsa bu etkinlikler aynı zamanda animasyondur. Örneğin; konaklama işletmelerince sunulan eğlence geceleri, çevre gezileri, konserler, sergiler, defileler, sportif etkinlikler gibi (25).

3.4. Rekreasyon ve Spor

Spor, rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından biridir. Spor ve rekreasyon karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler. Spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlamaktadır. Toplum, ortak bir yaşayışa sahip bireylerin bir araya gelmesiyle oluşur ve yönüyle amaçsız topluluklardan ayrılır (52). Rekreasyon da sporun toplum içinde yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmiştir. Spor bu rolünü genellikle herkes için spor veya sağlık için spor gibi etkinlik rollerini yerine getirerek gerçekleştirmektedir (7, 12).

İnsanları spora alıştırmak, yeteneklerinin geliştirilmesine yardımcı olmak ve sağlıklı kalabilmesi için spor yapmasının gerekli olduğu artık tüm toplum kesimlerince bilinmektedir. Spor aracılığıyla insanın yaptığı işten en yüksek seviyede verim alması kolaylaşacaktır (42). İnsanın araç değil amaç olduğu düşünülmeli, başka hedefler için onun kullanılması değil, her şeyin onun

için kullanılması geçerlilik kazanmalıdır. Onun huzuru, rahatlığı, mutluluğu, saadeti, fikren ve ruhen gelişmesi için uğraşılmalı; genç-yaşlı, kadın-erkek, çalışan-çalışmayan herkes spora yönlendirilmelidir (41). İnsan yaşamı ile birbirinden ayrılmaz bir bütün haline gelen spor, insanın tüm yaşamı boyunca sağlıklı, başarılı, mutlu olmasında ve moral gücü yüksek tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır. İnsanlar spor sayesinde aynı amaçlara yönelmeye, birlikte hareket etme duygusunu yaşamaya başlarlar. Bu, toplumda birlik beraberlik ve aynı ülkü hedefini ortaya çıkarır ve böyle bir yapıya sahip toplumların yıkılmaları da çözümleri de zor olacaktır. Spor fiziksel, ruhsal ve toplumsal gelişimde önemli bir olgudur (40). Rekreasyon ihtiyacının artması sportif hareketliliğin gelişmesine neden olmuştur. Sporun ulaştığı büyük toplumsal başarı ve halk kitlelerini etkisi altına alması serbest zaman uğraşlarında önemli değişikliklere neden olmaktadır (28).

Rekreatif anlayışın gelişmesiyle beraber spor, geleneksel anlayışın dışına çıkarak eğlenme, macera ve heyecan arama, sağlık, fiziksel ve psikolojik uygunluk gibi amaçlarla genç yaşlı, kadın erkek bütün kesimlerin katılabileceği şekilde çeşitlilik göstermektedir. Çevre, yer gibi birçok faktör açısından sporun çok yönlü bir uğraş olması, örneğin futbolun çok değişik mekan ve kurallar içerisinde oynanabilmesi sporun değişkenliğini ve kolay adapte olma özelliğini ortaya koymaktadır. Sosyal bir olgu olarak spor, bu yönüyle insanların hayat tarzlarını ve serbest zamanlarındaki faaliyetlerini etkilemektedir.

Bireyler, sportif etkinliklere katılarak fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin etkileşimi ile sağlıklı bir kişilik kazanırlar. Serbest zamanlarını sporla

değerlendiren kişi zararlı faaliyetler yerine, dürüst bir karakter oluşumuna yardımcı olan bir etkinlikle uğraşmış olur (29).

Rekreasyon aktiviteleri içinde temeli fiziksel egzersize veya çeşitli spor branşlarının rekreatif uygulamasına dayanan ve rekreasyon aktivitelerinin büyük bir bölümünü oluşturan türüne sportif rekreasyon denmektedir. Sportif rekreasyonun temeli fiziksel egzersizdir (53). Serbest zamanları değerlendirmek için spor içerikli rekreasyonel bir etkinliğe katılmak, sanatsal etkinliklere göre bir farklılık taşımaktadır. Çünkü, insan organizmasının sağlıklı kalması için bu tür etkinliklere katılma çocuk ve gençlerin bedensel, ruhsal ve sosyal gelişiminde, yaşlıların ise sağlıklı yaşayabilmelerinde önemli bir gerekliliktir.

Spor tüm insanlar içindir. “ Herkes için Spor” ve “Yaşam Boyu Spor” sloganları tüm dünyada benimsenmiş ve yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır. 1982 Anayasasının 59. maddesinde de her yaştaki vatandaşlar için beden eğitiminin sağlanması devletin görevi olarak belirlenmiştir. Spor ferdin kabiliyetlerini geliştiren, belirli kurallar altında amaçlı veya amaçsız, ferdi veya toplu serbest zaman içinde sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziki geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel faaliyetler bütünüdür (28). Bu tanımdan da görüleceği gibi spor faaliyetleri bir serbest zaman uğraşısı olarak, yani amatörce yapılan şekliyle rekreatif faaliyet özelliği taşımaktadır. Dumas’a göre spor, insanın emrinde ve hizmetinde olursa rekreasyon faaliyeti, eğer insan sporun emrine girerse o zaman da spor bir meslek özelliği taşıyarak rekreasyon faaliyeti kapsamı dışında kalmaktadır (7).

Bir rekreasyon etkinliği olan spor, genel anlamda seyirci olarak pasif katılım (pasif spor) ve sporcu olarak aktif katılım (aktif spor) olmak üzere iki türlü etkinlik çeşidi göstermektedir.

Spor, yapan (sporcu) açısından kazanmaya dönük teknik ve fizik bir çaba, izleyen (seyirci) açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç, toplum içinde de, yerine göre o toplumun çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna, yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaç, ama, son tahlilde, önemli bir toplumsal kurumdur (20). Bu tanım sporun diğeri yönlerini gözardı etmeksizin, sporu toplumsal açıdan ele alarak yapılmış en gerçekçi tanımdır. Çünkü spor kendine has toplumsal kuralları, değeri, etkileşim simgeleri ve süreçleriyle canlı bir toplumsal yapıdır (7).

İnsanların serbest zamanlarını değerlendirme ihtiyaçlarının gündeme geldiği ilk yıllardan günümüze kadar spora seyirci olarak katılım artan bir şekilde devam etmektedir. Rekreasyon faaliyetlerine seyirci olarak katılımın daha yoğun olduğu 19. yüzyıldan günümüze kadar rekreasyonun pasif türleri gelişim göstermiştir. İnsanların sadece seyirci oldukları spor dallarının cazibesine kapılarak zamanla o dallardan bazılarında sporcu olarak yönelmeleri göz önüne alındığında pasif katılımın, aktiviteye geçişi özendirici bir durum olduğu da söylenebilir. Diğeri yandan sporun pasif yönünün teşvik edilmesi, öncelikle rekreasyonun ticari bir değeri taşıdığı anlayışından ileri gelmektedir ki, bu yüzden sporu aktif olarak yapanların değil, sporu seyredenlerin sayılarında artış meydana gelmektedir. Ancak toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmenin de etkisiyle durumun tersine çevrilmeye başlandığı görülmektedir (7). Günümüz endüstri toplumlarında, toplumsal işbölümü ve uzmanlaşmanın gelişim düzeyine uyarak,

sporun da sayıları ve çeşitleri artmıştır. Hatta spor kendi başına çok büyük ve karmaşık bir endüstri oluşturmaktadır. Artık spor çok sayıda tüketicisi olan bir ürün olarak kabul edilmektedir.

Günümüzde ilgi alanı geniş kitlelere ulaşan spor, giderek çoğunluğun edilgen olduğu bir kitle uğraşı haline gelmiştir. İnsanlar giderek, hekimlerin önerileriyle teknolojik gelişmelerin yol açtığı hareketsizlik nedeniyle ortaya çıkan sağlık sorunları karşısında spora aktif olarak katılmayı tercih etmektedirler (7).

Spor, rekreasyonel bir araç olarak insanların; endüstrileşmeyle beraber açıkça hayat ve iş biçimlerini değiştirmeleri sonucu, şehir ve endüstriyel ortamlara taşınmaları, bir taraftan da uygarlaşma ve hayat standardının yükselmesi, diğer taraftan da negatif olarak zihinsel ve fiziksel eksikliklerin ortaya çıkardığı olumsuzluklarını gidermek için önemli fonksiyonlar üstlenmiştir. Endüstriyel ortamda çalışan insanın bedensel olarak yapacağı işin azalması, buna mükabil ruhsal sorunların artması onun, iş veriminin yükselmesi ve herşeyden önce insan olarak mutlu olabilmesi için farklı etkinliklerle uğraşmasını, dinlenmesini zorunlu kılmaktadır. Sanayi ve şehir ortamında bir işin, saatlerce, günlerce, aylarca aynı hareketlerle, duruşlarla ve aynı ortamlarda yapılıyor olması, bu zorunluluğu daha da arttırmaktadır. Buna ayrıca gürültülü, olumsuz kimyasal etkilere maruz bırakılan ortamlar da ilave edilebilmektedir.

Bu olumsuzluklar, insanda stres, kalpve sinir sistemi hastalıkları, hava kirliliği olan yerlerde ise, solunum hastalıklarının meydana gelmesi ve aşırı beslenme gibi negatif görüntülerin büyümesine neden olmaktadır. Bütün bu negatif görüntülerin giderilmesinde ise rekreatif etkinlikler arasında büyük avantajlara sahip olan spor ön plana çıkmaktadır (29).

Günümüzde hızla gelişen teknoloji, insan gücüne duyulan gereksinmeyi giderek azaltmış ve bunun sonucu olarak insanın doğal yapısına uymayan bir yaşam biçimi ile birlikte iş ve sosyal çevreden gelen baskılar, stresler dolaşım ve solunum sistemi hastalıklarını, özellikle gelişmiş ülkelerde başta gelen ölüm nedenleri arasına sokan faktörlerdir. Spor, çağdaş insanın karşısına dikilen bu tehlikeye karşı dinamik, güncel yaşamın getirdiği streslerden uzak bir ortam yaratarak çözüm getirmekte ve kazandırdığı sağlıklı yaşam biçimiyle koruyucu tıbbı yardımcı olmaktadır.

Sporun bu işlevi yanında kişilerin sosyal ve bireysel karakter gelişimi üzerinde de olumlu etkileri açıktır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde spora büyük önem verilmekte ve erken yaşlardan başlayarak çocuklara spor ve beden eğitimi programları uygulanmaktadır (7).

Fertlerin fiziksel gelişimlerine katkıda bulunmak yalnız spora özgü bir amaçtır. Beden eğitimi ve spor faaliyetleri düzenli olarak yapıldıklarında, organizmaların fiziki uygunluk ve dayanıklılığını geliştirir.

Beden eğitimi, genel eğitimin bir parçası olarak kabul edildiğine göre zihinsel gelişime katkısı kaçınılmazdır. Becerilerin kazanılması otomatik değildir, öğrenilir. Bu nedenle fertin öğrenmesini sağlayan algılama, düşünme, mantık yürütme gibi zihinsel eylemlere ihtiyacı vardır.

Her spor etkinliği toplumsal bir deneyimdir ve çoğunlukla duyguları içerir. Bu tür etkinliklere katılan fert, hareketler aracılığı ile duygularını ifade etme imkanı bulur. Saldırganlık, öfke, kıskançlık vb. duygularına boşalım sağlar,

duygularını kontrol etmesini öğrenir. Sportif etkinliklere katılmak, baskı ve gerilimlerin boşaltılmasında bir vasıtaadır.

Sporun açıklanmaya çalışılan bu özellikleri ışığında rekreatif bir değer olarak kişiye birçok alternatif sunduğu görülmektedir. Nitekim, sporda her insanın severek yapabileceği, her ekonomik ve sosyal seviyeye hitap edebilecek bir spor çeşidini tanınması mümkün olmaktadır.

Yapılan araştırmalar, rekreasyon amaçlı sportif faaliyetleri tercih eden insanların sayısının, diğer faaliyetlere katılanların sayılarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Örneğin Almanya’da halkın %61’i serbest zaman etkinliklerinden sporu tercih etmektedirler. Ayrıca 1987 yılında Almanya’da 6-16 yaş arasındaki 190 bin kişi üzerinde anket yoluyla yapılan bir araştırmada gençlerin %60’nın serbest zamanlarını spor yaparak geçirdikleri görülmüştür (7). Serbest zamanlarda sportif faaliyetlere aktif katılmayı tercih etme oranının yüksek olmasındaki temel nedenler, sporun kişisel ve toplumsal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Sporun daha doğru bir yaklaşımla “spor olgusu”nun ortaya çıkması için ve bir konu olarak ele alınıp incelenebilmesi, gözlenebilmesi için toplum şeklinde teşkilatlanmış, sürekli bir insan topluluğuna ihtiyaç vardır. Toplumun oluşmadığı bir durumda herhangi bir sosyal olgu ve dolayısı ile spor da ortaya çıkamaz. Spor ve beden eğitimi kendi içinde sosyal ilişkiler ve teşkilatlar ağı ile örülmüş bir bütündür. Bu bütün incelenirken onu kapsayan daha geniş bir bütün olan toplum gözden uzak tutulmamalıdır (18).

Spor kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturur. Bu kuvvetli ilgi sporun toplumsal süreçler yolu ile şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle spor, otonom olarak kendiliğinden oluşmaz.

Özellikle, toplumdaki ilişkiler yoluyla ortaya çıkarak, değişir ve yeniden biçim kazanır. Ayrıca sportif faaliyetlerin katılım kolaylığı, çalışma rahatlığı, her yaşın, her cinsin ve herkesin zevk ve isteklerine yanıt verebilecek tercih olanağı vardır. Sosyalleştirici, toplumsal birliği sağlayıcı, sağlık kazandırıcıdır. Sanatsal ve folklorik değeri vardır. Bunların yanında rekreasyonla yakın ilgisi bakımından sporun çeşitlilik, değişkenlik ve hareket özelliklerinden bahsedebiliriz (7).

Spor, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel şartlardan etkilenmektedir. Nitekim son yıllarda spor aktivitelerine olan ilgilerdeki değişimler, spor kavramının boyutlarının genişlemesi, sosyal ve kültürel yapılar ile spor aktiviteleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır (29). Bu anlamda spor; ekonomik kalkınma, sosyal, kültürel ve politik değerleriyle ilgilerin sürekli içinde yer almaktadır. Bir sosyal müessese haline gelen ve bu haliyle sosyal hayatta çok geniş alanlara yönelen spor insanların hayat tarzlarını etkilemektedir (18).

Rekreatif bir etkinlik olarak spora ilginin artması çeşitli toplumsal kurumları bu konuda organizasyonlar yapmaya yöneltmektedir. Okullar, spor kulüpleri, çeşitli dernekler ve devlet kuruluşları müsabaka niteliği taşımayan rekreatif amaçlı sportif etkinlikleri düzenlemeye başlamışlardır. Trakking, jogging, rafting gibi yeni spor branşları bu organizasyonlarla gündeme gelmeye başlamış, böylece sporun yeni çeşitlerinin tanıtılması, yaygınlaşması sağlanmıştır. Pek çok sanayi kuruluşu ve işletme de küçük dahi olsa spor tesisleri kurarak çalışanlarına spor yaptırmak için çaba sarf etmektedir. Ülkemizde de 500'den fazla eleman çalıştıran kuruluşların spor ortamı hazırlama zorunluluğu vardır (7).

Rekreasyon eğitimi için düzenlenen kampanyaların rağbet görmesi, sportif aktivitelerin insanların günlük yaşamının bir parçası haline gelmesine

katkıda bulunurken diğ er yandan da ortak ilgi ve heyecanların paylaşıldığı ortamlar yaratarak kişileri yabancılaşmaktan kurtarmakta hoşgörü, gelişmiş sosyal ilişkiler ve sosyal uyum yaratmaktadırlar.

Sonuç olarak spor, rekreasyon faaliyetleri arasında en fazla tercih gören bir alan olma özelliğı taşımaktadır. Spor açık veya kapalı alanlarda, ara ılı veya araçsız, hafif veya sert, ferdi veya gruplu, zamana karşı veya zaman önemli olmadan, milli veya milletlerarası yapılabilen ve daha birçok  zelliğıyle  eşitliliğı, değışkenliğı, toplumsallığıyla insanlara alternatif imkanlar sunabilmektedir.

Bu sebeplerden ötürü; sporun toplumda yaygınlaştırılması ve sportif başarıların kazanılması için, öncelikle sporun bir rekreasyon faaliyeti olarak topluma tanıtılması gereklidir. Ancak bu şekilde gerçek bir spor alt yapısını da oluşturmak mümkün olabilir.

3.5. Rekreatif Etkinliklere Katılımı Destekleyen Unsurlar

3.5.1.Sosyal Unsurlar

İnsan yaratılış itibariyle sosyal bir varlıktır. Tek başına hayatını sürdüremez. Toplumsal yaşama zorunluluğı, bir taraftan iş bölümü anlayışı içerisinde üretimi artırıcı bir etki yaparken, diğ er taraftan da insanın giderek daha sosyal bir varlık olmasına katkı sağılamaktadır.

Diğ er insanlarla sosyal ilişki kurma ihtiya ı insanın psikolojik sağılığı açısından da önemlidir. Bu ihtiyaçlar insanların üretim gerektirmeyen birçok alana veya faaliyete yönelmelerinin alt yapısını oluşturmakta, rekreasyon faaliyetlerinin merkezine doğıru yönelmelerini hızlandırmaktadır.

Bunun yanında, insanların düşünebilme, düşündüğünü karşısındakine anlatabilme yeteneği, toplumsal yaşamın temelini oluşturur. İnsan düşünce ve duygu alış-verişini kısıtlamak yada genişletmekle yaşam biçimini değiştirir. O yüzden, insan her geçen gün yeni bir aktiviteye yönelmekte ve bu süreci devamlı zenginleştirmektedir.

Toplum içindeki sosyal etkileşim insanların davranış sınırlarını çizen ve belirli davranış kalıplarına uygun davranmalarını gerektiren bir ortam oluşturmaktadır. Bu çerçevede insanlar için sosyal çevre olarak düşünebileceğimiz okul, aile, iş yeri gibi kurumların rekreatif faaliyetlere bakış açıları büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle rekreatif faaliyetlerin toplum içinde yaygınlaştırılması diğer bir çok faktörle birlikte bu kurumların izin verdiği ölçüde fertleri yönlendiren değer yargıları, gelenek ve göreneklerle de bağlantılıdır. Toplumda boksu spor olarak değerlendiren, ama boğa güreşini vahşet şeklinde nitelendiren görüş tamamen bahsedilen kültürel değerlerin etkisi ile ortaya çıkar (45).

Rekreasyon ve sporun davranışlardaki değişmelere pozitif etkisi de vardır. Birey günün stresini üzerinden atabildiği sürece verimli olur ve topluma fayda sağlayabilir. İnsanları birbirine yaklaştıran, kaynaştıran, milli ruh ve bağlılık duygusunu geliştiren rekreatif faaliyetler sosyalleşmenin göstergesidir. Toplu olarak bir faaliyete katılmak aynı zamanda toplumsal seviyede bağları kuvvetlendirmek anlamına da gelmektedir. Nitekim, milli ve dini bayramlar, milli müsabakalara katılmak, izlemek toplumsal bağları güçlendirmeye yönelik rekreatif etkinlikler olarak kabul görmektedir. Ayrıca fertler, spor etkinliklerine katılarak fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin bütünleşmesiyle sağlıklı bir

kişilik kazanırlar.Serbest zamanlarını sporla değerlendiren kişi zararlı faaliyetler yerine,sağlam bir karakter oluşumuna yardımcı olan bir etkinlikle uğraşmış olur.

Amerika’da rekreasyon 1918’de en önemli eğitim aracı olarak kabul edilmiş ve 1930’lu yıllarda ise kişilik gelişimi ve toplumsal değişimin aracı olarak bu alanda gençlik örgütleri kurulmuştur. ABD ve Kanada’da yerel yönetimler, rekreasyon ve park etkinliklerine ilişkin programlarda büyük sorumluluklar almışlardır. Günümüzde erkek ve kız izci grupları gibi gönüllü kuruluşlar milyonlarca üyeye toplumsal hizmetler ve eğitimle ilgili değişik rekreasyon etkinlikleri ile hizmet etmektedir. Rekreasyon etkinlikleri aynı biçimde ruhsal hastalıklar, fiziksel özürlüler ve diğer özel topluluklar için rehabilitasyon amaçlı olarak da organize edilmektedir (33).

Tüm insanları ilgilendirmekle birlikte rekreasyon özellikle gençler açısından önem taşır. Rekreatif faaliyetlere katılımı, insanlarda zihinsel ve fiziksel sağlık, stresten uzaklaşma, karakter gelişimi, kendine güven ve saygı, kişisel muhakeme unsurları da gelişmektedir. Rekreasyon faaliyetleri, insanlar arasındaki farkları ortadan kaldırarak ortak zevkleri doğrultusunda birleşmelerini sağlar. Buna bağlı olarak da insanların dostluklar kurmalarını ve ortak amaçlarda birleşmelerine yardımcı olur (29). Gelişen ve yükselen toplumlarda bireyin sosyal ve fiziksel rekreasyon faaliyetleriyle daha çok meşgul olması onun ruhsal ve fizyolojik sağlığı açısından sayısız faydalar sağlayacaktır. Birey sosyalleştikçe rekreatif faaliyetlere katılma arzusu artacaktır. Bu bakımdan sosyal çevre şartları, rekreatif faaliyetlerin toplumda yaygınlaşmasının alt yapısını oluşturacaktır.

Günümüzde adeta hayatımızı tek başına kontrol eden televizyonun da etkisiyle sosyal değerler ve toplumsal anlayışlarda da büyük değişimler yaşanmaktadır. Sosyal değerlerdeki bu erozyonun yanında diğer değişiklik ise çalışma hayatındaki değişimlerdir. Çalışmanın kutsal sayılıp, serbest zamanların gereksiz bir savurganlık kabul edildiği dönemlerden, artık çoğu gelişmiş ülkelerde hatta zaman zaman gelişmekte olan ülkelerde de görülebilen çalışmanın sıkıcı olarak kabul edildiği ve fazlaca serbest zamana sahip olup, istenilen ve mutlu olunan etkinliklerin yapılmasını tercih eden dönemlere gelinmiştir (28).

Sosyal değerlerdeki bu değişimin yanında, kadının dört duvar arasından çıkıp iş hayatında yerini alması da toplum düzenini yeniden şekillendirmektedir. Kadınların iş gücüne katılma payları giderek artmaktadır. Gelecekte kadınların rolleri değişmeye devam edecektir. Küresel platformda bakıldığında, gelişmemiş ülkelerindeki kadın hareketleri dünyadaki en büyük sosyal olaylardır. Çünkü doğaya karşı en büyük tehdit olan nüfus artışı kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak görülmelerinden kaynaklanmaktadır. Kadınların ve buna bağlı olarak erkeklerin rollerindeki değişim tüm dünyada halen devam eden bir süreçtir (33).

Kadınların statüsüyle ilgili değişim erkeklerin rollerini de değiştirecektir. Erkeklerin davranışlarında da birçok değişim gözlenmektedir. Örneğin ev işlerine daha fazla yardım etmekte, çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmekte ve boşanma durumunda çocukların velayetlerini almaya daha istekli hale gelmiş durumdadırlar. Birçok erkek ekonomik açıdan karısına bağımlı hale gelmiştir veya karısını önemli bir ekonomik ortak olarak görmektedir. Bu durum ileride kadınların serbest zaman aktivitesi ihtiyaçlarına daha fazla saygı gösterilmesi anlamına gelecektir.

3.5.2. Ekonomik Unsurlar

Toplumların gelişmişlik düzeyi, ekonomik kalkınma kadar toplumsal kalkınmaya da bağlı olup, toplum kesimlerine sunulan eğitim ve refah hizmetlerinin ölçüsü, o toplumun gelişmişlik düzeyini gösterir (33). Gelişmekte olan ülkelerde rekreatif faaliyetlere kaynak aktarılması zordur. Çünkü ihtiyaçlar sıralamasında öncelikler rekreatif faaliyetlerin dışında, daha önemli görülen alanlara kaymaktadır.

İnsanların serbest zamanlarında ilgi ve ihtiyaçlarına göre tesis ve alan bulmaları mümkün olmamaktadır. Rekreatif faaliyetler için yapılacak tesis ve alanların çokluğu o ülkenin ekonomik yönden gücünü de gösterir.

Ekonomik alan toplumsal bütünün bir parçasıdır. Bu alanda insanın fiziki ve psikolojik varlığını sürdürebilmesinin ön koşulları meydana getirilmektedir. Başka bir ifadeyle, insan ihtiyaçlarını karşılayan kıt kaynakların üretilmesi ve kullanımı için gerekli olan kurum ve yöntemler ekonomik alanı oluşturmaktadır (19).

Toplumların ekonomik açıdan gelişmişlik düzeyleri, insanların spor ve diğer rekreatif faaliyetlere eğilimlerini ve bu eğilimlere devletin cevap verme imkanlarını da belirlemektedir (45). Gelişmiş ülkelerde hızla artış gösteren milli gelir, yüksek yaşam standardının da bir göstergesidir. Kişi başına gelir düzeyi yüksek olan ülkelerdeki bireyler eğlence, turizm ve spor gibi faaliyetlere bol miktarda para harcayabilmektedir. Bu nedenle bu toplumlarda serbest zaman işletmeciliği ayrı bir sektör olarak algılanmakta ve birçok sektörle ilişki içinde hızla gelişmektedir (47).

Aslında rekreasyona yönelme bireyin sahip olduğu serbest zamanla direk ilgilidir. Serbest zaman ise, bireylerin toplumsal iş bölümü kapsamında organize olmaları ve üretim imkanlarının artırılması ile ortaya çıkabilir. Tüm bu kavramlar tamamen ekonominin etki alanına girmektedir.

Bu yönüyle serbest zaman faaliyetleri ile ekonomi arasında bağlar vardır. Çünkü serbest zaman faaliyetlerine ayrılacak kaynaklar bakımından hem ülkelerin hem de fertlerin ekonomik seviyeleri çok önemlidir. Zira serbest zaman harcamalarına para ayırabilmek refah seviyesinin yüksekliğı ile doğru orantılıdır.

Öte yandan bireyin biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılaması için milli gelirden aldığı payın tatmin edici seviyede olması da kişinin rekreatif etkinliklere yönelmesinde olumlu bir katkı yapacaktır. Aksi takdirde kişi temel ihtiyaçlarının karşılanması yönünde hareket edecek ve rekreatif etkinliklere katılmayı düşünmeyecektir.

Endüstri ve sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan teknolojik gelişmeler sayesinde üretimde büyük artışlar meydana gelmiştir. Geleneksel üretim şekillerinin değişmesi, verimliliğin sürekli artırılması çabaları, çalışma şartlarının iyileşmesi, otomasyonun çoğalması ve serbest zamanların artmasının doğal sonucu olarak gelir düzeyinde artış görülmüştür (28).

Gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen milli gelirin yüksek oluşu, insanların hayat standardını yükseltmiştir. Refah düzeyi yükseldikçe arz talep dengesi olumlu yönde artacaktır. Bunun sonucu olarak insanlar teknolojiden daha çok yararlanma yolları arayacaklardır. Ekonomik ve sosyal olarak gelişmiş, gelir seviyesi yüksek toplumlarda rekreatif etkinlikler, çeşitlilik ve yaygınlık bakımından daha ileri düzeyde olacaktır (28).

3.5.3. Fiziki Çevre Unsurları

Sosyal ve ekonomik unsurlar kadar fiziki çevrenin de rekreatif faaliyetlere katılımda etkisi büyüktür. İnsanın yaşadığı fiziki çevre çoğu kez faaliyetin kendisini belirlemektedir. Çünkü insanlar öncelikle yakın çevrelerindeki tesis ve alanlarla ilgilenirler. Ancak daha sonra ihtiyaç duydukları etkinlik için mesafe kat etmeyi göze alabilirler. O yüzden rekreatif faaliyetler için uygun yer seçimi çok önemlidir.

Fert ve toplum ihtiyaçlarındaki farklılıklara rağmen ortak olan husus, tesis için ikametgah ve iş yeri arasında ideal yeri seçmektir. Gün boyu işinde olan insan iş çıkışı evi ile tamamen ters istikamette olan bir tesisi tercih etmemektedir. Evine yakın olacak mekan daha kolay ve cazip gelebilmektedir. Serbest zamanda yapılan faaliyetler bir amaç değil eğlencenin zevk olduğu işlevlerdir (8, 15). Bu zevkli uğraşların başlangıcı ve sona erişinde kişiler uzun mesafeler sonunda evlerine ulaşırlarsa belli bir noktadan sonra zevk vermesi beklenen faaliyetin sonunda rahatsızlık ortaya çıkar. Serbest zamanlarını spor yaparak geçirmek isteyen kişi spor salonuna gitmek ve gelmek için 1 saatten fazla bir zaman harcıyorsa, kişinin ruh hali, mevsim ve çevre şartları birlikte değerlendirildiğinde, bir süre sonra kişi için bu yolculuk asıl faaliyetin önüne geçerek faaliyetin yapılmaması yönünde içsel bir baskı ve isteksizlik oluşturacaktır. Bununla ilgili uygun mesafe kişiden kişiye ve yaşanılan çevrenin özelliklerine göre değişmekle beraber , spor yerleri ve yerleşim birimleri arasında en fazla 1-1,5 km'lik bir uzaklığın ideal olduğu söylenebilir (45). Özel otomobille gidip gelmek söz konusu ise, bu mesafenin trafikte strese neden olan tıkanıklık hali olmaması koşuluyla , 15-20 dakikada kat edilebilecek bir mesafe olduğu söylenebilir.

Ulaşılabilirliğin yanında, iklim şartları da göz ardı edilmemelidir. Yağış bol ve soğuk bölgelerde açık alanlara ve tesislere kış boyunca insanlar uğramazlar. Oysa ki böyle yerlerde kapalı ve çok amaçlı tesislerin olması bölge halkının yağışlı günlerde ve kış aylarında da rekreasyon faaliyetlerine yönelmelerini sağlayacaktır.

Sonuç olarak, spor dahil her türlü rekreatif faaliyetlere ait yerlerin kolaylıkla ulaşılabilir olması, meteorolojik bakımdan uygun yerlerde kurulması, endüstriyel emisyonlardan uzak olması, kentin yeşil dokusunun içinde onu tamamlar durumda bulunması, çevre yerleşiminin gürültüsünden uzak olması rekreatif alanların cazibesini artıracak, kişilerin katılımını pozitif yönde etkileyecektir (16).

3.6. Yaş Dönemlerine Göre Rekreasyona Katılım

Kişinin hangi rekreatif faaliyeti seçeceği büyük ölçüde kişilik özellikleri, cinsiyeti, yaşı, mesleği, sahip olduğu serbest zaman miktarı, fiziksel ve sosyal ihtiyaçları, beklentileri, kapasitesi ve ilgi alanlarının çeşitliliği gibi faktörlere bağlıdır. Aynı faaliyete katılan kişilerde bu kriterlerin farklı olabileceği unutulmamalı, faaliyet herkese ayrı ayrı uyarlanabilmelidir. Bu durum sportif rekreasyon faaliyetlerinde aynı özelliklere sahip olanların biraraya getirildiği istasyon çalışmaları şeklinde, diğer rekreasyon faaliyetlerinde ise ilgilere göre gruplar oluşturma şeklinde gerçekleştirilebilir. Kişinin gelişimindeki aşamalar da faaliyetin şekillenmesine etki edebilir. Rekreasyonun merkezinde insan olduğundan yaş, kişilik ve faaliyetin özellikleri bir bütün içinde değerlendirilerek, katılımcıların faaliyetten alacakları toplam faydanın artması sağlanabilir (33).

İnsan, yaşamı boyunca değişim ve gelişim içindedir. Kişilik özellikleri ve rekreatif faaliyetlere katılım da bu değişim ve gelişimden etkilenecektir. Birçok bilim adamına göre kişilik çocuklukta şekillendiğinden, çocukluk dönemine ait yaş dönemleri daha kısa süreleri kapsar. İlerleyen yaşlardaki temel özellikler daha uzun süreli gruplandırılabilir.

1. Dönem (4-6 yaş) :

Toplumsal ilişki kurmaya başlanan dönemdir. Kendi başlarına öğrenmeye başlarlar. Bu yüzden çok meraklıdır. En önemli gereksinimleri arkadaşlıktır. Liderlik yapmaktan hoşlanırken, bencil ve kavgacıdır. Dikkatlerinin süresi kısadır. Etkinliklerde hayalci ve önerilere karşı uyumludurlar.

Etkinlikler : Etkinliklerle ilgilenirken duygusal ve hareketlidirler. El göz koordinasyonu uyumlu olmadığından çabuk yorulurlar. Onlar için herşey oyundur. Masal anlatma, şarkılı oyunlar, ritimler, denge gösterileri, çamur ve hamur modeller yapma, boncuk oyunları, boyama ve resim yapmaktan hoşlanırlar. Masallara ve masal kahramanlarına inanırlar.

2. Dönem (6-9 yaş) :

Bu yaş grubu yerinde duramaz, düşünmeden hareket eder. İddiacıdır, sabırsız, tez canlı ve çok meraklıdır. Sorgulama döneminde olup, ilgileri geniş ve çok yeteneklidir. Öğretmenlerine özenirler. Başarısızlıktan olumsuz etkilenirler. Dikkat süreleri artmaktadır. Cinselliğe karşı ilgi ve merakın arttığı dönemdir. Yetişkinlerin kullandığı araçları kullanmaya çalışır.

Etkinlikler: Fazla hareketli olmakla birlikte enerjileri yetersiz, eklem bağları zayıf ve kemikleri yumuşaktır. Postürü zayıf, ancak küçük kas uyumu

gelişmiştir. Takım oyunları, tırmanma, avcılık, kovalamaca gibi oyunlardan zevk alırlar. Rekabet içeren oyunlar oynar, müzik, doğa ve hayvanlarla ilgilenirler.

3. Dönem (9-12 yaş) :

Arkadaş grubunun önemsendiği ve toplu halde yaşama ruhunun başladığı dönemdir. Aşırı derecede hareketlidirler. Kendi yaş gruplarını önemserler. Maceraya heveslidirler ve kahramanlara yoğun hayranlık duyarlar. İlgi süreleri artmıştır. Huysuzlukları çabuk geçer, kişilik gelişimi belirgindir. Bağımsızlık gelişir, kendi seçimlerini kendileri yapmak ister.

Etkinlikler: Daha sağlıklı ve dayanıklıdırlar. Kolları ve elleri kuvvetsizdir. İlgi duydukları spor dalları artmıştır ve kendilerini denemek isterler. Çok fazla yarışmacıdırlar. Takım sporları, yüzme, grup oyunları ve atletizmi tercih ederler. Müzik dinleme ve kitap okumaktan hoşlanırlar.

4. Dönem (12-15 yaş) :

Gelişmenin en hızlı olduğu ergenlik dönemidir. Bir kahramana hayranlık ve gruba bağlılık duygusu en üst noktadadır. Yetişkinlere karşı isyankardırlar. Maceracı ve heyecanlıdırlar. Çevresindekilerden anlayış bekler, öfkelerini nadiren baskı altında tutarlar. Dış görünüm önem kazandığından spora ilgi artar.

Etkinlikler: Kız ve erkekler farklı sporlara yönelirler. Mekanik aletler ilgilerini çeker. Hobiler, el sanatları, oyunlar ve spordan hoşlanırlar. Okumaya karşı ilgi yoğunlaşır. Eğlence partileri, izcilik gibi toplu faaliyetlerden zevk alırlar.

5. Dönem, 15-18 yaş:

Gergin bir cinsel yaşam içindedirler. Duygusal hassasiyetin üst seviyede olduğu, cinsel kimliğin tanınıp kabullenildiği dönemdir. Fiziksel görünüm çok önemlidir. Özgüvenleri gelişmeye başlamıştır. Olayları ve insanları sürekli eleştirir, ailelerine karşı isyankardırlar. Son derece sadakatli, idealist ve hayalcidirler. Grubun kendini onaylamasını isterler.

Etkinlikler: Eşgüdüm düzelmiş, kuvvet artmıştır. Bu yaş dönemi takım oyunlarının tercih edildiği dönemdir. Okuma, grup etkinlikleri, dans toplulukları ve diğer rekreasyonel etkinliklerden hoşlanırlar. Fiziksel cesaret isteyen etkinliklere ilgileri yüksektir. Müzik dinlemekten, kitap okumaktan ve grupla uzun yürüyüşlere, sinema ve tiyatroya gitmekten hoşlanırlar. Grupla yapılan sporlara katılma istekleri daha yüksektir.

6. Dönem, 18-30 yaş:

Düşünce ve davranışlarında diğer yaş gruplarına göre olgunluk artmış, sorumluluk gelişmiştir. Alışkanlık, tutum ve davranışlar önemli ölçüde gelişmeye başlamıştır. Aile ve evliliği düşünme başlamışlardır. Seyahat etmek ve içinde bulundukları işi başarma istekleri yüksektir. Yaşam dolu, canlı ve hareketlerine hakimdirler. Entelektüel etkinliklerle ilgilidirler.

Etkinlikler: Yetişkin bireyler olarak gençlik dönemindeki etkinliklerini de devam ettirirler. Sporla ilgilenir, uzun yürüyüşler, yüzme ve toplumsal etkinliklerden hoşlanırlar. Bireysel sporlar, kulüpler, müzik, tiyatro, hobiler ve aile içi etkinlikler ilgilerini çeker.

7. Dönem(30-65 yaş) :

Olgunlaşmanın tamamlandığı dönemdir. Mantıklıdırlar ve sorumluluklarını kabul ederler. Seyahat etmek ilgilerini çekerken, başarı içinde kişisel övünme tutumları yüksektir. Gençlik işlerine ilgi duyarlar. İş çevresine alışmakla beraber vücut değişimleri görünmeye başlar.

Etkinlikler: Aile, topluluk ve iş etkinliklerinden hoşlanırlar. Daha az kuvvet içeren etkinliklerle ilgilenirler. Tenis, balık tutma, yüzme, müzik, tiyatro ve uzun yürüyüşlerden hoşlanırlar.

8. Dönem(65 yaş üstü) :

Fiziksel kuvvet ve dayanıklılığın azalması nedeniyle daha fazla dinlenme ihtiyacı hissederler. *Giriştikleri* işlerde olgun ve kararlı tulum izlerler. Diğer yaş gruplarından olan yakınları ile ilgilidirler. Yaşam tempoları yavaşlar, yönetim işlerine ilgi duyarlar.

Etkinlikler: Ev içinde kalmaktansa dışarı çıkmayı tercih ederler ve toplumsal faaliyetleri tercih ederler. Hobiler ve kulüp *etkinlikleri ilgilerini çeker*. Toplumsal katılımlardan, entelektüel uğraşılardan, bahçıvanlık, el sanatları ve yürüyüşlerden hoşlanırlar. Toplumsal hizmetlere ve politikaya ilgi duyarlar (33).

3.7. Dünyadaki Değişimin Serbest Zaman Faaliyetlerine Etkileri

Kültürler ve değerlerdeki değişimle beraber serbest zaman faaliyetleri de yeniden şekillenmektedir. Bu açıdan bakıldığında gelecekte serbest zaman faaliyetlerinin yeniden şekilleneceği, aynı zamanda değişimin, iş ve günlük hayatın şekillenmesinde önemli rol oynayacağı söylenebilir.

Değişimin serbest zaman faaliyetlerine etkisine örnek olarak göç ve müzik anlayışı arasındaki ilişki verilebilir. Örneğin; klasik müzik Kuzey Amerikalılar için Avrupa Müziği anlamına gelmektedir. Kuzey Amerika’da görülen nüfus artışının sebebi olan göçmenlerin hemen hemen hiç birinin Avrupalı olmaması ve önümüzdeki 50 yıllık süreçte Avrupa nüfusunun, dünya nüfusu içindeki oranının düşeceğine yönelik tahminler doğrultusunda, gelecekte Kuzey Amerika’da klasik müzik hakkındaki düşüncelerin ne kadar farklı olacağını anlamak hiç de zor olmayacaktır (22). Ülkemizde de büyük şehirlere göç eden insanların karşılaştıkları maddi ve manevi hayal kırıklığı sonucunda arabesk müzik adında bir akım ortaya çıkmış ve büyük şehirlerin yanı başında kurulan, varoş diye anılan yerleşim yerlerindeki insanları temsil eden müzik türü olarak kabul görmüştür.

Serbest zaman faaliyetleri tarih boyunca değişimden etkilenmişse, şu an dünyada yaşanan büyük değişimden de üstüne düşen payı alacaktır. Dünyadaki bu büyük değişiklikler serbest zaman faaliyetlerine etkileri açısından çevre, teknoloji, değerler, nüfus, ekonomi, sağlık, iş ve serbest zaman ile devlet ve yönetim başlıkları altında sınıflandırılarak incelenebilir.

3.7. 1. Çevre

Gelişmiş bir çok ülkede kişi başına malzeme ve kaynak tüketimi fazla olduğundan çevreye daha fazla zarar verilmektedir. Nüfusun öngörülen şekilde artması halinde gelecekte büyük çevresel felaketlerin yaşanması kaçınılmaz olacaktır. Diğer yönden ise gelişen çevre bilinci, insanları doğaya yöneltmekte ve doğanın daha fazla rekreatif kullanım için organize edilmesine ve ekolojik dengenin korunması çabalarına hız verilmesine neden olmaktadır (29).

Gerek şekil, gerekse de büyüklük açısından en çok etkilenecek alanlardan biri de şüphesiz turizmdir. Artan kalabalıktan dolayı bir çok organizasyon yoğun talebi karşılamak için yeni aktiviteler geliştirmek zorunda kalacaktır. Ayrıca serbest zaman servisi sayısının da artması gerekecektir. “Herkes için spor” anlayışına yönelik programlar geliştirilecek, düşük fiyatlı bu programlar, nüfusu sağlık ve zindelik alanında bilinçlendirecek ve geliştirecektir.

Bilim adamları gezegenimizdeki ısınmayı atmosferdeki karbondioksit ve diğer zararlı gazların miktarındaki artışa bağlamaktadırlar. Atmosfer ısındığında, Hollanda, Belçika ve Bangladeş gibi düşük rakımlı ülkeler sellere maruz kalacaktır. Çünkü buzulların erimesi neticesinde ısınan su genişler ve okyanuslardaki su miktarı artar (6). Böyle bir değişim ise sadece rekreasyonu değil tüm dünyayı etkileyecektir.

Açık hava rekreasyonu, turizm ve daha bir çok serbest zaman aktiviteleri, yaşanan bu çevresel değişimlere göre yeniden şekillendirilecektir. Açık hava aktiviteleri güneşin zararlı etkisi ve küresel ısınma dikkate alınacak şekilde organize edilecektir. Yaşanan iklim değişikliklerinden dolayı sahil kıyılarında dalgaların etkisiyle mevcut bir çok turistik nokta yok olabilecektir.

Tüm bunlara ek olarak yüzme, golf, tenis gibi bir çok spor aktivitesi açık havada gerçekleştirildiğinden, önümüzdeki dönemlerde bu aktivitelerin de şekil değiştirmesi beklenmektedir. Aksi takdirde insanlar sağlık ve spor arasında tercih yapma durumunda kalacaklardır.

Gelecekte araçlarda alternatif enerji kaynakları kullanılmaya başlandıkça, fosil yakıtlardan kaynaklanan çevre kirliliği de azalacaktır. Güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları sınırsız olduğundan iş ve yaşam anlayışı değişecek, ekonomi canlanacak, yaşam daha sakin ve huzurlu olacaktır.

Harvard Üniversitesi Biyologlarından Edward O.Wilson yılda 50.000 canlı türünün soyunun tükendiğini ifade etmiştir. Bu da günümüzdeki her on canlıdan birinin yok olduğu anlamına gelmektedir. Bu süreç doğal yaşam alanlarının gitgide azalmasından, kirlilikten ve insanoğlunun bilinçsiz davranışlarından kaynaklanmaktadır. Bu süreç böyle devam ettikçe artık insanoğlu, üzerinde hayvanların yaşayamadığı, yalnızca birkaç canlı türünün adapte olabildiği bir dünyada yaşamak zorunda kalacaktır (22).

Artan küresel ısınma dünya üzerindeki bir çok bölgenin kuraklaşmasına ve çölleşmesine neden olmaktadır. Bu anlamda rekreasyon ve park alanlarının yöneticilerinin mevcut yeşil alanların korunması ve kuraklaşmanın önüne geçilmesi ile sulama konularında geniş bilgiye sahip olmaları ve bunları uygulamaya koymaları gerekmektedir.

Et kaynaklı gıdaların üretilmesi için harcanan milyonlarca ton tahılın açlık çeken milyonlarca insanı besleyebileceği anlayışı yaygınlaşırsa, gelecekte çevre ve sağlık sebeplerinden dolayı vejeteryanlık giderek artacaktır. Aşırı kilolu

insanların sağlıklarına kavuşması için harcanan sağlık giderlerindeki artış ile daha sağlıklı yaşama arzusunun artması, insanları vejeteryan olmaya yönlendirecektir. Vejeteryanlık aynı zamanda serbest zaman aktivitelerini yiyecek pişirme ve bahçe işleri yönüyle de etkileyecektir. İnsanlar kendi sebzelerini kendileri yetiştirecek ve damak zevklerine hitap eden mutfak geleneği oluşturacaklardır.

3.7.2. Teknoloji

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler rekreasyonu etkileyen önemli faktörlerdendir. Modern teknolojinin ortaya çıkardığı mekanizasyon ve otomasyon, çalışanların serbest zamanlarını artırırken, diğer yandan oluşturduğu yeni ürünlerle günlük hayatın zorunlu işlevi için gerekli süreleri kısaltmıştır (29).

Bilgi devrimiyle birlikte, serbest zaman faaliyetlerine katılanların anlayışları ve beklentileri değişmiş, katılımcılar aktiviteler konusunda bilinçlenmişlerdir. Örneğin; turistik bir geziye katılmayı planlayanlar, teknoloji yardımıyla gezecekleri, görecekleri yerler hakkında önceden fikir edinebilmektedir. Buna karşın, bilgi ve teknolojiiden bilinçli olarak uzaklaşacak ve bilinenleri değil bilinmeyenleri tecrübe etmeye çalışacak kitleler doğacaktır.

Bu değişimin arkasındaki temel faktörlerden biri de internet teknolojisidir. Bilgisayar destekli iletişimdeki hızlı değişim, serbest zaman aktivitelerini farklı yönde etkileyecektir. Eskiden televizyon izlemek, serbest zamanı değerlendirme faaliyetlerinde ilk sıralarda yer alırken, bilgisayar devrimi, televizyonu oturduğu tahtından etme yolunda büyük mesafe kat etmiştir. Dijital uydu sistemine geçilmesi, kendi abone numarasıyla kişinin tatil yerlerini

televizyonda izleyip kumanda ile rezervasyon yapabilmesi gibi örnekler, televizyonun bilgisayardan etkilenip interaktif hale geldiğini göstermektedir.

Günümüzdeki teknolojik devrimlerin en önemlisi genetik devrimdir. İnsan Genom Projesi kapsamında zeka suni olarak iyileştirilebilecek, yaşam süresi artırılabilecek, bir çok genetik hastalık oluşmadan anne karnında önlenilebilecek, insan adeta yeniden dizayn edilebilecektir (50). Genetik Devrim, serbest zaman aktivitelerini, özellikle de kabiliyet gerektiren aktivite alanlarını etkileyecektir. Geleceğin yazarları, olimpiyat ve satranç şampiyonlarını bulmak için uygun ailelerden çocuk “dizayn edilmeye” çalışılacak, spor ve diğer aktivitelerde “genetik yönden iyileştirilmiş” kategoriler ortaya çıkacaktır. Doping kullanan sporcularla kullanmayanlar arasındaki fark gibi bir durum ortaya çıkacaktır.

Yakıt maliyeti en aza indirilmiş, kirliliği yok denecek kadar az olan arabalar geliştirildiğinde insanların seyahat etme isteği daha da artacaktır. Aynı zamanda park yerleri ve otobanların sayısının artması ve geliştirilmesi de seyahat süresini ciddi bir şekilde azaltacaktır. Günümüzde tüm enerjinin 1/3’ünün ulaşım amacıyla harcandığını düşünürsek verimli bir ulaşım sistemiyle daha temiz bir çevre sağlanabilecek, gelecek daha temiz, daha hızlı ve daha yeşil olacaktır.

Günümüzde terör ve gerilla gibi yeni savaş ve saldırı taktikleri zengin ve yoksullar arasında yeni mücadele şekli haline gelmiştir. Yeni savaş şekilleri büyük ölçüde turizmi, havayolu taşımacılığını ve toplu katılımın olduğu her türlü etkinlikte güvenlik anlayışını değiştirecektir. 11 Eylül saldırılarından sonra havayollarına talep azalmış, artan güvenlik tedbirleri yolcuları, seyahat firmalarını ve turizm acentelerini, özellikle ekonomik yönden olumsuz yönde etkilemiştir.

3.7.3. Değerler

Yaygın kullanılan değerlerden biri olan verim, önümüzdeki yıllarda huzur ve sükunet kavramlarıyla bir yarış içerisinde olabilir. Bunun nedenlerinden ilki ve en önemlisi modern ulusların nüfusunun hızlı bir şekilde yaşlanmaya başlaması ve bunun sonucunda bu kavramlara duyulan ilginin giderek artmasıdır.

Serbest zaman faaliyetlerinin yapılabilmesi bir bakıma o ülkenin sosyo-ekonomik gelişme seviyesi ile ilgilidir. Teknoloji üretebilen ve devamlı yenileyebilen ülkeler, serbest zaman faaliyetlerine imkan verecek ortamı oluşturarak sporun gelişmesine katkıda bulunmaktadır (18). Daha ileri bir teknoloji insana daha çok kullanabilecek serbest zaman sağlamaktadır (29).

Hızlı bir şehirleşmenin yaşandığı günümüzde doğa ile teması kesmemek için şehir planlamacılarına, mimarlara ve yöneticilere, yeni yöntemler geliştirme, gelişmişliğin doğaya olumsuz etkisini azaltma, halkı ekosistem hakkında bilgilendirme ve hayatın nasıl daha yaşanabilir hale getirilebileceğine yönelik yaratıcı fikirler üretme konularında büyük iş düşmektedir.

Ekonomi ve iletişim uluslararası ve birbirine bağımlı olsa da, genel eğilim kültürlerin gruplaşması yönündedir. Bu durum, küçük ülkelere parçalanmış Rusya'da ve parçalanmaya müsait Çin, Hindistan gibi ülkelerde gözlenmektedir.

Toplu (ortak) kültür kendi içinde alt gruplara ayrıldıkça rekreasyon servisleri de aynı oranda artacaktır. Bu gruplar, aktivitelerin içeriğini belirlemekle kalmayacak, bu aktivitelere katılanlar da kendi bakış açılarını dikte ettireceklerdir. Bu durumda da, aktivitelerin toplu olarak yapılma anlayışı zorlaşacaktır. Farklı gruplardan insanları bir araya getirmek ve toplu aktiviteler düzenlemek için

hizmet sağlayıcılarının daha yaratıcı düşünmeleri gerekmektedir. Gelecekte serbest zaman aktivitelerinin genele değil, özele hizmet edeceği söylenebilir.

3.7.4. Nüfus

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, yaşlı nüfusun oranı ciddi bir şekilde artmış ve önümüzdeki yüzyılda da artmaya devam edecek gibi görünmektedir. Bu konuda ülkemiz nispeten şanslı durumdadır. Hızla yaşlanan bir toplumda serbest zaman aktiviteleri hem artırılmalı, hem de çeşitliliği sağlanmalıdır. Yaşlı nüfusun serbest zamanlarında doğacak olan ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılacak planlar yaşlanmayla ilgili yeni kavramları içermeli ve fonksiyonel olmalıdır.

Sağlıklı ve yeterince geliri olan yaşlılar serbest zaman aktivitelerine katılmakta gençlere göre daha şanslıdır. Yüksek eğitim seviyeli kişilerden oluşan toplumlarda spor yapan yaşlı bireylerin sayısındaki düşüşün yanında, doğada yapılan aktivitelere katılan insanların sayılarında da düşmeler görülmektedir. Bu tip insanlardan oluşan toplumların yaşlanması sonucunda sanat, kültür, tarihi geziler ve bahçe bakımı gibi aktivitelere katılım artacaktır. Botanik bahçe hizmeti sunmayı planlayanların toplumdan alacakları destek ve katılımın artacağı söylenebilir.

Serbest zaman faaliyetlerinin tüm çeşitleri için, en çok serbest zamana ve maddi imkana sahip olan yaşlı insanlar hedef kitleyi oluşturmaktadır. Nüfusun yaşlanması toplumu bir çok açıdan yeniden şekillendirecektir. Yaşlı insanlar genel olarak daha az suç işlerler, doğaya daha fazla önem verirler. Sağlık sisteminin iyileşmesine daha fazla talep gösterirler ve politikayla daha aktif ilgilenirler.

Küresel platformda bakıldığında, üçüncü dünya ülkelerindeki kadın hareketleri dünyadaki en büyük sosyal olaylardır. Çünkü doğaya karşı en büyük tehdit olan nüfus artışı kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak görülmelerinden kaynaklanmaktadır (22). Kadınların statüsüyle ilgili değişimle birlikte erkeklerin davranışlarında da birçok değişim gözlenmektedir. Örneğin ev işlerine daha fazla yardım etmekte, çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmektedirler. Birçok erkek ekonomik açıdan karısına bağımlı hale gelmiştir veya karısını önemli bir ekonomik ortak olarak görmektedir. Bu durum ileride kadınların serbest zaman aktivitesi ihtiyaçlarına daha fazla saygı gösterilmesi anlamına gelecektir.

Gelecekte serbest zaman servisleri politikalarını hem erkeklerin hem de kadınların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde değiştireceklerdir. Daha az cinsiyet ayrımının bulunduğu bir topluma serbest zaman aktiviteleri sunmak zorlaşacak, her iki cinsiyetin serbest zaman tercihleri hakkında bilgi edinmeyi gerektirecek, eğitim seviyesi gibi değişkenler daha önemli hale gelecektir.

Suç işlenmesi ve korkusu, serbest zaman aktivitelerini etkileyen bir faktördür. Suça maruz kalmaktan korkan insanlar geceleri evde kalmayı tercih ederler. Yaşlı insanlar ve bayanlar suça maruz kalmaktan daha fazla korktuklarından davranışları genel olarak korku tarafından şekillendirilmektedir. İnsanlara serbest zaman hizmeti sunan kişiler müşterilerine kendi servislerinin suç açısından bir risk taşımadığını belgelemek zorundadırlar. Bu konu özellikle turizm açısından kritik bir önem arz etmektedir. Çünkü turistler gidecekleri yerdeki suç oranı gibi konulara dikkat etmektedirler. Eğitim seviyesinin yükselmesi, ekonomik geliri artırmaktadır. Bu ise, serbest zamanı daha iyi kullanabilme imkanı yaratmaktadır. Daha yüksek eğitim seviyesine sahip olan insanlar serbest zaman

aktivitelerine daha çok katılırlar. Aktivite hakkında daha çok soru sorarlar, daha çok bilgi talep ederler. Yeni bir şeyler denemek konusunda daha isteklidirler (29).

Daha eğitimli kişiler serbest zaman aktivitelerinde kadın erkek ayrımı konusuna daha az önem verirler. Spor yapmaya, okumaya, seyahat etmeye daha heveslidirler. Toplumun eğitim seviyesindeki artış, serbest zaman hizmetleri sunan insanlara daha fazla talep olması anlamına gelmektedir.

3.7.5. Ekonomi

Bugün dünyada zenginlik ve güç, eğitim sisteminin başarısı ile doğru orantılıdır. Bu anlayışın etkisiyle büyük ihtimalle serbest zamanın değerlendirilmesi öğrenme esaslı olacak, toplumun her kesimindeki eğitime katkıda bulunacak, servislere talebin artması toplumun geleceğini belirleyecek ve gelecek riski taşıyan gençleri olumlu yönde etkileyecektir.

Turizm olayına katılma, turistik rekreasyon kapsamına girmektedir. Bu nedenle turizm ile rekreasyon arasında anlamlı ilişkiler vardır. Her ikisinde de kaynaklar ortaktır ve amaç benzerliği söz konusudur. Bir ülkede turizmin gelişmesinde rekreasyonun önemli bir yeri vardır. Gerek sosyal sorumluluk gerekse turizmin gelişmesi açısından rekreasyonel etkinliklerin gerçekleştirilmesi ve desteklenmesi kamu kurumlarının ve özel kuruluşların sorumluluğudur. Bu kuruluşlar bütünleşme içinde dengeli ve akılcı biçimde rekreasyonel etkinlikleri gerçekleştirmeli ve desteklemelidirler (25).

3.7.6. Sağlık

Sağlığımız tıbbi faktörlerin yanında çevremizle, eğitim kalitemizle, toplumdaki yerimizle ve kendimiz hakkında nasıl düşündüğümüzle de yakından ilgilidir. Kanserın tüm türleri için bir tedavi yöntemi bulunsaydı, kişilerin yaşamları ortalama iki yıl uzayabilirdi. Diğer taraftan bu kişiler iyi beslenme, spor ve sigara içmeme gibi faydalı sağlık alışkanlıkları edinirlerse, bu kişiler ömürlerini 7 yıl kadar uzatabilirler (22). Bedensel ve ruhsal sağlığın beraberce ve etkin bir biçimde elde edilebileceği rekreatif etkinliklerin başında çeşitli spor branşları gelmektedir. Bu amaca yönelik spor çeşitleri daha çok yarışmasız, bireysel, maceraya yönelik ve doğa ile içiçe yapılan sporlardır (38).

Sağlığın sadece tıbbi kriterlerle korunabileceğine dair inanç yerini hızla istirahat ve eğlencenin iyi sağlığı yakalama ve devam ettirmede önemli noktalar olduğu düşüncesine bırakmaktadır. Bu yeni düşünce biçimine göre, eğlencenin tanımı da iş ve eğlenceyi zıt kavramlar olarak görmeyecek şekilde yeniden yapılmaktadır. Sağlıklı gelişim için belirli seviyelerde heyecana, mücadeleye ve strese ihtiyaç duyarız. Zorla yapılan serbest zaman aktiviteleri, televizyon veya alışveriş merkezlerindeki vitrinlerce yönlendirilen zamanlar, serbest zaman aktivitelerinin ana amaçlarını gerçekleştirmediğinden sağlıklı olmayacaktır.

Modern ulusların sağlık düzeylerindeki bozulma, serbest zaman hizmetleriyle ilgili uygulamalarda da bir takım değişikliklere neden olacaktır. Öncelikle, birçok serbest zaman servisi kendilerini sağlık hizmetleriyle doğrudan ilişkili biçimde yeniden tanımlayacaktır. İkinci olarak, çeşitli sağlık problemleri ve fiziksel kısıtlamaları olanlar için yeni aktiviteler adapte etmenin önemi artacaktır. Tedavisel istirahat daha tercih edilen bir hizmet haline gelecek ve

genelde hizmet sunmadığı sağlık kısıtlaması olan insan kitlelerine (örneğin alerjiler) de hizmet sunmaya başlayacaklardır. Sanayi ve teknolojinin hızla geliştiği günümüzde çalışan insanlar kendilerini yoğun bir tempounun içinde ve daha stresli hissetmektedirler. Sanayide artan makineleşmeyle birlikte giderek daha fazla bedensel iş makinelerle yapılmaktadır. Bir çok iş geçmişte olduğundan daha fazla zihinsel etkinlik gerektirmektedir. Makineler belirli aralıklarla bakıma tabi tutulduğu halde, insanlar dinlenmeksizin, ya da bir şekilde ödüllendirilmeden çalıştırılırlarsa, daha ne kadar süre sağlıklı kalabilecekleri ya da hangi sürede güçlerini yitirip, üretime zararlı hale gelmeye başlayacakları düşünülmelidir (33).

Serbest zaman aktivitelerinin yıllardan beri süregelen en önemli özelliği, stresi azaltmasıdır. Tempoyu yavaşlatmak için doğayla mümkün olduğu kadar içli dışlı olmak gereklidir. Bu fırsatları yaratmak ise bir anlamda grupsal özgürlüğü arttırmak için kişisel özgürlüğü kısıtlamak anlamına gelmektedir. Bu durum, kişisel özgürlüğü toplumun refahı için kısıtlamak yönünde değişebilir.

3.7.7. İş ve Serbest Zaman

Sosyal ilişkilerde serbest zaman faaliyetlerinin etkisi modern toplumlarda giderek artmaktadır. Serbest zaman faaliyetlerine harcanan para, bu amaçla kullanılan araziler, büyük spor organizasyonları ve aktivitelerine katılım, hobi amaçlı bahçe işleri ile serbest zamanı kütüphane ve müzelerde değerlendirme her geçen gün artmakta, tatil yerleri dolmakta ve spor merkezleri daha da kalabalıklaşmaktadır. İnsan ömründeki ücretli işe ayrılan zaman oranı düşmekte, bu düşüşün sebebi ekonomik standartlardaki artış olarak görülmektedir. Toplam

Çalışma sresindeki düşüşün sosyal düzenlemelere ve ekonomik iyileşmeye serbest zaman açısından katkı sağlayacağı açıktır. Çalışma saatleri dışında harcanan zaman dilimindeki artış, aynı zamanda günlük hayatımızın yeniden ne şekilde organize edileceğini, ne zaman ve kim tarafından hangi işin yapılacağını, işimizin yapısını, serbest zamanımızı, seyahatlerimizi ve akla gelebilen diğer günlük aktivitelerimizi etkileyen politikaların değiştirilmesi anlamına gelir.

Serbest zamanların artışı, çalışma günlerinin azalması, hafta tatili ve yıllık izinlerle ortaya çıkmıştır. Bu etkenler turizm ve rekreasyonun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bunların en etkilisi 1930'dan itibaren bir çok ülke tarafından kabul edilen yıllık ücretli izin hakkının genelleştirilmesidir. Bu hakkın çoğunlukla yaz dönemlerinde kullanılması kitle turizmini geliştirmiştir (23).

Televizyon serbest zaman kullanımında merkezi bir yere sahiptir. şu an serbest zaman organizasyonunu büyük kurumlar yapmaktadır. Bir serbest zaman faaliyetleri dzenlenecekse önce televizyonla başlanmalıdır. Çünkü günümüz serbest zaman aktiviteleri televizyon odaklı olarak organize edilmektedir.

lkeler zenginleştikçe serbest zaman ve bunun kullanımı, ekonomik anlamda giderek daha önemli bir g halini almıştır. Ekonominin iyileşmesi daha çok serbest zamanın kullanımına bağlı hale gelmektedir. Günümüz toplumlarında serbest zaman pek çok insana iş imkanı yaratmakta, ürün ve hizmet tüketimini artırmaktadır. Bu anlamda hizmet sektörü toplam istihdamda büyük paya sahiptir. Serbest zaman faaliyetleri, kendi yan sanayisini de beslemektedir. Sonuç olarak, piyasadaki işlerin önemli bir bölümünün serbest zaman faaliyetleri ile ilgili işlerle bağlantılı olduğu söylenebilir. Böylece serbest zaman faaliyetleri hem sosyal hayatımızın hem de ekonomimizin merkezi olacak derecede önem kazanmıştır.

3.7.8. Devlet ve Yönetim

Dünyada serbest zaman servislerini etkileyen önemli etkenlerden biri de devlet ve yönetim kavramlarındaki değişimlerdir. Rekreasyon faaliyetlerine katılımı destekleyen sosyal, ekonomik ve fiziki unsurların, direk olarak devlet yönetiminin değişiminden etkileneceği ve yönetim alanında da köklü ve büyük değişiklikler olduğu düşünülürse, bu etkinin önemi daha iyi anlaşılabacaktır (31). Nüfusun artması, insanların eğitim seviyelerinin yükselmesi, kültürel hareketliliğin artması, iş gücü niteliğinin değişmesi, insanların beklediği hizmetin miktarının ve çeşitliliğinin artması gibi temel değişimler, devleti ve yönetimi değişime zorlamaktadır.

Yönetimde yerelleşmenin artması serbest zaman servislerini etkileyen en önemli değişimlerdenidir. Üniter devlet sisteminde devlet yapısı merkezi ve mahalli olmak üzere iki birimden oluşmaktadır. Nüfusun artması, merkezi idarelerin toplumsal problemlerin çözümünde yetersiz kalmasına sebep olduğu için, mahalli idarelerin ağırlığı artmıştır. Yönetimin yerelleşmesi, serbest zaman servislerini de etkileyecektir. Çünkü yerel yönetimlerin sorumlulukları arasında, sınırları içinde yaşayan vatandaşların temel ihtiyaçlarını karşılamak yanında onların serbest zamanlarını da en iyi şekilde değerlendirebilecekleri fırsatları oluşturmak gelmektedir (31). Belediyeler, yerel bir yönetim olma avantajı ile var olan tesislerin bakım onarımı ile spor ve rekreasyon program ve hizmetlerinin yürütülmesinde önemli rol oynayacaklardır.

İşsizlik oranının her ülkede artış gösterdiği sıkça dile getirilmektedir. Seçenekler, ya toplu işsizlik, yada herkesin kısa bir süre de olsa çalışabileceği, serbest zamanın artacağı, daha az finansal kaynakların kullanılacağı şeklindedir. İş

paylaşımı, günlük çalışma saatlerinin azaltılması, haftalık çalışma günlerinin azaltılması ve kademeli erken emeklilik gibi bir takım iş dağıtma usulleri uygulanarak denenme aşamasındadır (22).

Rekreatif etkinliklere katılımı teşvik edici faaliyetlere devletin sahip çıkması, bunu programlarına dahil etmesi ve 1580 sayılı kanunla yerel yönetimlerin, belediyelerin de bizzat iştiraki ile çok büyük mesafeler alınmıştır. Hükümetler “çalışma saatlerinin düzenlenmesi, çalışanların serbest zamanlarının güvence altına alınması, serbest zamanların değerlendirilmesine imkan sağlayacak yatırımların sağlanması, rekreatif etkinliklerin, eğitim, propaganda, tanıtım yollarıyla topluma yaygınlaştırılması” konularında önemli rol üstlenmiştir. 1986 yılında yürürlüğe giren 3289 sayılı G.S.G.M. Kanunu ile sporda büyük bir atılım yaşanmıştır. Çeşitli fonlardan spora aktarılan paralar ve ödül yönetmeliği başarılı sporcuların artmasına ve tesislerin yaygınlaşmasına neden olmuştur (29).

Rekreasyon faaliyetlerini etkileyen önemli bir faktör de sivil toplum kuruluşlarının rekreasyon faaliyetlerine olan katkılarıdır. Bu durum, hem sivil toplum kuruluşlarının yönetime daha fazla katılarak ve daha fazla söz hakkı alarak devlet eliyle hizmet etmeleri, hem de kurulan organizasyonlarla direk rekreasyon faaliyetlerini yürütmeleri şeklinde iki yönlü fayda sağlamaktadır. Bu kuruluşlar gençlik organizasyonları, özel dernekler, profesyonel organizasyonlardan oluşmaktadır. Çoğu firma da çalışanları için özel rekreasyon programları hazırlamaktadır. Rekreasyon alanında fırsat ve imkanlar sunan gönüllü kuruluşlar, arkalarındaki özel firmalar ve organizasyonlar sayesinde bazen bu alanda devletin gerçekleştiremediği rekreasyon hizmetlerini de yerine getirebilmektedirler (34).

Sonuç olarak diyebiliriz ki, dünyada yaşanan değişimi inkar etmek değişimin varlığını değiştirmez. Bu nedenle, kesin reçeteler olmamakla birlikte, serbest zaman faaliyetleri içinde olan kişiler ve organizasyonlar, değişime ayak uydurmak ve değişimle birlikte büyüebilmek için stratejiler geliştirmelidirler.

Serbest zaman faaliyetlerinin çoğu, kişinin hayat dönemine göre değişiklik göstermektedir. Toplu rekreasyon aktiviteleri, toplu kültürle birlikte yok olma sürecindedir. Örneğin, toplu aktiviteymiş gibi görünen sanat festivalleri aslında birden çok faaliyetten oluşmaktadır. Bu yüzden bütüne değil, bütünü oluşturan her sektöre karşı duyarlı olunmalıdır.

Başarılı olmak için, müşterilerle dinamik ve samimi bir bağ kurmak şarttır. Müşteriye sadece çözüm yolu göstermek değil, çözümün ötesinde müşterilerin hayal edemediği şeyleri bulmaya çalışmak önem kazanmıştır. Hangi sektörde çalışılıyorsa çalışılsın, önemli olanın rekreasyon değil, onun topluma olan faydası olduğu bilinmelidir. Rekreasyon amaç değil, yaşam kalitesini düzeltme, öğrenmeyi artırma, sağlığı iyileştirme, fiziksel kondisyonu geliştirme, doğaya karşı olan bakış açısını değiştirme, motivasyonu artırma, suç oranını azaltma yolunda bir araçtır (22).

Bu bilgilerin ışığında, serbest zaman servislerinin gelecekte nasıl şekilleneceği ve hangi fırsatların ortaya çıkacağı, dünyadaki değişimi yakından takip ederek, neden ve sonuçlarını iyi analiz etmeye bağlıdır. Bu noktada fırsatları değerlendirebilmek için eğitim ve girişimcilik önem kazanmaktadır. Değişimin televizyondan, gazetelerden ve benzeri iletişim araçlarından takip edilmesi, sadece gösterilmek istenenin alınmasını sağlar. Herkesin bildiğini bilmek, yeni fırsatlar

yaratmaktan çok, günü takip etmek anlamına gelir. Bilinmeyeni araştırmak için daha çok çaba sarf edilmeli ve farklı bilgi kaynaklarına yönelinmelidir.

Gelecekte serbest zaman organizasyonlarında değişimi anlamak, değişimi yaratmak ve değişimi kontrol edebilmek daha fazla önem taşıyacaktır. Bu değişime hazır olmak için eğitimli insanlara ve güçlü ekonomiye ihtiyaç duyulacaktır. Bunu sağlamanın tek yolu ise sistemli çalışmadan geçmektedir.

4. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu tez kapsamında 8. Kolordu Komutanlığında görev yapan subay ve astsubayların serbest zamanları, serbest zamana bakış açıları, bu zamanları değerlendirme biçimleri ve bu kapsamda beklentilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için de ekte sunulan anket tasarlanmış ve kolordu personeline uygulanmıştır. Anket hazırlanırken bu alanda hazırlanmış tezlerden, yayınlanmış makalelerden ve benzer anketlerden faydalanılmıştır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. A grubu soruların yer aldığı birinci bölüm, personelin kişisel bilgilerini öğrenmek amacıyla hazırlanan 15 sorudan oluşmaktadır. Serbest zaman etkinlikleri ve spor başlıklı ikinci bölüm, B grubu sorular olarak adlandırılmakta ve personelin serbest zaman etkinlikleriyle ilgili bilgilerini içermektedir.

Anketteki her soru sistematik bir şekilde kodlanmış olup, sorulara tez içerisinde bu kodlama sistemine göre referans verilmiştir. Buna göre, soru kodunun ilk harfi, sorunun 1. bölümden mi (A), yoksa 2. bölümden mi (B) olduğunu belirtmektedir. İlk harften sonra gelen rakam ise, sorunun bu gruptaki soru numarasını belirtmektedir. Cevabı çoklu cevap alternatiflerinden birden fazlasının seçilmesi şeklinde olan sorularda, soru numarasından sonra “_” alt çizgi işareti gelmekte, ve ondan sonra da bir rakam verilmektedir ki bu rakam da, o sorunun cevap şıkkı numarasını vermektedir. Örnek olarak “B8_3” şeklinde yazılan soru kodu, “2. bölümdeki (B grubundaki), 8. sorunun 3. cevap şıkkı”nı ifade etmektedir.

Araştırmanın evreni TSK, örnekleme ise Elazığ'da konuşlu olan 8. Kolordu Komutanlığında dört ayrı kışlada faaliyet gösteren 8 birimdeki 397 subay ve astsubaylardan oluşmaktadır. Anket ilgili birliklere, bir üst yazı ile amirler tarafından personele dağıtılmak üzere gönderilmiş olup, bütün personelin haberdar edilmesi sağlanmıştır. Buna göre anket toplam 397 kişiye gönderilmiş olup, bunlardan 269 tanesi geri dönmüş ve değerlendirilmeye uygun bulunmuştur. Geri dönüş oranı % 65.24 olarak bulunmuştur.

Yapılan anket çalışması “SPSS For Windows 10.0.01” istatistik programına aktararak analizler bu programda gerçekleştirilmiştir. Bazı sorulara ilişkin grafikler ise Excel programında hazırlanmıştır.

Anketten elde edilen veriler, isimsel ve sıralı değişken olup, bunlar da kategorik olarak isimlendirilmektedir. Kategorik değişkenlerin analizinde kullanılacak testler, parametrik olmayan istatistiksel testlerdir. Bu çerçevede anketin analizinde parametrik olmayan Pearson Ki kare, Spearman Korelasyon ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır (37).

Güvenilirlik, bir ölçme aracında bütün soruların birbirleriyle tutarlılığını, ele alınan oluşumu ölçmede türdeşliğini ortaya koyan bir kavramdır. Ölçme araçlarının güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla geliştirilen yöntemlere de güvenilirlik analizi denir (37).

Bu tez kapsamında kullanılan anketin güvenilirliği de test edilmiştir. Güvenilirlik hesaplanırken Alfa Yöntemi olarak bilinen Cronbach Alfa katsayısı kullanılmıştır. Bu katsayı 0 - 1 arasında değerler almaktadır.

Bir diğ er durum da, bir sorunun ölçekten çıkarılarak güvenilirlik katsayısının değişiminin incelenmesidir. Eğer bir soru ölçekten çıkarıldığında alfa katsayısı yükseliyorsa, o soru güvenilirliği azaltan bir sorudur. Alfa katsayısı düşüyor ise o soru ölçek için vazgeçilmez bir sorudur. Güvenilirliği değiştirmeyen sorular ise  l eği destekleyen sorulardır.

Buna göre bu tez kapsamında yapılan anketin güvenilirlik analizi yapılmıştır. Elde edilen güvenilirlik katsayısının, bazı soruların çıkarılmasıyla yükselip yükselmeyeceği test edilmişt  ve bu işt m 7 defa tekrarlanarak her işt m sonucunda Cronbach Alfa katsayıları elde edilmişt r. Yapılan bu işt mle elde edilen güvenilirlik katsayıları ve her işt mde analizden çıkarılan soru değişkenini içeren bilgiler referans değerlerle karşılaştırıldığında anketin oldukça güvenilir olduğu anlaşılmıştır. Yapılan diğer analizlerin sonucunda da güvenilirlik katsayısı değişik oranlarda y kselmişt , ancak anketin güvenilirlik seviyesi “oldukça güvenilir” olarak kalmıştır.

Güvenilirlikle ilgili sonuçlar, anketten elde edilecek sonuçlara güvenilebileceğini göstermektedir. Anket çalışmalarında bu derecede güvenilirlik katsayıları tatmin edici seviyededir.

5. BULGULAR

5.1 Anketi Cevaplandıranların Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular (A1-A15)

Bu bölümde personele anketin birinci kısmında sorulan ve personelin kişisel bilgileriyle ilgili olan 15 adet sorunun değerlendirilmesi, her soru için aşağıda belirtilen istatistiksel analizler yardımıyla yapılmıştır:

- Her soru için “Frekans Tabloları” oluşturulmuştur.
- Bu frekans tabloları için “Histogram Grafikleri” hazırlanmıştır.

SPSS istatistik programıyla yapılan analizlerin sonucunda oluşturulan frekans tabloları, histogram grafikleri ve bu sonuçların yorumlanmasından elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir:

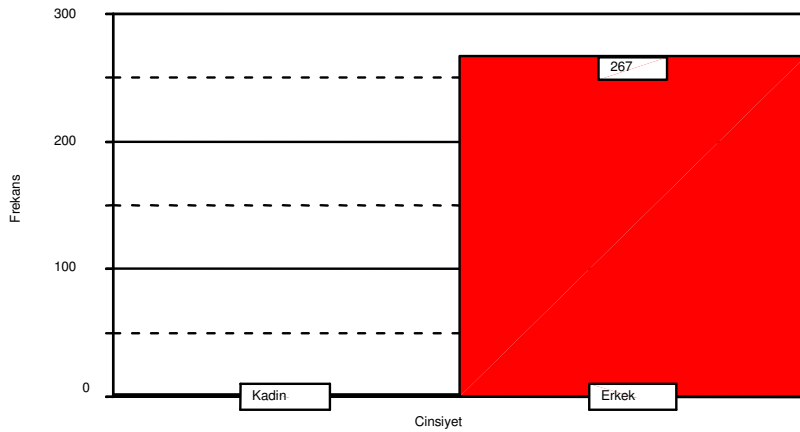
Tablo 2. A1-Cinsiyet dağılımı

Cinsiyet			
Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kadın	2	,7	,7
Erkek	267	99,3	99,3
Toplam	269	100,0	100,0

Tablo 2’deki Cinsiyet Frekans tablosundan da görüldüğü gibi, 269 anket cevaplayıcısının tamamı bu soruya cevap vermiştir. Sorunun cevabı Erkek ve Kadın olmak üzere 2 alternatiflidir. Katılımcılardaki Kadın oranı %0,7, Erkek oranı ise %99,3 olarak gerçekleşmiştir.

Ankete katılan kadın sayısı çok düşük kalmıştır. Ancak bu durum, anketin uygulandığı evrende de farklı değildir. Anketin evreni olan 8. Kolordu Komutanlığında görev yapan toplam bayan subay sayısının 6 olduğu ve hiç bayan astsubay olmadığı dikkate alınırsa, elde edilen sonucun tutarlı olduğu görülecektir.

Cinsiyetle ilgili soruya (A1) verilen cevapların dağılımını gösteren histogram grafiği Şekil 4’te verilmiştir:

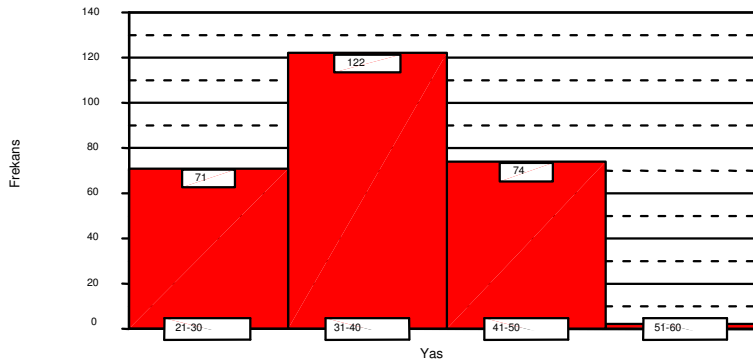
Şekil 4. Cinsiyet dağılımı

Tablo 3. A2-Yaş dağılımı

Yaş			
Yaş	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
21-30	71	26,4	26,4
31-40	122	45,4	45,4
41-50	74	27,5	27,5
51-60	2	,7	,7
Toplam	269	100,0	100,0

Tablo 3’te görüldüğü gibi yaşla ilgili soru (A2) soru, 269 kişinin tamamı tarafından cevaplandırılmıştır. Soru, 4 cevap alternatifli olarak sorulmuş olup, her alternatif için cevap frekansları Tablo 5’de görülmektedir. Cevap verenler arasında en fazla, 122 kişi ve %45,4 oranla 31-40 yaş grubundaki personel bulunmaktadır. 51 ve üstünde ise %0,7 gibi çok düşük bir kesim mevcuttur. Genel olarak, yapılan serbest zaman etkinliklerinin çeşidi ve bu etkinliklere katılma süresi açısından yaş faktörünün çok önemli bir parametre olduğu bir gerçektir h. Bu sebeple bu faktör ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler önemli veriler ortaya koyacaktır.

Yaş dağılımına ilişkin histogram grafiği Şekil 5’de verilmiştir:

Şekil 5. Yaş dağılımı

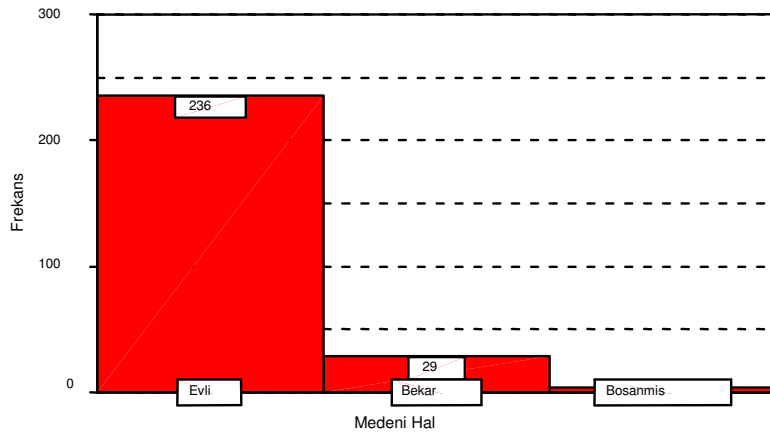
Tablo 4. A3 – Medeni hal dağılımı

Medeni Hal			
Medeni Hal	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evli	236	87,7	87,7
Bekar	29	10,8	10,8
Boşanmış	4	1,5	1,5
Toplam	269	100,0	100,0

Medeni Hal sorusu (A3), sırası ile “Evli, Bekar, Boşanmış ve Eşi ölmüş” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Tablo 4’te görüleceği üzere, 269 katılımcının tamamı bu soruyu cevaplandırmıştır.

%87,7 oran ile en çok evli personelin bulunduğu görülmektedir. Soruyu cevaplandıran personelin %10,8’i bekar, %1,5’i ise boşanmış durumdadır. Eşi ölmüş olan personel ise bulunmamaktadır.

Medeni Hal verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6. Medeni hal dağılımı

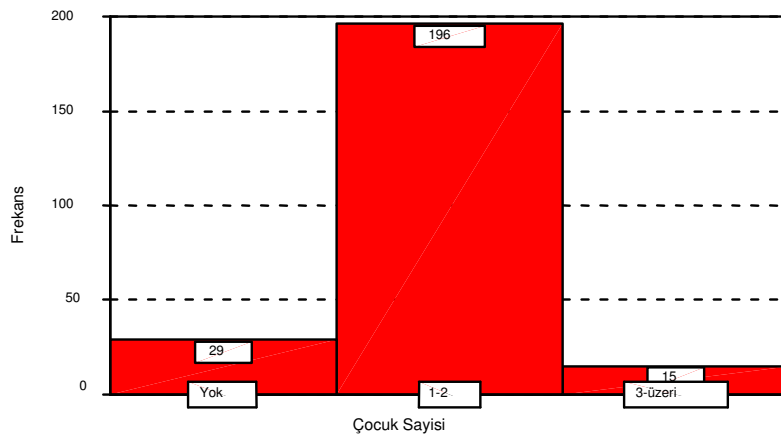
Tablo 5. A4 - Çocuk sayısı dağılımı

Çocuk Sayısı			
Çocuk Sayısı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Yok	29	10,8	12,1
1-2	196	72,9	81,7
3 ve üzeri	15	5,6	6,3
Toplam	240	89,2	100,0
Geçersiz	29	10,8	
Toplam	269	100,0	

Evli iseniz çocuk sayısı sorusu (A4), sırası ile “Yok, 1-2, 3 ve üzeri” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Tablo 5’te görüldüğü gibi bu soruya katılımcılardan 240’ı cevap vermiştir ki, bu %89,2 katılım oranı anlamına gelmektedir.

Evli personelin %81,7’si gibi büyük bir oranının 1-2 çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Personelin %12,1’i ise çocuk sahibi değildir. 3 ve üzeri çocuk sahibi olan personel oranı ise %6,3’tür. Bu veriler, evli personelin genel olarak 1-2 çocuk sahibi olma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Çocuk Sayısı verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 7’de verilmiştir.

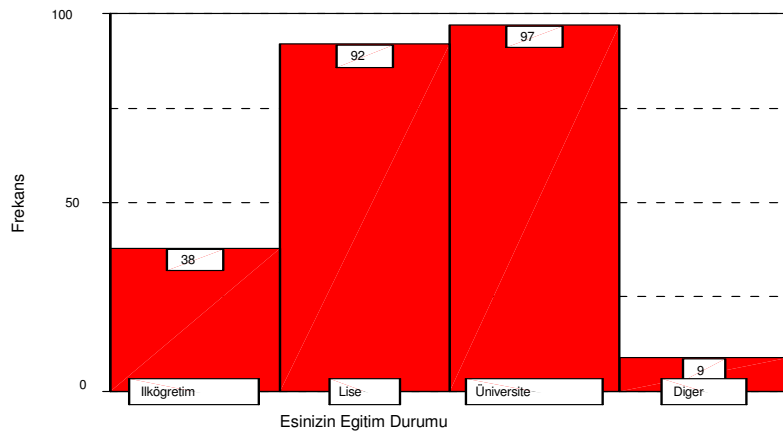
Şekil 7. Çocuk sayısı dağılımı

Tablo 6. A5 - Eş eğitim durumu dağılımı

Eş Eğitim Durumu			
Eş Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
İlköğretim	38	14,1	16,1
Lise	92	34,2	39,0
Üniversite	97	36,1	41,1
Diğer	9	3,3	3,8
Toplam	236	87,7	100,0
Geçersiz	33	12,3	
Toplam	269	100,0	

Evli iseniz eşinizin eğitim durumu nedir sorusu (A5), sırası ile “İlköğretim, Lise, Üniversite ve Diğer” cevaplarından oluşmaktadır. Evli olanların %87,7’si, 236 kişi, bu soruyu cevaplandırmıştır. Eşlerin % 41,1 gibi büyük bir oranda üniversite mezunu, %39 oranında lise mezunu olması dikkat çekicidir. Katılımcıların %99,3’ünün erkek olduğu dikkate alınırsa, buradaki eşlerin kadın olduğu ve kadınların eğitim seviyesinin ülke genelinin üzerinde olduğu söylenebilir.

Eşlerin eğitim durumu verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Eş eğitim durumu dağılımı

Tablo 7. A6 - Eş meslek durumu dağılım

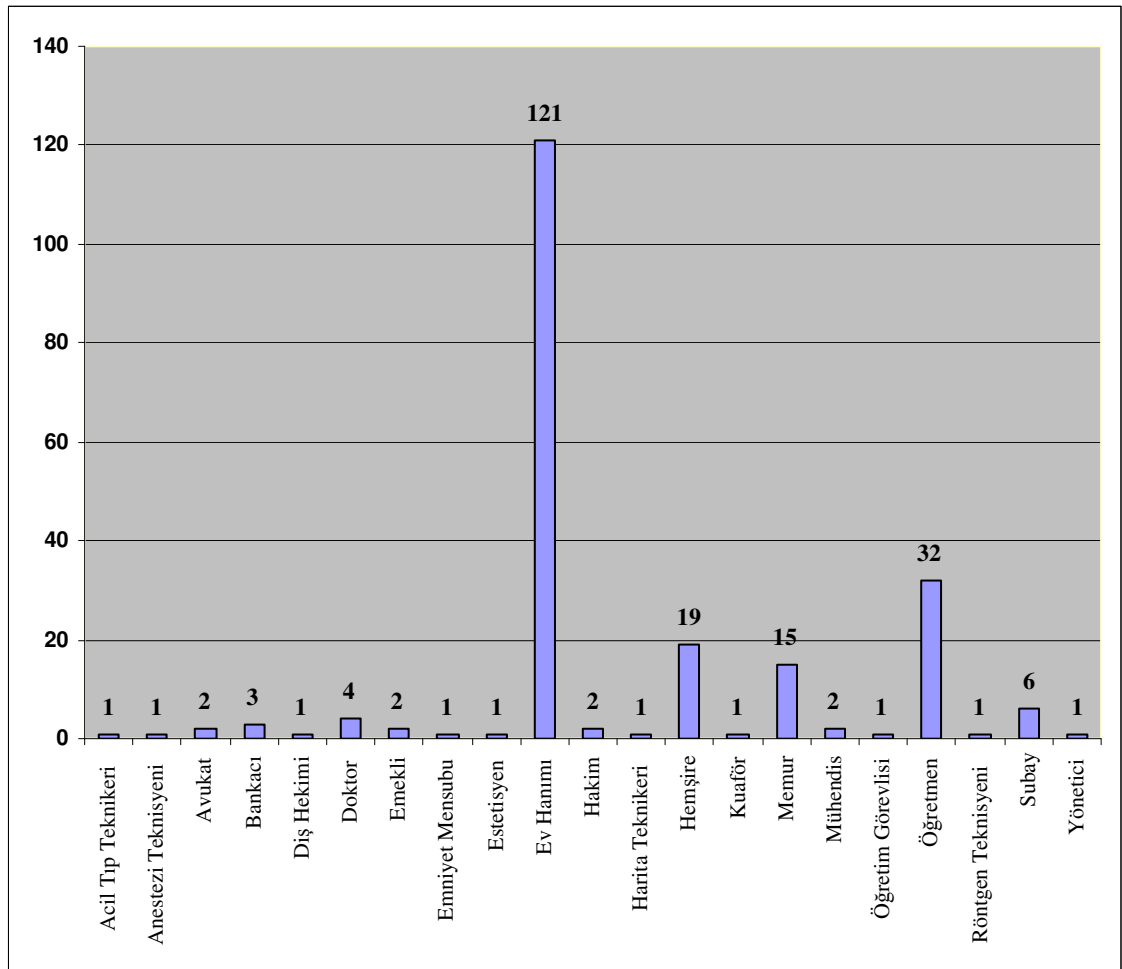
Eşinizin Mesleği			
Eşinizin Mesleği	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Yönetici	1	,4	,4
Subay	6	2,2	2,2
Röntgen Teknisyeni	1	,4	,4
Öğretmen	32	11,9	11,9
Öğretim Görevlisi	1	,4	,4
Mühendis	2	,7	,7
Memur	15	5,6	5,6
Kuaför	1	,4	,4
Hemşire	19	7,1	7,1
Harita Teknikeri	1	,4	,4
Hakim	2	,7	,7
Ev Hanımı	121	45,0	45,0
Estetisyen	1	,4	,4
Emniyet Mensubu	1	,4	,4
Emekli	2	,7	,7
Doktor	4	1,5	1,5
Diş Hekimi	1	,4	,4
Bankacı	3	1,1	1,1
Avukat	2	,7	,7
Anestezi Teknisyeni	1	,4	,4
Acil Tıp Teknikeri	1	,4	,4
Diğer	51	19,0	19,0
Toplam	269	100,0	100,0

“Evli iseniz eşinizin mesleği” sorusu (A6), çoktan seçmeli olmayıp, katılımcının istediği veri girişini yapabileceği şekilde hazırlanmıştır. Elde edilen cevaplar genel bir sınıflandırmaya tabi tutularak Tablo 7’deki frekans tablosu elde edilmiştir. Buna göre toplam 21 farklı eş mesleği olduğu görülmektedir. Evli personel içerisindeki katılım oranı ise %92,4’tür.

Eşlerin büyük çoğunluğunun (%45) ev hanımı olduğu, daha sonra ise öğretmen (%11,9), hemşire (%7,1) ve diğer memurlukların (%5,6) ön planda olduğu görülmektedir. Eşi askeri personel olanlar ise 6 subayla %2,2 oranındadır.

Burada en çok dikkat çeken nokta, askeri personelin eşlerinin büyük oranda çalışmayıp ev hanımı olmaları, çalışan eşlerin ise genel olarak öğretmen ve hemşire mesleklerini seçmeleridir.

Eş mesleği ile ilgili verilen cevapların dağılımını gösteren histogram grafiği Şekil 9'da verilmiştir:

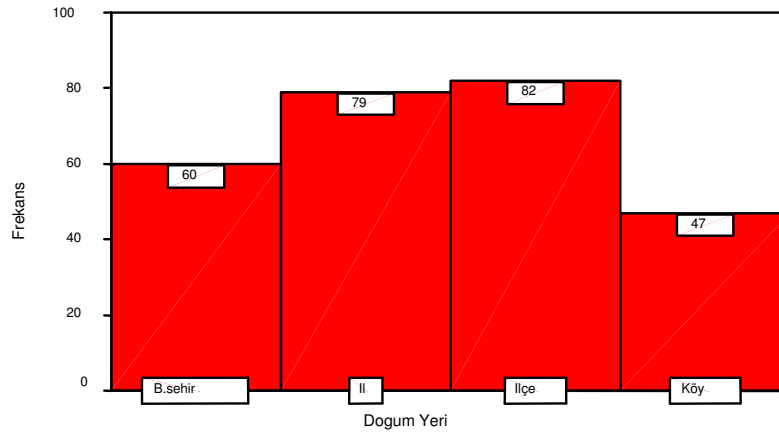
Şekil 9. Eş mesleği durumu dağılımı

Tablo 8. A7 – Doğum yeri dağılımı

Doğum Yeri			
Doğum Yeri	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Büyükşehir	60	22,3	22,4
İl	79	29,4	29,5
İlçe	82	30,5	30,6
Köy	47	17,5	17,5
Toplam	268	99,6	100,0
Geçersiz	1	,4	
Toplam	269	100,0	

Doğum yeriniz sorusu (A7), sırası ile “Büyükşehir, İl, İlçe ve Köy” olmak üzere 4 alternatiften oluşan cevap seçenekleriyle cevaplandırılmıştır. Katılım oranı %99,6 olarak elde edilmiştir. Tablo 10’daki verilere göre personelin %22,4’ü büyük şehirlerde, %29,5’i illerde, %30,6’sı ilçelerde ve %17,5’i de köylerde doğmuştur. Personelin yoğun olarak ilçe ve illerde, daha sonra büyük şehirlerde doğduğu görülmektedir. Köyde doğan personel oranı en düşük miktar da olsa, yine de azımsanmayacak düzeydedir.

Doğum yeri verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 10’da verilmiştir.

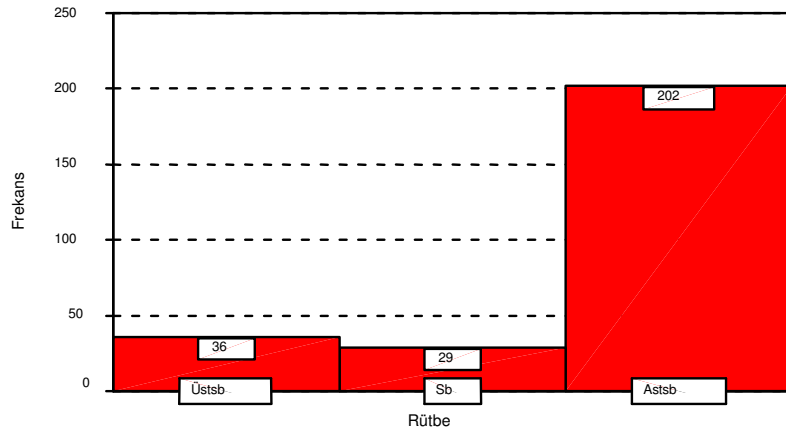
Şekil 10. Doğum yeri dağılımı

Tablo 9. A8 – Rütbe dağılımı

Rütbe			
Rütbe	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Üstsb	36	13,4	13,5
Sb	29	10,8	10,9
Astsb	202	75,1	75,7
Toplam	267	99,3	100,0
Geçersiz	2	,7	
Toplam	269	100,0	

Rütbe sorusu (A8) ile personelin “Üstsubay, subay ve astsubay” rütbelerinden hangisinde olduğu belirlenmiştir. TSK’nde binbaşı, yarbay ve albay rütbeleri üstsubay olarak nitelendirilir. %99,3 katılım oranı elde edilmiştir. Katılımcılar içerisinde üstsubayların oranı %13,5, subayların oranı %10,8, astsubayların oranı ise %75,7 olarak elde edilmiştir. Bu veriler, astsubayların, subay ve üstsubaylara nazaran çok daha fazla olduğunu göstermektedir.

Rütbe verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 11’de verilmiştir.

Şekil 11. Rütbe dağılımı

Tablo 10. A9 – Sınıf dağılımı

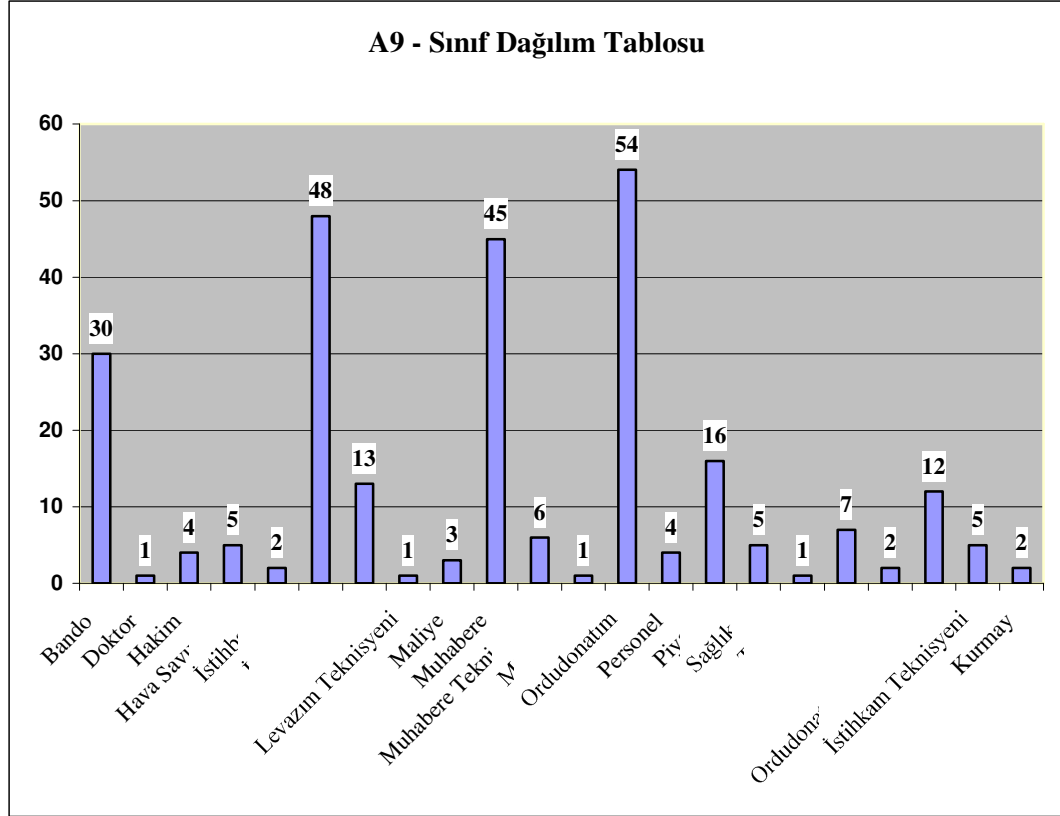
Sınıf			
Sınıf	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ulaştırma	2	,7	,7
Topçu	7	2,6	2,6
Tankçı	1	,4	,4
Sağlıkçı	5	1,9	1,9
Piyade	16	5,9	5,9
Personel	4	1,5	1,5
Ordudonatım Teknisyeni	12	4,5	4,5
Ordudonatım	54	20,1	20,1
Mühendis	1	,4	,4
Muhabere Teknisyeni	6	2,2	2,2
Muhabere	45	16,7	16,7
Maliye	3	1,1	1,1
Levazım Teknisyeni	1	,4	,4
Levazım	13	4,8	4,8
Kurmay	2	,7	,7
İstihkam Teknisyeni	5	1,9	1,9
İstihkam	48	17,8	17,8
İstihbarat	2	,7	,7
Hava Savunma	5	1,9	1,9
Hakim	4	1,5	1,5
Doktor	1	,4	,4
Bando	30	11,2	11,2
Diğer	2	,7	,7
Toplam	269	100,0	100,0

Personelin hangi askeri branşa mensup olduğunun belirlendiği bu soru (A9) da, çoktan seçmeli değil, metin girişi şeklinde hazırlanmıştır. Elde edilen cevaplar sınıflandırıldıktan sonra, 22 farklı sınıf elde edilmiştir. Bu sınıflara ilişkin frekans tablosu, Tablo 10’da görülmektedir.

Tablo 10’daki frekans tablosuna göre, en fazla katılımın gerçekleştiği sınıf %20,1 oranı ile Ordudonatım sınıfı olmuştur. Onu %17,8 katılım oranı ile İstihkam sınıfı takip etmiştir. Sınıf frekans tablosuna bakıldığında, 8. Kolordu Komutanlığı içerisindeki hemen hemen bütün sınıflardan ankete katılım olmuştur.

Bu durum, anket sonrası yapılacak değerlendirmelerin tutarlılığı ve bütün Kolorduyu temsil etmesi açısından önemli bir noktadır.

Sınıf verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 12’de verilmiştir.

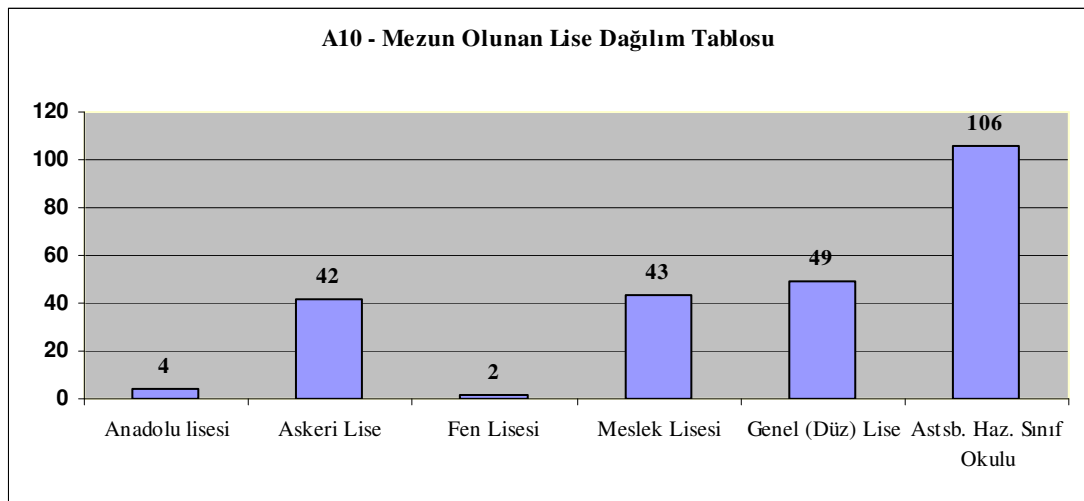

Şekil 12. Sınıf dağılımı

Tablo 11. A10 – Mezun olunan lise dağılımı

Mezun Olunan Lise			
Mezun Olunan Lise	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Meslek Lisesi	43	16,0	16,0
Genel (Düz) Lise	49	18,2	18,2
Fen Lisesi	2	,7	,7
Astsb. Haz. Sınıf Okulu	106	39,4	39,4
Askeri Lise	42	15,6	15,6
Anadolu Lisesi	4	1,5	1,5
Diğer	23	8,6	8,6
Toplam	269	100,0	100,0

Mezun olunan lise sorusu (A10) metin girişi şeklinde hazırlanmış, liseler 6 grupta sınıflandırılmıştır. Daha sonra ise askeri lise ve düz lise olmak üzere tekrar sınıflandırma yapılmıştır. Bu soruya %91,4 oranında katılım olmuştur. Astsubay hazırlama okulu mezunları %39,4 oranı ile en büyük oranı oluşturmaktadır. Daha sonra %18,2 oranla Genel (Düz) lise mezunları, %16 ile meslek lisesi mezunları, %15,6 ile askeri lise mezunları gelmektedir. %1,5 oranla Anadolu lisesi mezunları ile %0,7 oranla fen lisesi mezunları en düşük oranlı lise mezunlarını oluşturmaktadır. Mezun olunan lise verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 13'te verilmiştir.

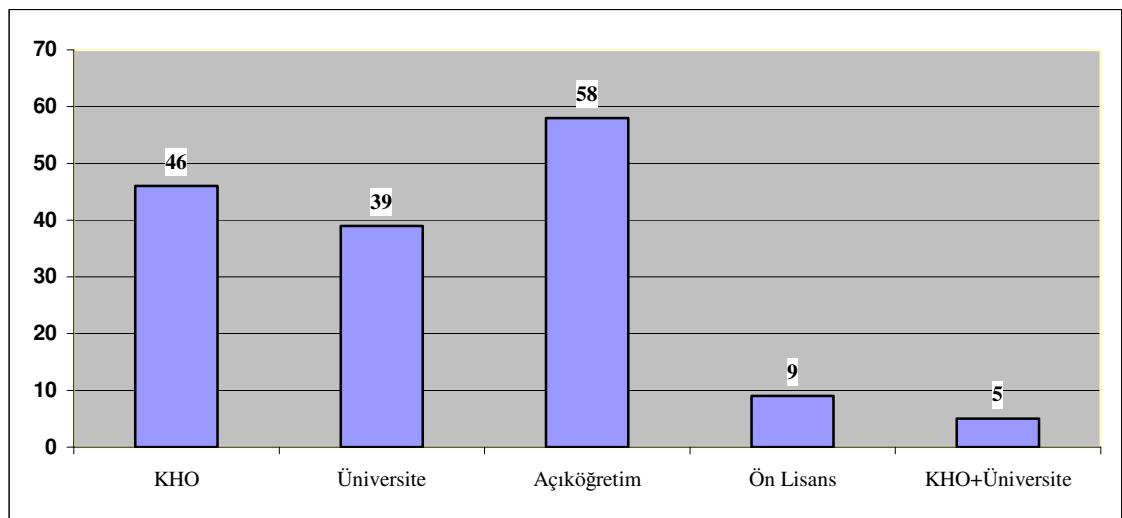

Şekil 13. Mezun olunan lise dağılımı

Tablo 12. A11 – Mezun olunan üniversite / yüksek okul dağılımı

Mezun Olunan Üniversite			
Mezun Olunan Üniversite	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Üniversite	39	14,5	14,5
Ön Lisans	9	3,3	3,3
KHO+Üniversite	5	1,9	1,9
KHO	46	17,1	17,1
Açıköğretim	58	21,6	21,6
Diğer	112	41,6	41,6
Toplam	269	100,0	100,0

Mezun olunan üniversite / yüksekokul sorusu (A11) metin girişi şeklinde hazırlanmıştır. Tablo 12’de görüleceği üzere %58,4 oranında katılım sağlanmış ve cevaplar 5 kategoride toplanmıştır. Personelin büyük oranda açık öğretim (%21,6) mezunu olduğu görülmektedir. Rütbe ile üniversite ilişkisine bakıldığında da açık öğretim mezunu olanların tamamı astsubaydır. Astsubayların %54’ü (109 kişi) bu soruyu boş bırakmıştır ki, bu da onların lise mezunu olduklarını göstermektedir. Mezun olunan üniversite / yüksekokul verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 14’te verilmiştir.

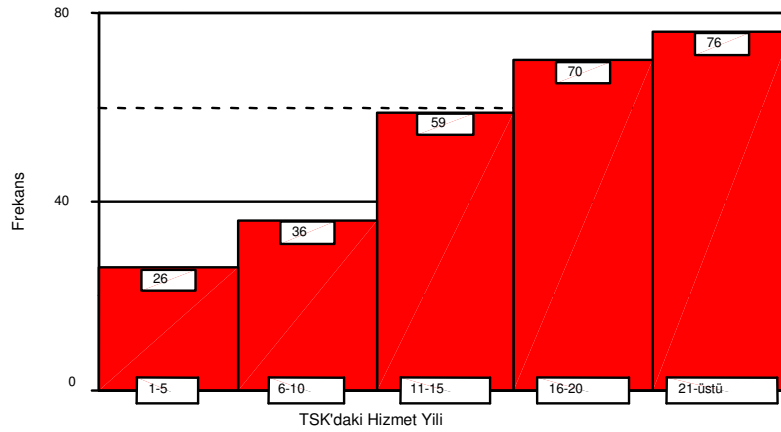

Şekil 14. Mezun olunan üniversite/yüksekokul dağılımı

Tablo 13. A12 – TSK’ndeki hizmet yılı dağılımı

TSK’ndeki Hizmet Yılı			
TSK’ndeki Hizmet Yılı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
1-5 yıl	26	9,7	9,7
6-10 yıl	36	13,4	13,5
11-15 yıl	59	21,9	22,1
16-20 yıl	70	26,0	26,2
21 ve üstü	76	28,3	28,5
Toplam	267	99,3	100,0
Geçersiz	2	,7	
Toplam	269	100,0	

TSK’ndeki hizmet yılı sorusu (A12), 5 alternatif cevaptan oluşmaktadır. %99,3 katılım oranı elde edilmiştir. 8. Kolordu Komutanlığı içerisinde, ankete cevap verenler arasında hizmet yılı olarak en fazla bulunan personel, %28,5 oran ile 21 ve üstü yıl hizmet edenlerdir. Daha sonra %26,2 ile 16-20 yıl hizmet edenler, %22,1 ile 11-15 yıl hizmet edenler, %13,5 ile 6-10 yıl hizmet edenler ve %9,7 ile 1-5 yıl arasında hizmet edenler gelmektedir. TSK’ndeki hizmet yılı verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 15’te verilmiştir.

Şekil 15. TSK’ndeki hizmet yılı dağılımı

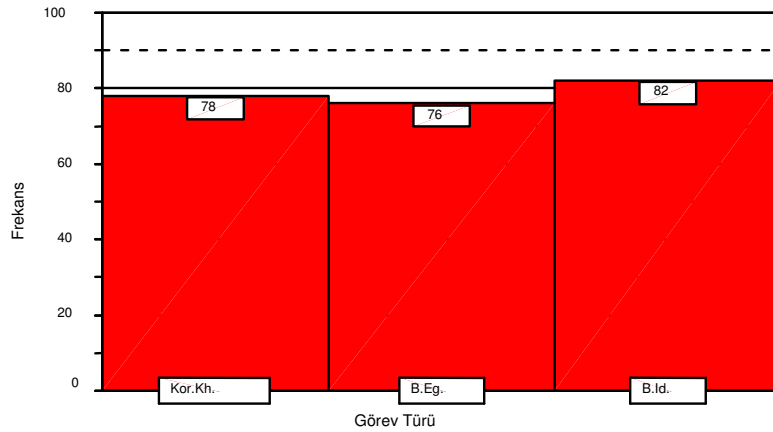
Tablo 14. A13 – Görev türü dağılımı

Görev Türü			
Görev Türü	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kor.Kh.Pers	78	29,0	33,1
Birlik Eğitim Pers	76	28,3	32,2
Birlik İdari Pers	82	30,5	34,7
Toplam	236	87,7	100,0
Geçersiz	33	12,3	
Toplam	269	100,0	

Görev türü sorusu ile, personelin “Kolordu karargah, birlik eğitim ve birlik idari” görev gruplarından hangisinde olduğu belirlenmiştir. 236 kişi ile %87,7 katılım oranı elde edilmiştir.

Tablo 14’teki frekans tablosuna bakıldığında her üç gruptaki personelin de hemen hemen eşit sayıda olduğu görülmektedir.

Görev türü verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 16’da verilmiştir.

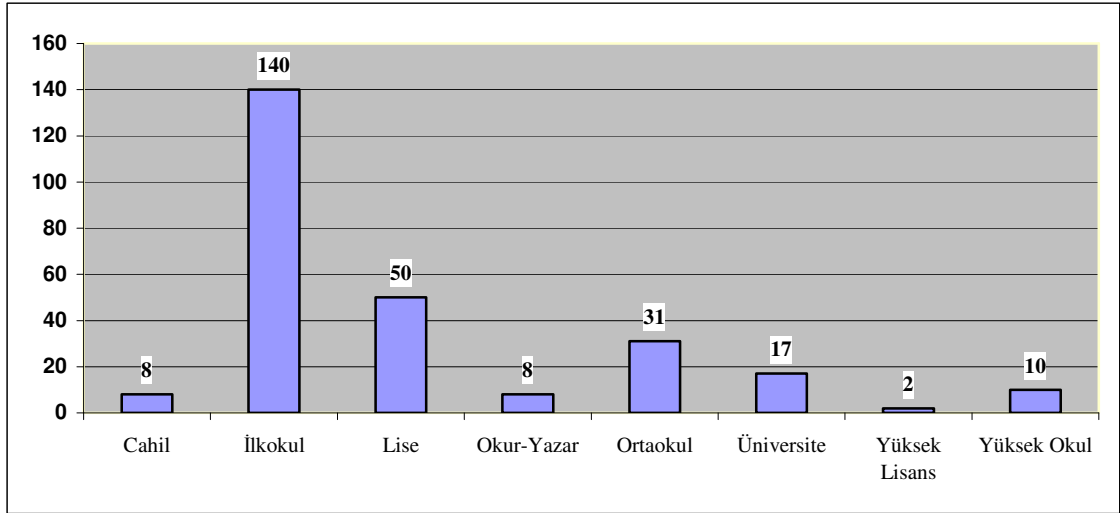
Şekil 16. Görev türü dağılımı

Tablo 15. A14 – Baba eğitim durumu dağılımı

Baba Eğitim Durumu			
Baba Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Yüksek Okul	10	3,7	3,7
Yüksek Lisans	2	,7	,7
Üniversite	17	6,3	6,3
Ortaokul	31	11,5	11,5
Okur-Yazar	8	3,0	3,0
Lise	50	18,6	18,6
İlkokul	140	52,0	52,0
Cahil	8	3,0	3,0
Diğer	3	1,1	1,1
Toplam	269	100,0	100,0

Baba eğitim durumu sorusu (A14), metin girişi şeklinde hazırlanmış ve katılım oranı %98,9 olmuştur. Sınıflandırılan cevaplar 8 grupta toplanmıştır. Elde edilen frekans tablosuna göre personelin babalarının büyük oranda (%52) ilkokul mezunu olduğu dikkat çekmektedir.

Baba eğitim durumu dağılım grafiği Şekil 17’de verilmiştir.

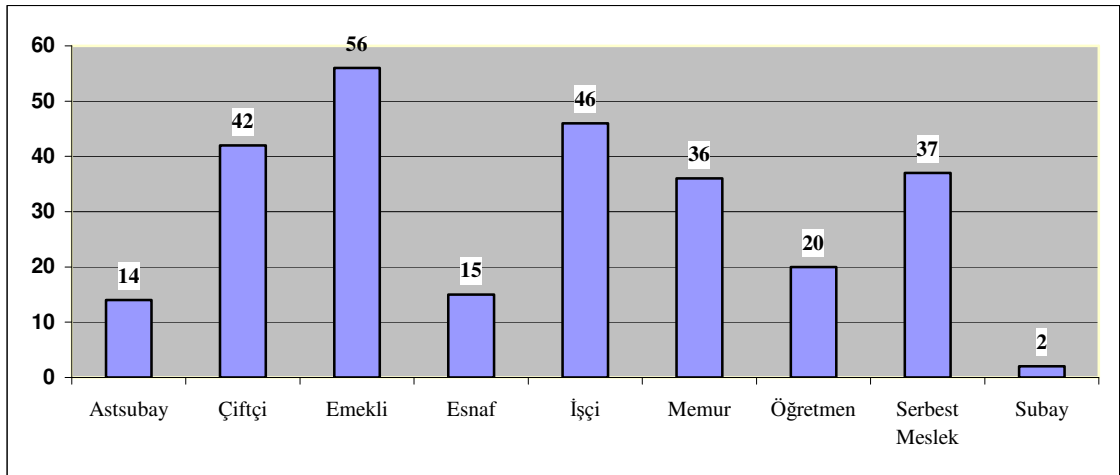

Şekil 17. Baba eğitim durumu dağılımı

Tablo 16. A14_1 – Baba mesleği dağılımı

Baba Mesleği			
Baba Mesleği	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Subay	2	,7	,7
Serbest Meslek	37	13,8	13,8
Öğretmen	20	7,4	7,4
Memur	36	13,4	13,4
İşçi	46	17,1	17,1
Esnaf	15	5,6	5,6
Emekli	56	20,8	20,8
Çiftçi	42	15,6	15,6
Astsubay	14	5,2	5,2
Diğer	1	,4	,4
Toplam	269	100,0	100,0

Baba mesleği sorusu metin girişi şeklinde hazırlanmıştır. Sınıflandırılan cevaplarla 9 meslek grubu elde edilmiştir. %99,6 katılım oranı gerçekleşmiştir. Baba mesleğinin en fazla emekli (%20,8), daha sonra işçi (%17,1) olduğu görülmektedir. Babası asker olan personel oranı ise toplumdaki genel kanaatin aksine %5,9 gibi düşük sayılabilecek bir orandadır. Baba mesleğine ilişkin veriler Şekil 18’dir.

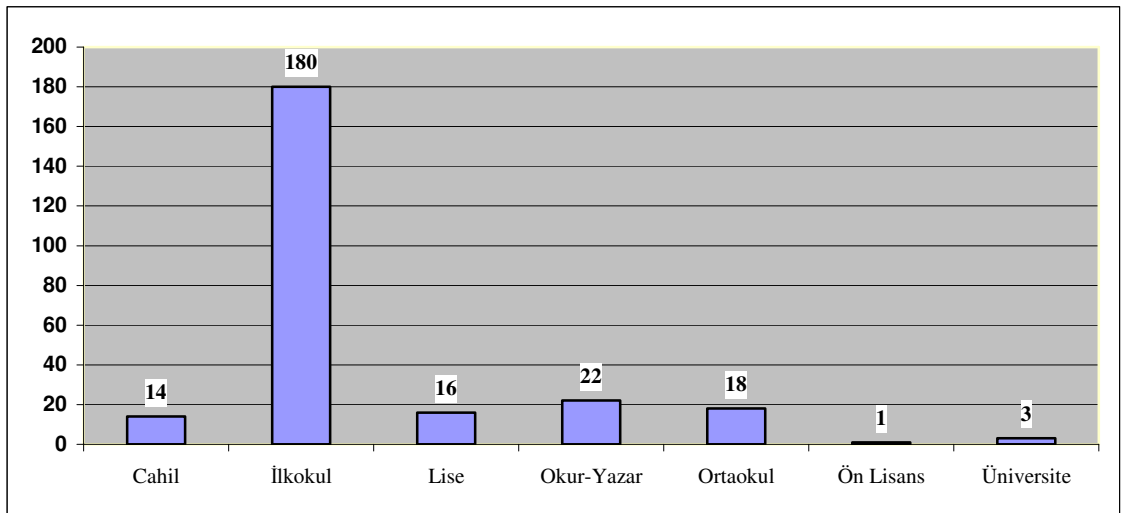
Şekil 18. Baba mesleği dağılımı

Tablo 17. A15 – Anne eğitim durumu dağılımı

Anne Eğitim Durumu			
Anne Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Üniversite	3	1,1	1,1
Ön Lisans	1	,4	,4
Ortaokul	18	6,7	6,7
Okur-Yazar	22	8,2	8,2
Lise	16	5,9	5,9
İlkokul	180	66,9	66,9
Cahil	14	5,2	5,2
Diğer	15	5,6	5,6
Toplam	269	100,0	100,0

Anne eğitim durumu sorusu (A15), metin girişi şeklinde hazırlanmıştır. Cevaplar 7 grup halinde sınıflandırılmıştır. Katılım oranı %94,4 olarak gerçekleşmiştir. Personelin annelerinin eğitim durumunun çok büyük oranla (%66,9) ilkokul seviyesinde olduğu görülmektedir.

Anne eğitim durumu verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 19’da verilmiştir.

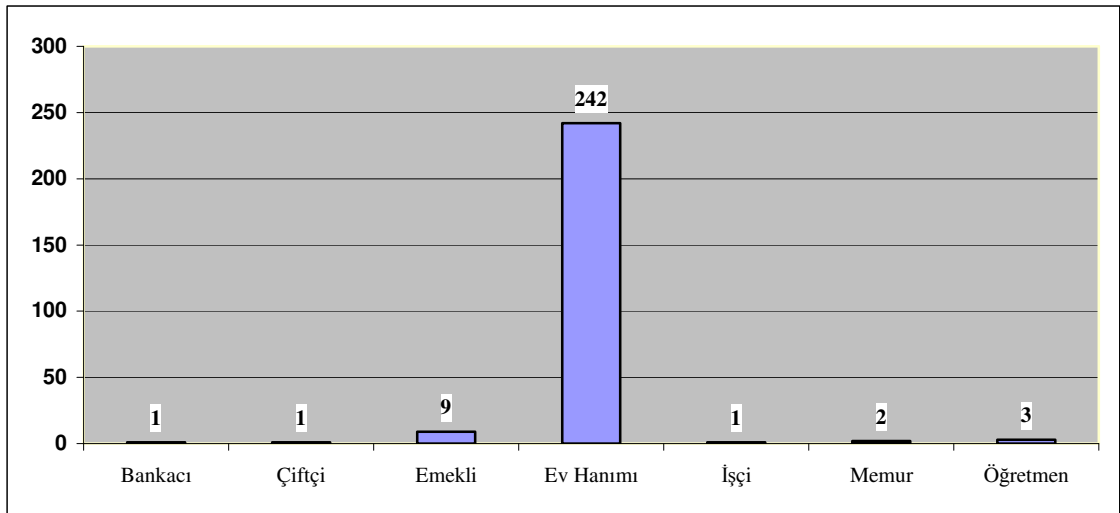
Şekil 19. Anne eğitim durumu dağılımı

Tablo 18. A15_1 – Anne mesleği dağılımı

Anne Mesleği			
Anne Mesleği	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Öğretmen	3	1,1	1,1
Memur	2	,7	,7
İşçi	1	,4	,4
Ev Hanımı	242	90,0	90,0
Emekli	9	3,3	3,3
Çiftçi	1	,4	,4
Bankacı	1	,4	,4
Diğer	10	3,7	3,7
Toplam	269	100,0	100,0

Anne mesleği sorusu (A15_1) metin girişi şeklinde hazırlanmıştır. Sınıflandırılan cevaplar 7 kategoride toplanmıştır. Tablo 18'deki frekans tablosuna göre katılım oranı %96,3, en büyük frekanstaki anne mesleği ise %90 gibi çok büyük oranda ev hanımlığıdır.

Anne mesleği verilerine ilişkin Histogram Grafiği Şekil 20'de verilmiştir.

Şekil 20. Anne mesleği dağılımı

5.2. Serbest Zaman Etkinlikleri ve Spor Sorularıyla İlgili Bulgular

Bu bölümde anketin ikinci bölümünde sorulan 15 sorunun istatistiksel analiz sonuçları ve bunlara ilişkin değerlendirmeler verilmiştir.

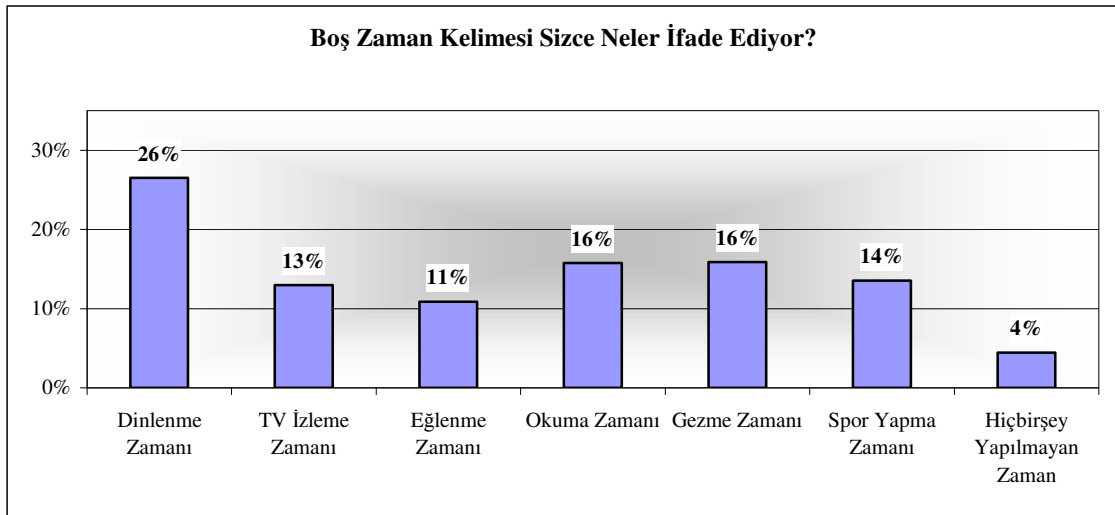
Her soru için aşağıda belirtilen istatistiksel analizler uygulanarak;

- ✓ Her soru için “Frekans Tabloları” oluşturulmuştur.
- ✓ Bu frekans tabloları için “Histogram Grafikleri” hazırlanmıştır.

Tablo 19. B1–“Serbest zaman kelimesi sizce neler ifade ediyor?” sorusunun dağılımı

NO	B1	f	%
1	Dinlenme Zamanı	190	26
2	TV İzleme Zamanı	93	13
3	Eğlenme Zamanı	78	11
4	Okuma Zamanı	113	16
5	Gezme Zamanı	114	16
6	Spor Yapma Zamanı	97	14
7	Hiçbir şey Yapılmayan Zaman	32	4
TOPLAM		717	

Personelin serbest zaman kelimesinden ne anladığının belirlenmesini amaçlayan bu soru (B1), 7 alternatiften en fazla 3’ünün seçilmesi şeklinde hazırlanmıştır. Tablo 19’da belirtilen sonuçlara göre, personel serbest zaman kelimesinden %26 oran ile dinlenme zamanını, %16 ile gezme zamanını anlamaktadır. Hiç bir şey yapılmayan zaman ise, %4 ile serbest zaman olarak en az düşünülen zamandır. Bu değerlendirmeye ilişkin histogram grafiği Şekil 21’de verilmiştir.

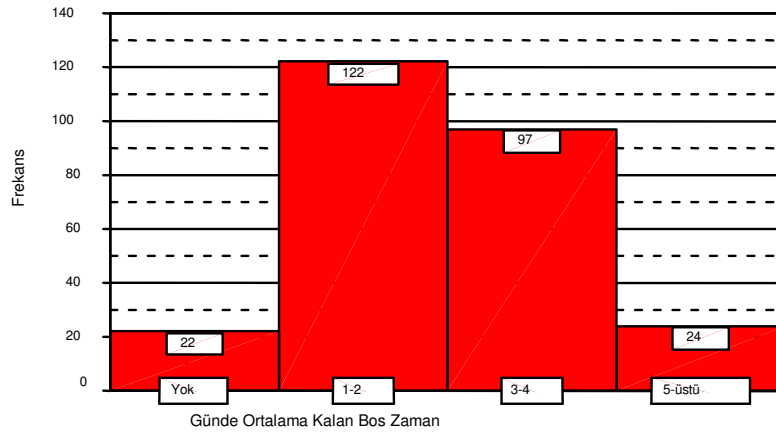
Şekil 21. B1 sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 20. B2-“Zorunlu işler dışında günde ortalama kaç saat serbest zamanınız kalıyor?” sorusunun dağılımı

Günde Ortalama Kalan Boş Zaman			
Günde Ort. Kalan Boş Zaman	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Boş Zamanım Yok	22	8,2	8,3
1-2 Saat	122	45,4	46,0
3-4 Saat	97	36,1	36,6
5 Saat ve Üzeri	24	8,9	9,1
Toplam	265	98,5	100,0
Geçersiz	4	1,5	
Toplam	269	100,0	

265 kişinin cevaplamaıyla %98,5 oranında katılımın sağlandığı bu soru (B2), personelin günde ortalama ne kadar serbest zamanının kaldığını 4 seçenek üzerinden belirlemektedir. Tablo 20’deki sonuçlara göre, personelin %46 oranı ile en fazla 1-2 saat serbest zamanı kaldığı görülmektedir. 3 saat ve üzerinde serbest zamanı kaldığını belirtenlerin oranı ise %45,7’dir.

Bu değerlendirmeye ilişkin histogram grafiği Şekil 22’de verilmiştir:

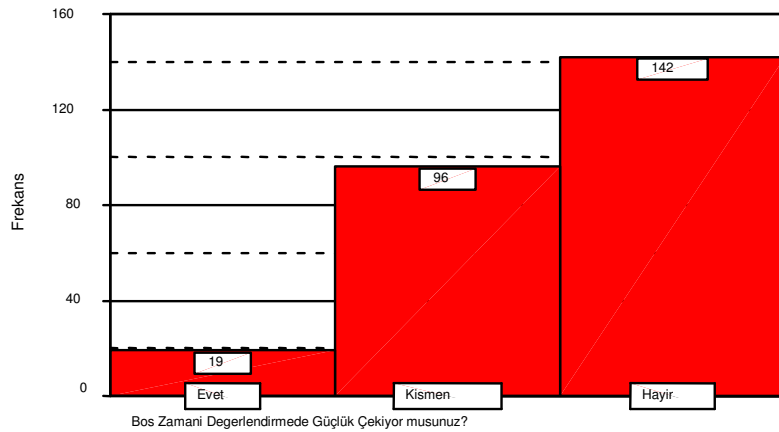
Şekil 22. B2 sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 21. B3-“Serbest zamanlarınızı değerlendirmede güçlük çekiyor musunuz?” sorusunun dağılımı

Boş Zamanları Değerlendirmede Güçlük Çekiyor musunuz?

Boş Zamanları Değerlendirmede Güçlük Çekiyor musunuz?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	19	7,1	7,4
Kısmen	96	35,7	37,4
Hayır	142	52,8	55,3
Toplam	257	95,5	100,0
Geçersiz	12	4,5	
Toplam			

“Evet, Kısmen ve Hayır” cevap alternatiflerinden oluşan bu soruya (B3) %95,5 oranında katılım olmuştur. Katılımcıların yarısından fazlası (%55,3) serbest zamanlarını değerlendirmekte güçlük çekmediğini belirtirken, geri kalan kısmı serbest zamanlarını değerlendirmede tamamen veya kısmen güçlük çektiğini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre, personelin yarıya yakını serbest zamanlarını değerlendirmekte yardıma ihtiyaç duymaktadır. Soruya ilişkin histogram grafiği Şekil 23’te verilmiştir:

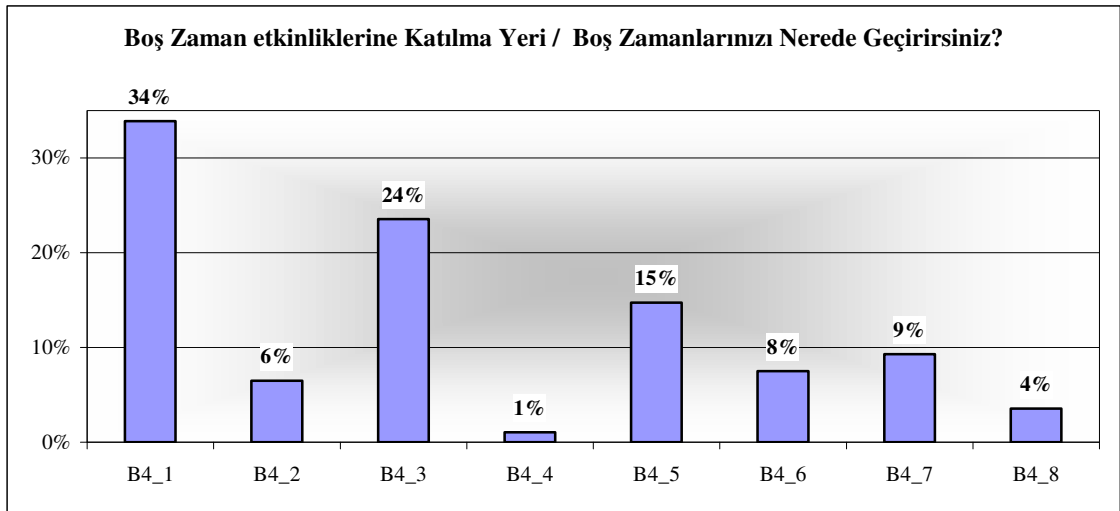

Şekil 23. B3 sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 22. B4–“Serbest zaman etkinliklerine katılma yeri/serbest zamanlarınızı nerede geçirirsiniz?” sorusunun dağılımı

NO	B4	f	%
B4_1	Evde	230	34
B4_2	Orduvinde	44	6
B4_3	Doğal dinlenme alanlarında	160	24
B4_4	Dernek, sendika, sosyal kulüpler vb.	7	1
B4_5	Spor tesislerine	100	15
B4_6	Eğlence yerlerinde	51	8
B4_7	Arkadaş, tanıdık işyerlerinde	63	9
B4_8	Diğer	24	4
TOPLAM		679	

Personelin serbest zamanlarını nerede geçirdiğinin 8 alternatif ile değerlendirildiği bu sorunun (B4) Tablo 22’de verilen sonuçlarına göre, personel serbest zamanlarını en fazla evinde (%34), daha sonra ise doğal dinlenme alanlarında (%24) değerlendirmektedir. En düşük oran ise %1 ile dernek, sendika, sosyal klüpler olarak elde edilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin histogram grafiği Şekil 24’te verilmiştir:

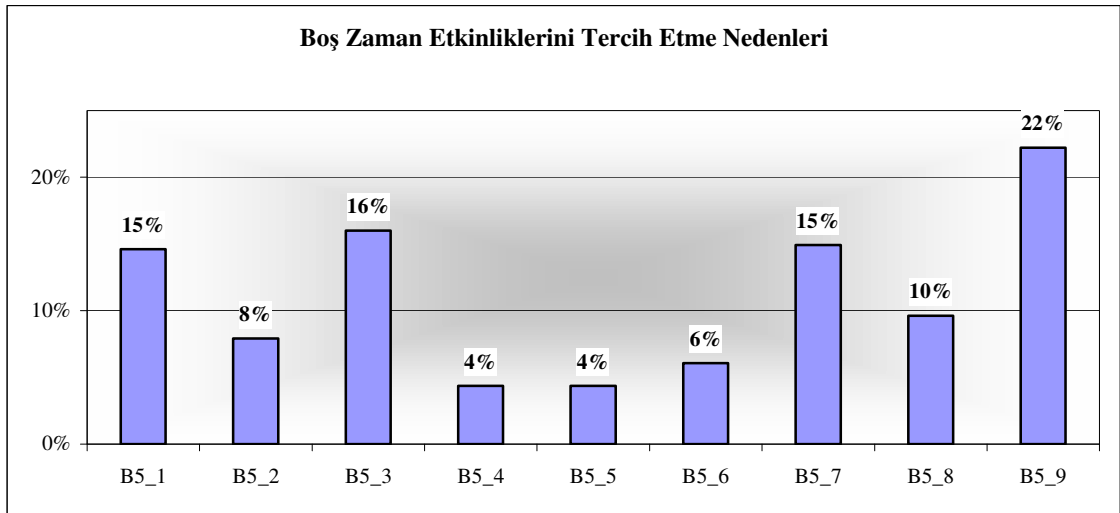

Şekil 24. B4 sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 23. B5–“Serbest zaman etkinliklerini tercih etme nedenleri” sorusunun dağılımı

NO	B5	f	%
B5_1	Can sıkıntısından kurtulmak için	94	15
B5_2	En iyi yapabildiğim ve yeteneklerime uygun olduğu için	51	8
B5_3	Arkadaşlarla birlikte olabiliyorum	103	16
B5_4	Fazla para harcamamı gerektirmiyor	28	4
B5_5	Faaliyetlere katılmamı engelleyici aile ve çevre faktörü yoktur	28	4
B5_6	Faaliyetlere kolayca ulaşabiliyorum	39	6
B5_7	Güzel bir ortam var	96	15
B5_8	Faaliyet yapabileceğim tesis, ara. gereç var ve programları bana uyuyor	62	10
B5_9	Daha sağlıklı yaşamak için	143	22
TOPLAM		644	

Bu soruda (B5), 9 alternatif ile personelin serbest zaman etkinliklerini tercih etme nedenlerinin öncelikle neler olduğu belirlenmiştir. Buna göre %22 oranı ile en büyük etken daha sağlıklı yaşama isteğidir. Bir sonraki etken ise %16 ile arkadaşlarla olabilme imkanındır. Soruya ilişkin histogram grafiği Şekil 25’te verilmiştir.

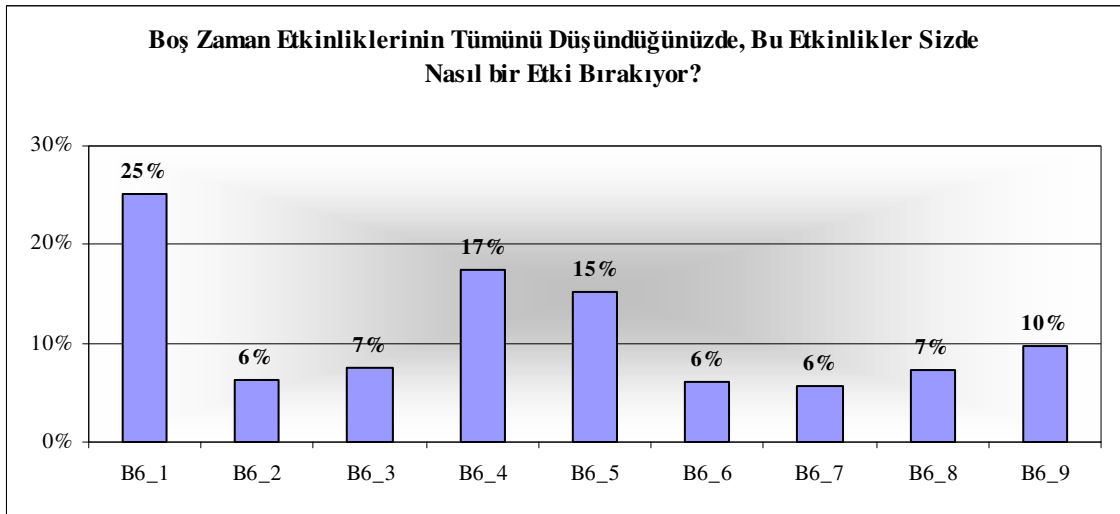

Şekil 25. B5 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 24. B6 “Serbest zaman etkinlikleri sizde nasıl bir etki bırakıyor?” sorusunun dağılımı

NO	B6	f	%
B6_1	Dinlendirici Buluyorum	174	25
B6_2	Eğlenceli ve Heyecan Verici	43	6
B6_3	Eğitici	52	7
B6_4	Mutlu Edici ve Zevk Verici	121	17
B6_5	Sağlığıma Olumlu Etki Yapıyor	105	15
B6_6	Farklı Yaşantılar Buluyorum	42	6
B6_7	Sosyal Statü Sağlıyor	40	6
B6_8	İş Verimimi Arttırıyor	51	7
B6_9	İnsanlarla Daha Kolay İlişki Kurabiliyorum, Çevrem Genişliyor	67	10
TOPLAM		695	

Bu soruda (B6) 9 cevap alternatififiyle serbest zaman etkinliklerinin personelde nasıl bir etki bıraktığı değerlendirilmiştir. Buna göre %25 oranla bu etkinlikler dinlendirici, %17 oranla mutlu edici ve zevk verici, %15 oranla da sağlığa olumlu etki yaptığı bulunmuştur. Soruya ilişkin histogram grafiği Şekil 26’da verilmiştir.

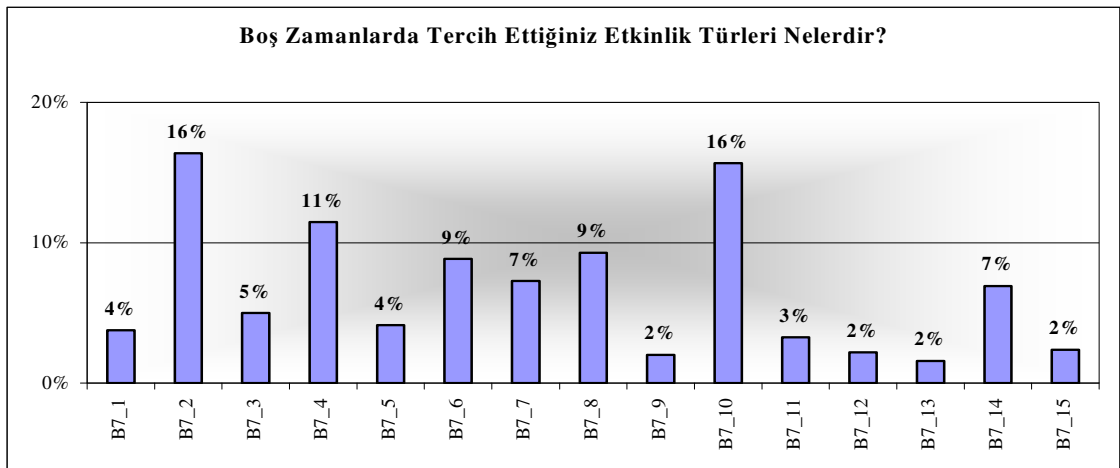

Şekil 26. B6 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 25. B7–“Serbest zamanlarda tercih ettiğiniz etkinlik türleri nelerdir? sorusunun dağılımı

NO	B7	f	%
B7_1	Hiçbir Şeyle Uğraşmam, Dinlenirim	43	4
B7_2	Kitap, Gazete, Dergi Okurum	187	16
B7_3	Müzik Dinlerim, Müzik Aleti Çalarım veya Katılırim	57	5
B7_4	TV, Video, VCD İzlerim	131	11
B7_5	Sinema ve Tiyatroya Giderim	47	4
B7_6	Çarşı, Pazar, Mağazalarda Gezer Alışveriş Yaparım	101	9
B7_7	Fuar, Park, Piknik Yerleri ve Kır Gezintilerine Çıkarım	83	7
B7_8	Spor Yaparım/Spor Yarışmalarını İzlerim	106	9
B7_9	Sosyal, Kültürel, İlmi Faaliyetlere Katılırim	23	2
B7_10	Ailem ve Çocuklarımla İlgilenirim	179	16
B7_11	Komşulara veya Akrabalarım Gider, Sohbet Ederim	37	3
B7_12	Orduevine veya Kafeteryaya Giderim	25	2
B7_13	Hobilerimle İlgilenirim	18	2
B7_14	İnternet ten Yararlanırım	79	7
B7_15	Ava Giderim	27	2

Personel serbest zamanlarında hangi etkinliklerde bulunduklarını 15 alternatiften 5’ini seçerek belirtmiştir. En fazla tercih edilen etkinlik %16 ile kitap, gazete okumak ve aile ve çocuklarıyla ilgilenmek olarak elde edilmiştir. Tercih edilen etkinliklere ilişkin hazırlanan histogram grafiği Şekil 27’de verilmiştir.

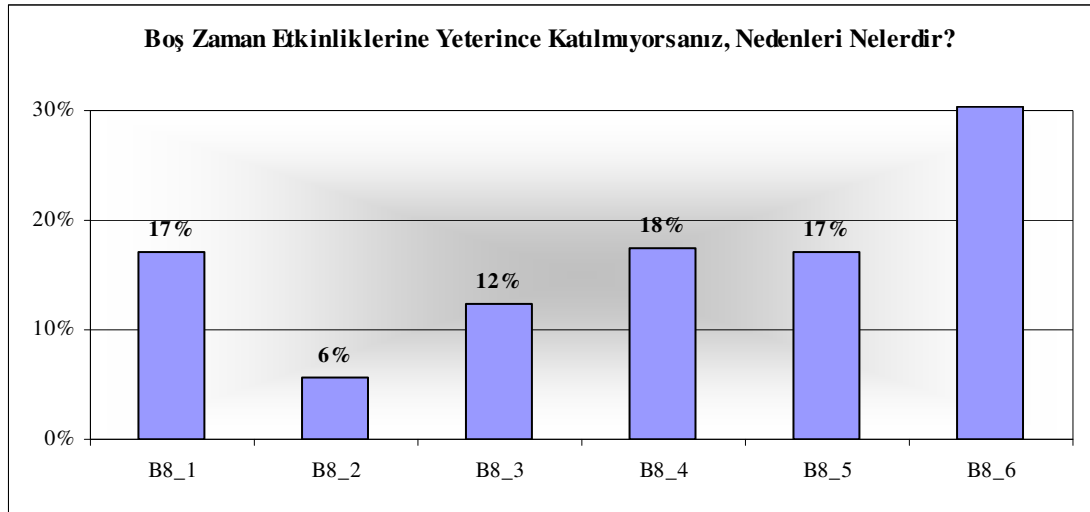

Şekil 27. B7 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 26. B8-“Serbest zaman etkinliklerine yeterince katılmıyorsanız, nedenleri nelerdir?” sorusu dağılımı

NO	B8	f	%
B8_1	Serbest Zaman Faaliyetlerinin Pahalı Olması	40	17
B8_2	Ne Yapabileceğimi Bilmiyorum	13	6
B8_3	Faaliyete Yönlendirecek Arkadaş ve Sosyal Teşviklere Sahip Değilim	29	12
B8_4	Serbest Zamanımı Belirli Faaliyetlerle Doldurmak Gibi Alışkanlığım Yok	41	18
B8_5	Bulunduğum Çevre Bu Tip Faaliyetlere Katılmama Engel Oluyor	40	17
B8_6	Teşvik Edici Tesis, Araç, Gereç Yeterli Değil	71	30
TOPLAM		234	

Serbest zaman etkinliklerine katılmamadaki en büyük neden olarak %30 ile teşvik edici tesis, araç, gerecin yeterli olmaması belirtilmiştir. %17 oranla serbest zaman faaliyetlerinin pahalı olması ve %17 oranla bulunan çevrenin mani olması öncelikli sebepler arasındadır. Soruya ilişkin histogram grafiği Şekil 28’de verilmiştir:

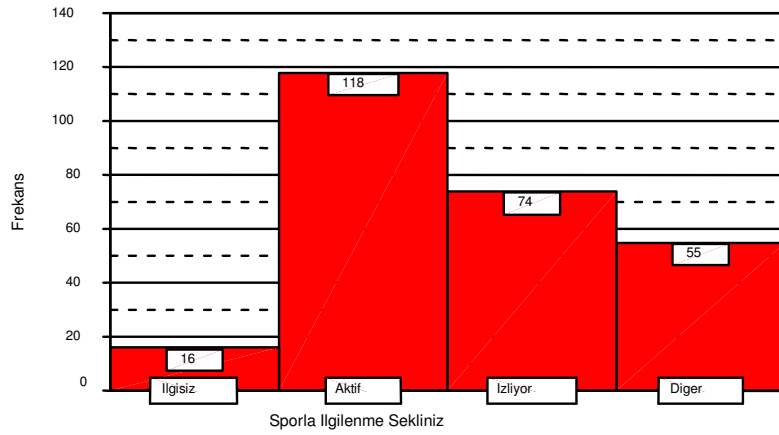

Şekil 28. B8 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 27. B9-“Sporla ilgilenme şekliniz?” sorusunun dağılımı

Sporla İlgilenme Şekliniz			
Sporla İlgilenme Şekliniz	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Spora İlgisizim	16	5,9	6,1
Aktif Spor Yapıyorum	118	43,9	44,9
Spor Yapmıyorum-İzliyorum	74	27,5	28,1
Diğer	55	20,4	20,9
Toplam	263	97,8	100,0
Geçersiz	6	2,2	
Toplam	269	100,0	

%97,8 oranında katılımın sağlandığı bu soruya (B9) göre, personelin %44,9’u aktif spor yaptıklarını belirtmişlerdir. Spora ilgisiz olduğunu belirten personel oranı ise %6,1 gibi düşük bir seviyede kalmıştır. Spor yapmadığını, sadece izlediğini belirten personel ise %28,1 oranındadır. Bu soruya ilişkin histogram grafiği Şekil 29’da verilmiştir:

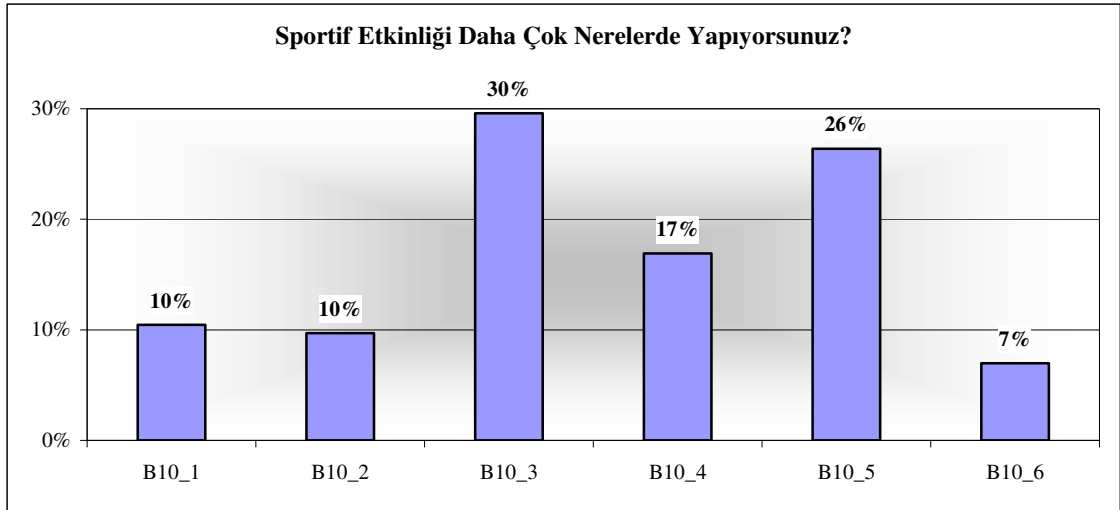

Şekil 29. B9 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 28. B10–“Sportif etkinliği daha çok nerelerde yapıyorsunuz?” sorusunun dağılımı

NO	B10	f	%
B10_1	Yapmıyorum	42	10
B10_2	Evde	39	10
B10_3	Bir İşin Spor Tesislerinde	119	30
B10_4	Özel Spor Tesislerinde	68	17
B10_5	Doğada	106	26
B10_6	Diğer	28	7
TOPLAM		402	

6 alternatifle personelin sportif etkinliklere nerelerde katıldığının belirlendiği bu sorunun frekans tablosu Tablo 28’de verilmiştir. Tabloya göre personel, sportif faaliyetini büyük çoğunlukla (%30) bir işin (kolordunun) spor tesisinde gerçekleştirmekte, bunu %26 ile doğada yapılan sporlar izlemektedir. %17 ile özel spor tesisini kullanan personel de küçümsenmeyecek bir rakam oluşturmaktadır. Bu soruya ilişkin histogram grafiği Şekil 30’da verilmiştir:

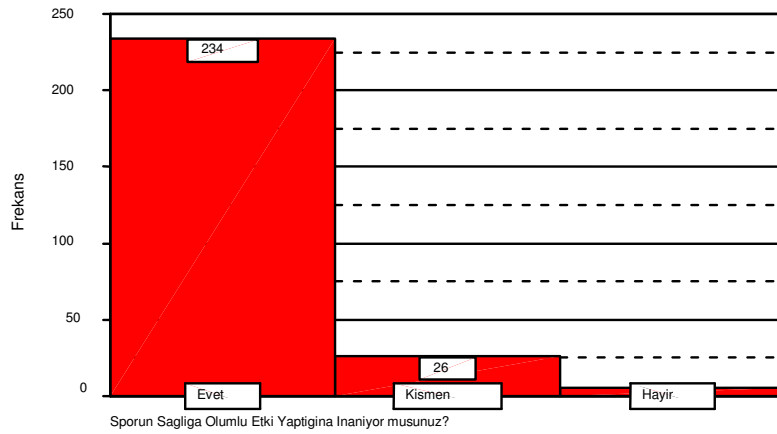
Şekil 30. B10 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 29. B11-“Sporun sağlığa olumlu etki yaptığına inanıyor musunuz?” sorusunun dağılımı

Sporun Sağlığa Olumlu Etki Yaptığına İnanıyor musunuz?

Sporun Sağlığa Olumlu Etki Yaptığına İnanıyor musunuz?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	234	87,0	88,3
Kısmen	26	9,7	9,8
Hayır	5	1,9	1,9
Toplam	265	98,5	100,0
Geçersiz	4	1,5	
Toplam	269	100,0	

265 kişi ile %98,5 oranında katılımın olduğu bu soru (B11), 3 cevap alternatifiyle personelin sporun sağlığa etkisi hakkındaki görüşlerini belirlemektedir. Personelin %88,3’ü sporun sağlığa olan olumlu etkisine inandığını, %9,8’i ise kısmen inandığını söylemiştir. İnanmama oranı ise %1,9 seviyesinde kalmıştır. Buna göre çalışanların tamamına yakını (%98,1) evet veya kısmen cevabıyla, sporun sağlıklarına olan olumlu etkisine inanmaktadır. Sorunun histogram grafiği Şekil 31’de verilmiştir:

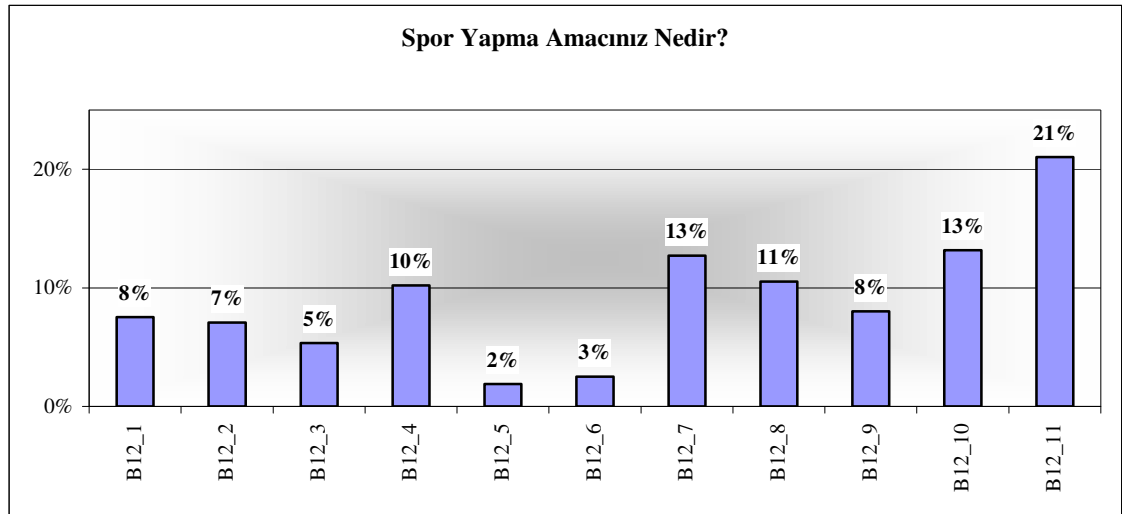

Şekil 31. B11 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 30. B12-“Spor yapma amacı” sorusunun dağılımı

NO	B12	f	%
B12_1	Yapmıyorum	48	8
B12_2	Sporu Hayattan Zevk Alma Aracı Olarak Görmem	45	7
B12_3	Çocukluktan Beri Alışkanlık Haline Gelmesi	34	5
B12_4	Serbest Zamanları Değerlendirmede İyi Bir Araç Olması	65	10
B12_5	Yeni Arkadaşlar Edinebilmede İyi Bir Araç Olması	12	2
B12_6	Çevremde Sporla İlgilenen İnsanların Varolması	16	3
B12_7	Sporun Çalışma Verimini Arttırdığına Olan İncancımdan	81	13
B12_8	Daha Düzenli Bir Yaşam Şekli Sunduğundan	67	11
B12_9	Zararlı Alışkanlıklardan Uzak Tuttuğundan	51	8
B12_10	Sporu Sevdiğimden	84	13
B12_11	Fiziksel Sağlığımı Koruma İsteğim ve Devamını Arzulamam	134	21
TOPLAM		637	

Personelin spor yapma amacının 11 alternatifle belirlendiği bu sorunun Tablo 30'daki sonuçlarına göre, en öncelikli amaç %21 oranla fiziksel sağlığı koruma isteği ve devamını arzulamaktır. En düşük oran ise %2 ile yeni arkadaşlar edinmede iyi bir araç olmasıdır. Sorunun histogram grafiği Şekil 32'de verilmiştir.

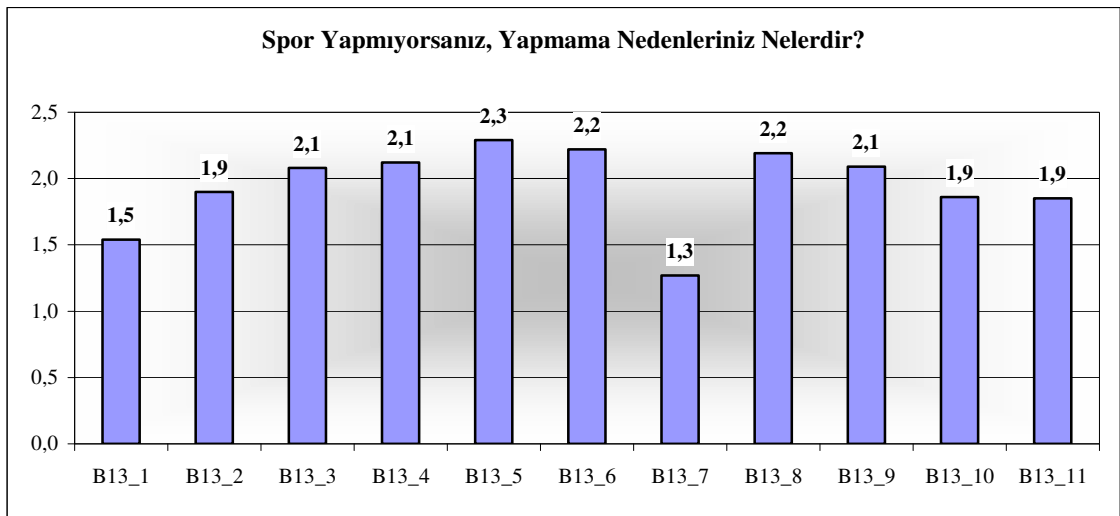

Şekil 32. B12 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 31. B13-“Spor yapmıyorsanız, yapmama nedenlerinizi belirtiniz” sorusunun dağılımı

Soru Kodu	(1) Etkilemez	Hiç(2) Etkiler	Az(3) Etkiler	Çok Etkiler	Toplam	Ağırlıklı Ortalama	Std. Sapma
B13_1	49	13	14	76		1,5	0,8
B13_2	25	35	17	77		1,9	0,7
B13_3	22	29	28	79		2,1	0,8
B13_4	16	34	25	75		2,1	0,7
B13_5	16	23	39	78		2,3	0,8
B13_6	23	17	41	81		2,2	0,9
B13_7	55	11	4	70		1,3	0,6
B13_8	17	30	32	79		2,2	0,8
B13_9	19	34	26	79		2,1	0,8
B13_10	30	21	20	71		1,9	0,8
B13_11	25	34	14	73		1,9	0,7

Bu sorudaki (B11) 11 alt başlıkla, personelin spor yapmama nedenleri analiz edilmiştir. Cevaplar her alt başlık için 3'lü skala (1-Hiç Etkilemez, 2-Az Etkiler, 3-Çok Etkiler) şeklindedir. Verilen cevapların sayısı ve ağırlıklı ortalamaları Tablo 31'de, histogram grafiği Şekil 33'tedir. Değeri 3'e yakın olan soru, personelin spor yapmama nedenini çok etkilemekte, 1'e yakın olan soru ise az etkilemektedir.

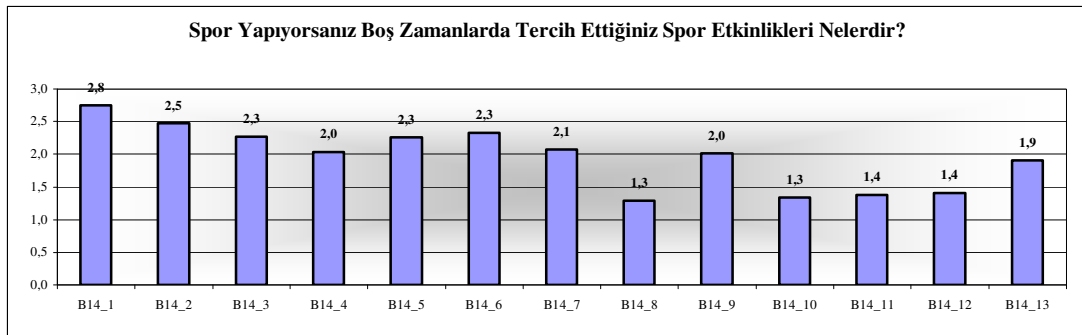

Şekil 33. B13 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 32. B14-“Spor yapıyorsanız, serbest zamanlarda tercih ettiğiniz spor etkinlikleri nelerdir?” sorusunun dağılımı.

Soru Kodu	(1) İlgiilenmem	Hiç(2) İlgiilenirim	Kısmen(3) Katılırim	Aktif Toplam	Ağırlıklı Ortalama	Std. Sapma
B14_1	4	37	140	181	2,8	0,5
B14_2	13	57	87	157	2,5	0,7
B14_3	16	59	50	125	2,3	0,7
B14_4	29	52	32	113	2,0	0,7
B14_5	21	51	53	125	2,3	0,7
B14_6	16	57	59	132	2,3	0,7
B14_7	31	47	39	117	2,1	0,8
B14_8	67	22	2	91	1,3	0,5
B14_9	29	56	30	115	2,0	0,7
B14_10	68	18	7	93	1,3	0,6
B14_11	71	15	11	97	1,4	0,7
B14_12	61	26	6	93	1,4	0,6
B14_13	37	40	28	105	1,9	0,8

Bu soru da (B13) personelin tercih ettiğı spor etkinliklerini 3’lü skala ile (1-Hiç İlgiilenmem, 2-Kısmen İlgiilenirim, 3-Aktif katılırim) belirlemektedir. Tablo 32’de değeri 3’e yakın olan soru, personelin aktif olarak katıldığı, 1’e yakın olan soru ise az ilgilendikleri sporları göstermektedir. Histogram grafiğı Şekil 34’te verilmiştir:

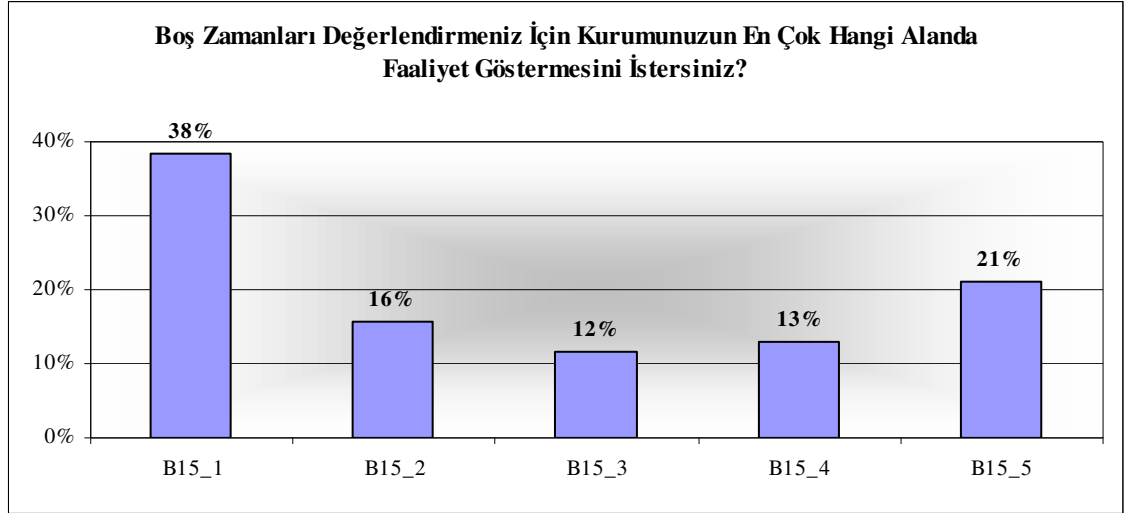

Şekil 34. B14 Sorusuna ilişkin dağılım

Tablo 33. B15-“Serbest Zamanlarınızı Değerlendirmeniz İçin Kurumunuzun Hangi Alanda Faaliyet Göstermesini İstersiniz?” Sorusunun Dağılımı

NO	B15	f	%
B15_1	Sportif Faaliyetlerin Organizasyonu ve Desteklenmesi	134	38
B15_2	Sanatsal, Kültürel, Sergi, Konferans, Söyleşi Gibi Faaliyetlerin Düzenlenmesi	55	16
B15_3	Çeşitli Hobi Klüplerinin Kurulması ve Aktif Hale Getirilmesi	41	12
B15_4	Satranç, Bilardo, İskambil Gibi Oyun Oynanacak Yerlerin Açılması ve Yaygınlaştırılması	45	13
B15_5	Kurum Elemanlarının Ortak Yapabileceği Organizasyonlar Düzenlenmesi	74	21
	TOPLAM	349	

Bu soruda, serbest zamanlarının değerlendirilmesinde personelin 8. Kolordu Komutanlığı’ndan, hangi alanlarda ne gibi destekler istediği belirlenmiştir. Beş öneri içerisinde personelin en fazla sportif faaliyetlerin organize edilmesini ve desteklenmesini (%38) talep ettiği görülmektedir. Soruya ilişkin histogram grafiği Şekil 35’te verilmiştir.

Şekil 35. B15 Sorusuna ilişkin dağılım

5.3. Soruların Karşılıklı İlişkilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde anketten seçilen ikili soruların arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Her soru için Pearson Ki kare, Spearman rho ve Kruskal-Wallis analizleri uygulanmış ve bu analizlerin neticeleri yorumlanmıştır.

5.3.1. Rütbe (A8) ile Spor Yapmayan Personelin Spor Yapmama Nedenleri (B13) Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

B13 sorusunda, spor yapmayan personelin spor yapmama nedenleri 11 alt soru ile ve (1-Hiç Etkilemez, 2-Az Etkiler, 3-Çok Etkiler) cevaplarına göre değerlendirilmiştir. Sorulara verilen cevaplar, rütbe değişkeni esas alınarak sınıflandırılmış ve ortalama tablosu Tablo 35'te verilmiştir. Burada, ortalamanın 3'e yakın olması, sorudaki nedenin spor yapmamakta çok etkili olduğunu, 1'e yakın olması ise fazla etkilemediğini göstermektedir.

Tablo 34. Rütbe ile spor yapmama nedenleri (B13) ortalamaları

SORU NO	Üstsb			Sb			Astsb			Toplam		
	(N=36)			(N=29)			(N=202)			(N=267)		
	N	X	%	N	X	%	N	X	%	N	X	%
B13_1	6	1,0	17	7	1,6	24	63	1,6	31	76	1,5	28
B13_2	6	1,3	17	8	2,3	28	63	1,9	31	77	1,9	29
B13_3	7	1,7	19	7	2,4	24	65	2,1	32	79	2,1	30
B13_4	6	1,8	17	8	2,5	28	61	2,1	30	75	2,1	28
B13_5	7	2,1	19	7	2,1	24	64	2,3	32	78	2,3	29
B13_6	7	2,0	19	7	1,9	24	67	2,3	33	81	2,2	30
B13_7	6	1,2	17	5	1,4	17	59	1,3	29	70	1,3	26
B13_8	7	2,0	19	8	2,3	28	64	2,2	32	79	2,2	30
B13_9	8	2,3	22	5	2,4	17	66	2,1	33	79	2,1	30
B13_10	7	1,7	19	5	2,2	17	59	1,9	29	71	1,9	27
B13_11	6	2,0	17	6	2,0	21	61	1,8	30	73	1,9	27

Tablo 34'e göre, ankette rütbe sorusunu cevaplandıran 36 üstsubay, 29 subay ve 202 astsubay olmak üzere toplam 267 personel bulunmaktadır.

Yukarıda ortalamaları verilen spor yapmama nedenleriyle rütbe arasında bir bağımlılık olup olmadığını, eğer bir ilişki varsa bu ilişkinin hangi yönde olduğunu tespit etmek amacıyla 3 farklı istatistiksel test metodu kullanılmıştır. Bu analizlerin sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35. Rütbe ile B13 arasındaki ilişkiler

Soru Kodu	Kruskal-Wallis		Pearson Ki kare			Spearman's rho Korelasyon		1 2 3
	Ki kare	Sig.	Ki kare	Sig	Doluluk %	Katsayı	Sig.	
b13_1	3,5	0,18	5,98	0,23	66,7	0,18	0,13	
b13_2	5,1	0,08	14,52	0,01	66,7	0,06	0,58	
b13_3	2,9	0,24	3,04	0,55	66,7	0,02	0,86	
b13_4	3,3	0,20	4,15	0,39	66,7	-0,05	0,70	
b13_5	0,6	0,75	0,72	0,95	66,7	0,09	0,46	
b13_6	1,9	0,38	6,20	0,17	66,7	0,15	0,18	
b13_7	0,1	0,94	3,04	0,55	77,8	0,03	0,82	
b13_8	0,5	0,77	1,09	0,90	66,7	0,04	0,73	
b13_9	1,5	0,48	2,58	0,63	66,7	-0,13	0,27	
b13_10	0,9	0,65	4,22	0,38	66,7	-0,02	0,88	
b13_11	0,6	0,73	2,05	0,73	66,7	-0,10	0,43	

Tablo 35, 3 istatistiksel analizin sonuçlarını içermektedir. Kruskal Wallis analiziyle yapılan rütbe ile B13 sorusunun 11 alt başlığı arasındaki ilişkinin testi sonucunda, bütün önem düzeyleri 0,05'ten büyük çıkmıştır. Bu sonuç, rütbe farklılığının bu soruları değerlendirmede değişiklik göstermediğini göstermektedir. Yani, her rütbedeki personel, bu soruları aralarında anlamlı bir fark olmadan cevaplandırmıştır.

Spearman's rho Korelasyon analizi sonucunda da, önem düzeylerinin hiçbirinin 0,05'ten küçük olmadığı için, personelin sahip olduğu rütbe ile spor yapmama nedenleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır.

Pearson Ki kare analizi sonucunda, 5'ten küçük olan hücre oranının %20'den küçük olma şartının sağlanamaması sebebiyle bu analizin uygulanamayacağı anlaşılmıştır.

Özet olarak, istatistiksel açıdan bu 3 analizden, rütbe farklılığının, spor yapmama nedeni üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu yönünde bir sonuç çıkarılamamıştır. Ancak Tablo 34'teki ortalamalara bakılarak genel olarak şu değerlendirmeler yapılabilir:

✓ B13_1 sorusunda, maddi yetersizlikten etkilenme subay ve astsubaylarda 1,6 iken, üstsubaylarda 1'dir. Yani spor yapmama nedeni olarak maddi yetersizlik, üst subayları subay ve astsubaylardan daha az etkilemektedir.

✓ B13_2 sorusunda, uygun arkadaş bulunamadığı için spor yapmama nedeni en yüksek ortalama olan 2.3 ile subaylarda iken, en az 1.3 ile üst subaylardadır.

✓ Genel ortalamaya bakıldığında, sorular içerisinde spor yapmamayı en fazla etkileyen sebeplerin spora karşı isteksizlik (2.29), sağlığın izin vermemesi (2.22) ve zaman yetersizliği (2.19) olduğu tespit edilmiştir. Spor yapmamayı en az etkileyen sebepler ise çevreden çekinme (1.27) ve maddi yetersizlik (1.54) olarak belirtilmiştir. Bu sonuçlar gerek Türkiye'de gerekse yurtdışında yapılan benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında, sonuçları birbirleriyle paralellik gösterdiği görülmektedir (5,28,30,38).

5.3.2. Rütbe (A8) ile Spor Yapan Personelin Tercih Ettiği Spor Etkinlikleri (B14) Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

B14 sorusu, spor yapan personelin hangi sporlara ne düzeyde ilgi gösterdiğinin cevaplarını içermektedir. Soruya verilecek cevaplar (1-Hiç İlgilenmem, 2-Kısmen İlgilenirim, 3-Aktif Katılım) olmak üzere 3 alternatiften oluşmaktadır. Toplam olarak 13 spor dalı için katılımcılardan seçim yapmaları istenmiştir. Burada, rütbe değişkeninin, hangi sporların seçiminde nasıl bir etkiye sahip olduğu irdelenecektir.

Öncelikle, B14 sorusundaki her spor dalı için rütbe farklılıkları esas alınarak hesaplanan ortalamalar Tablo 36’da verilmiştir. Ortalamanın 3’e yakın olması, belirtilen spor dalına katılma isteğinin fazlalığına işaret ederken, 1’e yakın olan ortalamalar ise o sporla ilgilenme derecesinin az olduğunu göstermektedir.

Tablo 36. Rütbe ile B14 Ortalamaları

SORU NO	Üstsb (N=36)			Sb (N=29)			Astsb (N=202)			Toplam (N=267)		
	N	X	%	N	X	%	N	X	%	N	X	%
B14_1	30	2,7	83	15	2,5	52	136	2,8	67	181	2,75	68
B14_2	20	2,3	56	17	2,6	59	120	2,5	59	157	2,47	59
B14_3	20	2,3	56	14	2,5	48	91	2,2	45	125	2,27	47
B14_4	19	2,2	53	12	2,5	41	82	1,9	41	113	2,03	42
B14_5	20	2,4	56	18	2,3	62	87	2,2	43	125	2,26	47
B14_6	15	2,1	42	16	2,4	55	101	2,4	50	132	2,33	49
B14_7	16	2,2	44	16	2,4	55	85	2,0	42	117	2,07	44
B14_8	11	1,5	31	12	1,5	41	68	1,2	34	91	1,29	34
B14_9	16	2,1	44	14	1,8	48	85	2,0	42	115	2,01	43
B14_10	11	1,2	31	11	1,5	38	71	1,4	35	93	1,34	35
B14_11	11	1,1	31	11	1,4	38	75	1,4	37	97	1,38	36
B14_12	11	1,5	31	12	1,4	41	70	1,4	35	93	1,41	35
B14_13	14	1,9	39	12	1,8	41	79	1,9	39	105	1,91	39

Yukarıda, rütbeye göre sınıflandırılarak personelin ilgilenme derecesi gösterilen sporların, rütbe ile olan ilişkisi, istatistiksel olarak 3 farklı testle analiz edilmiş ve analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 37’de verilmiştir:

Tablo 37. Rütbe ile B14 Arasındaki İlişkiler

Soru Kodu	Kruskal-Wallis		Pearson Ki kare			Spearman's rho Korelasyon				
	Ki kare	Sig.	Ki kare	Sig	Doluluk %	Katsayı	Sig.	1	2	3
B14_1	3,2	0,20	7,49	0,11	44,4	0,08	0,26			
B14_2	2,1	0,36	5,40	0,25	22,2	0,07	0,41			
B 14_3	2,2	0,34	2,73	0,60	22,2	-0,10	0,29			
B 14_4	7,0	0,03	14,51	0,01	33,3	-0,20	0,04	*	*	
B 14_5	1,2	0,54	1,74	0,78	22,2	-0,10	0,27			
B 14_6	2,5	0,29	3,19	0,53	22,2	0,10	0,24			
B 14_7	5,1	0,08	7,90	0,10	22,2	-0,17	0,06			
B 14_8	6,5	0,04	9,79	0,04	55,6	-0,26	0,01	*	*	
B 14_9	1,6	0,46	1,74	0,78	44,4	0,05	0,62			
B 14_10	1,0	0,60	1,60	0,81	44,4	0,02	0,85			
B 14_11	2,6	0,28	4,95	0,29	44,4	0,16	0,13			
B 14_12	0,5	0,76	5,03	0,28	55,6	-0,08	0,47			
B 14_13	0,3	0,86	1,05	0,90	55,6	0,05	0,60			

Kruskal Wallis analizine göre, sporların tercihinde sadece raket sporları (B14_4) ve Jimnastik, Aerobik (B14_8)’te, önem düzeyi 0,05’ten küçük olduğu için, rütbe farklılığı önemli bir etkidir. Yani, sadece raket sporları ile Jimnastik, Aerobik sporlarının seçiminde personelin rütbelerinin farklılığı önemlidir.

Pearson Ki kare testinde, hücre doluluk oranı şartını hiçbir soru sağlamadığı için değerlendirme yapılamamaktadır.

Spearman's rho Korelasyon analizinde de, Kruskal Wallis’te olduğu gibi sadece B14_4 ve B14_8 soruları, 0,05 önem düzeyinde rütbe ile anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Korelasyon katsayısı negatif değerde olduğundan, bu ilişkinin

ters yönde bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Bu da rütbenin artmasıyla bu 2 spora katılma isteğinin de arttığını göstermektedir. Ancak korelasyon katsayılarının küçük olması, bu ilişkinin zayıf bir ilişki olduğu manasına gelmektedir.

5.3.3. Rütbe (A8) ile B2 – B3 – B9 – B11 Soruları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Bu bölümde ankette çoktan seçmeli cevaplandırma usulüne göre hazırlanan 4 sorunun cevaplandırılmasında rütbe değişkeninin nasıl bir rol oynadığı incelenmiştir. B2 sorusu, personelin zorunlu işler dışında günde ortalama kaç saat serbest zamanının kaldığını, B3 sorusu personelin serbest zamanlarını değerlendirmede güçlük çekip çekmediğini, B9 sorusu personelin sporla ilgilenme şeklini, B11 sorusu sporun sağlığa olumlu etkisi hakkında personelin ne düşündüğünü içermektedir.

Rütbe ile olan ilişkinin varlığı, 3 istatistiksel analiz ile test edilmiştir ve test sonuçları Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38. Rütbe ile B2-B3-B9-B11 arasındaki ilişkiler

Soru Kodu	Kruskal-Wallis		Pearson Ki kare			Spearman's rho Korelasyon		
	Ki kare	Sig.	Ki kare	Sig	Doluluk %	Katsayı	Sig.	1 2 3
B2	2,2	0,34	7,06	0,31	33,3	0,05	0,47	
B3	1,2	0,54	6,88	0,24	22,2	0,04	0,57	
B9	2,0	0,36	10,0	0,13	16,7	-0,03	0,66	
B11	1,5	0,47	1,75	0,78	55,6	-0,02	0,76	

Tablo 38’deki analiz sonuçlarına bakıldığı zaman, hiçbir analizin rütbe ile bu sorular arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Kruskal Wallis analizi sonucunda önem düzeyi hiçbir satırda 0,05'ten küçük olmadığı için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Pearson Ki kare testine göre değerlerin 5'ten küçük olma şartı sadece B9'da sağlanmamış olmasına rağmen, bu analizde de elde edilen önem düzeyi 0,05'ten büyük olduğu için anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Doluluk oranı şartının sağlanmadığı için diğer üç soruya Ki kare analizi uygulanamamıştır. Yani, bu değişkenler arasında yine anlamlı bir ilişki yoktur.

Korelasyon analizinde de bütün önem seviyeleri 0,05'ten büyük olduğu için anlamlı bir ilişki olduğuna dair yeterli kanıt bulunamamıştır.

Bu sonuçlardan hareketle aşağıdaki hükümlere varılmıştır:

✓ B2 sorusunda personelin günde ortalama kaç saat serbest zamanı kaldığı, personelin rütbesinden bağımsızdır. Yani istatistiksel olarak personelin farklı rütbelerde olması, onların sahip oldukları serbest zaman miktarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Farklı rütbelerdeki personelin görev ve sorumluluklarının farklı olmasına, yüksek rütbelilerin genelde karargah biriminde, alt rütbelilerin ise birliklerde çalışıyor olmasına rağmen, sahip oldukları günlük serbest zaman miktarlarında anlamlı bir fark olmaması ilginç bir sonuçtur.

✓ Rütbelerin farklı oluşu, B3'te belirtilen serbest zamanları değerlendirmede güçlük çekme düzeyini, B9'da belirtilen sporla ilgilenme şeklini, B11'de belirtilen sporun sağlığa olumlu etki yapması durumunu etkilememektedir.

5.3.4. B2 ile İlgili İlişkilerin İncelenmesi

Burada personelin günde ortalama serbest zaman süresi ile kişisel değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş ve sonuçlar Tablo 39’da verilmiştir:

Tablo 39. B2 ile yapılan korelasyon analizi sonuçları

Spearman's rho		Günde Ortalama Kalan Boş Zaman
Günde Ortalama Kalan Boş Zaman	Korelasyon Katsayısı N	1 265
Yaş	Korelasyon Katsayısı Sig. N	-0,097 0,114 265
Medeni Hal	Korelasyon Katsayısı Sig. N	0,184** 0,003 265
Çocuk Sayısı	Korelasyon Katsayısı Sig. N	-0,181** 0,005 236
Eşinizin Eğitim Durumu	Korelasyon Katsayısı Sig. N	-0,09 0,173 232
Rütbe	Korelasyon Katsayısı Sig. N	0,45 0,47 263
TSK'Daki Hizmet Yılı	Korelasyon Katsayısı Sig. N	-0,089 0,148 263
Görev Türü	Korelasyon Katsayısı Sig. N	0,057 0,386 232

* Korelasyon .01 seviyesinde anlamlı

**Korelasyon .05 seviyesinde anlamlı

Tablo 39’daki korelasyon tablosuna göre, günde ortalama kalan serbest zaman değişkeni 0,01 önem düzeyinde “ ** ” ile işaretlenmiş olan medeni hal (A3) ve çocuk sayısı (A4) ile anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Bu ilişkilerden çocuk sayısı ile olan ilişki, ters yönde bir ilişki olup, çocuk sayısı arttıkça personelin sahip olduğu serbest zaman süresi azalmaktadır. Medeni hal ile olan ilişki ise pozitif bir ilişki olup, evli olanlarda serbest zaman daha azken, bekar ve boşanmış olanlarda serbest zaman miktarı daha fazladır. Sahip olunan serbest zaman miktarı, yaş, eş eğitim durumu, rütbe, TSK’ndeki hizmet yılı ve görev türü değişkenleriyle bir ilişkiye sahip değildir.

5.3.5. B3 ile İlgili İlişkilerin İncelenmesi

B3 sorusuyla personelin serbest zamanlarını değerlendirmede ne derece güçlük çektiği değerlendirilmiştir. Bu durumun hangi değişkenlerle ilişkili olduğunun belirlenmesi için korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40. B3 ile yapılan korelasyon analizi sonuçları

Spearman's rho		Boş Zamanları Değerlendirmede Güçlük Çekiyormusunuz
Boş Zamanları Değerlendirmede Güçlük Çekiyormusunuz	Korelasyon Katsayısı Sig N	1 , 257
Cinsiyet	Korelasyon Katsayısı Sig N	0,03 0,966 257
Yaş	Korelasyon Katsayısı Sig N	0,065 0,3 257
Medeni Hal	Korelasyon Katsayısı Sig N	-0,077 0,216 257
Çocuk Sayısı	Korelasyon Katsayısı Sig N	-0,29 0,661 230
Eşinizin Eğitim Durumu	Korelasyon Katsayısı Sig N	0,084 0,207 226
Doğum Yeri	Korelasyon Katsayısı Sig N	-0,101 -0,108 256
Rütbe	Korelasyon Katsayısı Sig N	0,036 0,572 255
TSK'daki Hizmet Yılı	Korelasyon Katsayısı Sig N	0,041 0,519 255
Görev Türü	Korelasyon Katsayısı Sig N	-0,5 0,454 227

* Korelasyon .05 düzeyinde anlamlı.

** Korelasyon .01 düzeyinde anlamlı.

Tablo 40'a göre, personelin serbest zamanını değerlendirmede güçlük çekme seviyesi, 0,05 anlamlılık düzeyinde hiçbir kişisel özelliikle bir ilişkiye sahip değildir. Cinsiyetin, yaşın, medeni halin, eş eğitim durumunun, doğum yerinin, rütbenin, TSK'ndeki hizmet yılının ve görev türündeki değişimler, serbest zamanları değerlendirmede personelin güçlük çekmesini etkilememektedir.

5.3.6. Görev Türü (A13) ile B15 Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

B15 sorusu, serbest zamanların değerlendirilmesinde personelin 8. Kolordu Komutanlığından neler beklediğinin belirlendiği bir sorudur. 5 cevap alternatifi bulunmaktadır. Buna göre, bu soruya verilen cevapların görev türü değişkenlerine göre sınıflandırılarak özetlendiği tablo Tablo 41’de verilmiştir:

Tablo 41. Görev Türlerine Göre B15 Sorusunun Cevaplanma Tablosu

	Kor.Kh.Pers		Birlik Eğitim Pers.		Birlik İdari Pers.		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
B15_1	45	42	38	44	33	31	116	39
B15_2	22	21	10	11	18	17	50	17
B15_3	8	7	11	13	20	19	39	13
B15_4	10	9	8	9	16	15	34	11
B15_5	22	21	20	23	20	19	62	21
	107		87		107		301	

Tablo 41’deki sonuçlar incelendiğinde, personelin kurumlarından en yoğun talepte bulunduğu istek %39 oranıyla B15_1 seçeneğinde belirtilen sportif faaliyetlerin organizasyonu ve desteklenmesidir. İkinci öncelikli olarak belirtilen istek B15_5’te belirtilen kurum elemanlarının ortak yapabileceği organizasyonlar düzenlenmesidir. Daha sonra %17 oranla B15_2’deki sanatsal, kültürel, sergi, konferans, toplantı, söyleşi gibi faaliyetlerin düzenlenmesi istenmiştir. En düşük istek alan alternatif ise %11 oran ile B15_4’teki satranç, bilardo, iskambil gibi oyun oynanacak yerlerin açılması ve yaygınlaştırılması olmuştur.

Yapılan bu tercihlerin, personelin görev grubuyla nasıl bir ilişki içerisinde bulunduğu 3 istatistiksel testle analiz edilmiştir. Sonuç olarak ulaşılan veriler Tablo 42’de özetlenmiştir .

Tablo 42. Görev Türleri ile B15 Arasındaki İlişkiler Tablosu

Soru Kodu	Kruskal-Wallis		Pearson Ki kare			Spearman's rho Korelasyon		rho		
	Ki kare	Sig.	Ki kare	Sig.	Doluluk %	Katsayı	Sig.	1	2	3
B15_1			4,9	0,09	0,0	0,14	0,03	*	*	
B15_2			5,3	0,07	0,0				*	
B15_3	6,1	0,05	6,1	0,05	0,0	-0,16	0,02	*	*	*
B15_4										
B15_5										

Kruskal Wallis testine göre, görev türünün farklılığı 15_3 alternatifinin seçiminde önemli bir etkenken, diğerlerinin seçiminde önemli değildir.

Pearson Ki kare analizi ilk 3 soru için doluluk şartını sağlamış ve üçünde de önem düzeyi 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir..

Spearman's rho korelasyon analizi sonucunda ise sadece B15_1 ile B15_3 ile görev farklılığı arasında bir ilişki bulunmuştur.

Bu sonuçlara göre elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenmiştir:

✓ Kurumdan beklenen faaliyetlerden satranç, bilardo, iskambil gibi oyun oynanacak yerlerin açılması ve yaygınlaştırılması (B15_4) ve kurum elemanlarının ortak yapabileceği piknik, gezi gibi organizasyonların düzenlenmesi (B15_5)'nin seçimi farklı görev yerlerinde çalışan personel açısından bir farklılık oluşturmamaktadır.

✓ Çeşitli hobi kulüplerinin kurulması ve aktif hale getirilmesi (B15_3) alternatifinin seçimiyle görev yeri ilişkilidir ve genel olarak birlik personeli, karargah personeline nazaran bu alternatife daha fazla rağbet göstermiştir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu tez 8. Kolordu Komutanlığında görev yapan subay ve astsubayların serbest zamana bakış açıları üzerine yapılan bir anketle, serbest zamanlarını değerlendirme biçimlerini ve serbest zamanları içinde sporun yerini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma niteliğindedir.

Araştırmaya katılan 269 kişinin tamamı cinsiyet sorusuna cevap vermiştir (Tablo 2). Sonuç olarak 267 kişinin %99,3 oranla erkek, 2 kişinin de %0,7 oranla kadın olduğu ortaya çıkmıştır. Anketi cevaplandıranların tamamına yakınının erkek olması, serbest zaman etkinliklerinin değerlendirilmesinde kadın personelin yaklaşımlarının ortaya konulmasında yetersiz kalınacağını düşündürse de, anketin uygulandığı örnekleme ve temsil ettiği evrende personelin büyük çoğunluğunun erkek olması bu durumun normal olduğunu göstermektedir. Yani evrenden alınan örneklem, evrenin tamamını temsil etmesine rağmen, evrendeki kadın oranının düşük olması, alınan örneklemde de kadın oranının düşük çıkmasına sebep olmuştur.

Ankete cevap veren 269 kişinin tamamı yaş sorusunu cevaplandırmıştır. Buna göre 21-30 yaşlarında 71 kişi (%26,4), 31-40 yaşlarında 122 kişi (%45,4), 41-50 yaşlarında 74 kişi (27,5), 51-60 yaşlarında 2 kişi (%0,7) vardır. 61 ve üstü yaşında hiç kimse bulunmamaktadır (Tablo 3). Yaş faktörü, serbest zaman etkinliklerinin seçiminde oldukça önemli bir parametredir (23, 33). Genç personelin katılacağı etkinliklerle orta yaştaki personelin katılacağı etkinlikler birbirine benzemeyeceği gibi, yaşlı gruptakilerin etkinlikleri de çok daha farklı olacaktır. Genel olarak bakıldığında, anketi cevaplandıranların %71,8 gibi büyük

bir oranı 40 yaşın altında olup, genç diye nitelendirebilecek ve serbest zaman etkinliklerine aktif olarak katılabilecek durumdaki personelden oluşmaktadır. Planlanacak serbest zaman etkinliklerinde yaş faktörünün göz önüne alınarak, genç ve yaşlı personele uygun etkinliklerin planlanması önem arz etmektedir.

Personelin medeni durumuyla ilgili soru (A3), “evli, bekar, boşanmış ve eşi ölmüş” olmak üzere 4 cevap alternatifinden oluşmaktadır. 269 kişinin tamamı bu soruyu cevaplandırmıştır. 236 kişi (%87,7) Evli, 29 kişi (%10,5) Bekar, 4 kişi (%1,5) boşanmış olduğunu belirtmiştir (Tablo 4). Eşi ölmüş personel bulunmamaktadır. Personelin büyük çoğunluğunun evli olduğu, dolayısıyla işten arta kalan zamanlarını sadece kendilerine değil, ailelerine de ayırmaları gerektiği görülmektedir. Bu durum ise personelin katılacağı serbest zaman etkinliklerinin tarzında ve süresinde değişiklikler olacağını göstermektedir (22). Çünkü evli olan bir personelle evli olmayan personelin serbest zamanlarını değerlendirme biçimi ve sahip olduğu serbest zaman miktarı değişik olacaktır. Bu sebeple personelin büyük çoğunluğunun evli olduğu gerçeği dikkate alınarak, ancak evli olmayanlar da unutulmadan serbest zaman etkinlikleri planlanmalıdır.

Ankette yer alan çocuk sayısı sorusu (A 4), “yok, 1-2 ve 3 ve üzeri” olmak üzere üç cevap alternatifinden oluşmaktadır. 269 kişiden 240’ı (%89,2) bu soruyu cevaplandırmıştır. 29 kişi (%12,1) hiç çocuğu olmadığını, 196 kişi (%81,7) 1-2 arasında çocuğu olduğunu, 15 kişi de (%6,3) 3 ve üzerinde çocuğu olduğunu belirtmiştir (Tablo 5). Sonuçlara bakıldığında, personelin büyük çoğunluğunun 1-2 çocuğa sahip olduğu görülmektedir. Yani genel eğilim, hiç çocuk sahibi olmama veya çok fazla çocuk sahibi olma değil, 1-2 çocuk sahibi olma yönündedir. Çocuk sahibi olma eğilimi de, personelin serbest zaman

etkinliklerini etkileyecektir. Personelin eşine ve çocuğuna zaman ayırma gereksinimi, onların sahip olacağı serbest zaman miktarını azaltacaktır. Ayrıca, personelin serbest zaman etkinliklerini seçerken, ferdi olarak yapabilecekleri etkinliklerden ziyade, aileleriyle birlikte katılabilecekleri organizasyonlara rağbet göstermelerine sebep olacaktır. Bu durumda, planlanacak organizasyonların personelin kendisiyle birlikte, eşlerini ve çocuklarını da içerecek şekilde hazırlanması yüksek katılım sağlanması için gereklidir.

Eş eğitim durumu sorusu (A5), eşin mesleğini “ilköğretim, lise, üniversite ve diğer” cevap alternatifleriyle belirlemektedir. 269 personelden 236’sı, %87,7 katılım oranı ile bu soruyu cevaplandırmıştır. Yapılan değerlendirmeye göre ilköğretim mezunu 38 kişi (%16,1), lise mezunu 92 kişi (%39), üniversite mezunu 97 kişi (%41,1) bulunmaktadır. 9 kişi de (%3,8) diğer alternatifini işaretlemiştir (Tablo 6). Anketi cevaplandıranların %99,3’ünün erkek olduğu 1. soruda elde edilmişti. Buna göre burada eş eğitim durumundaki oranların tamamına yakını kadın eşlerin eğitim durumunu göstermektedir. Ülkemizdeki kadınların genel olarak eğitim seviyeleri düşünüldüğünde, askeri personelin eşlerinin eğitim düzeyinin bu kadar yüksek oranda olması, askeri personelin eğitime verdiği önemin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Eşlerin eğitim durumu daha detaylı olarak incelendiğinde, ilköğretim düzeyinde eğitime sahip 38 eşin 37 ‘sinin astsubay eşi olduğu görülmektedir. Subay ve üstsubay eşlerinin eğitim düzeylerinin de genelde lise seviyesinde olduğu ortaya çıkmıştır. Personelin serbest zaman etkinliklerini etkileyen parametreler arasında, eşlerin eğitim düzeyi oldukça önemli bir yere sahiptir. Evli olan bir personelin serbest zamanlarındaki etkinlikleri belirlerken, eşinin eğitim ve

kültür düzeyini dikkate almaması düşünülemez. 8. Kolordu Komutanlığı personelinin eşlerinin eğitim düzeylerinin yüksek olması da, onların serbest zaman etkinliklerinin tarzını etkileyecektir. Yapılacak organizasyonlarda bu durumun dikkate alınması, çalışmaların başarıya ulaşması ve personelin serbest zamanlarını daha etkin şekilde değerlendirmeleri açısından önemlidir.

Eş mesleği sorusu (A6), 269 kişiden 218 kişinin cevaplandığı ve çoktan seçmeli olmayıp, metin girişi şeklinde cevaplandırılan bir sorudur. 121 kişinin işaretlemesiyle personel eş mesleğinin en büyük oranla ev hanımlığı olduğu ortaya çıkmıştır. Daha sonra sırasıyla 32 personel eşinin (%11,9) öğretmen, 19'unun (%7,1) hemşire, 15'inin de (%5,6) memur olduğu belirtilmiştir. Bunların dışında eş mesleği olarak emekli, subay, avukat, bankacı, diş hekimi, doktor gibi birçok meslekten düşük frekanslarda meslekler bulunmaktadır (Tablo 7). Burada en önemli husus personel eşlerinin yarıya yakınının ev hanımı olmaları, dolayısıyla herhangi bir işte çalışmamalarıdır. Bu durum ise serbest zaman etkinlikleri açısından oldukça önemli bir durumdur. Çünkü personelin eşinin çalışıp çalışmaması, onların seçeceği serbest zaman etkinliğinin biçimini de etkileyecektir. Bütün bunlardan hareketle, personelin serbest zamanını etkin şekilde değerlendirmesi için yapılacak organizasyonlarda bu durumun dikkate alınması, eşleri çalışan personelle çalışmayanların farklılığının göz önünde bulundurulması katılımı destekleyecektir.

Doğum yeri sorusu (A7), personelin “Büyükşehir, il, ilçe ve köy” idari birimlerinden hangisinde doğduğunu belirlemek amacıyla sorulmuştur. 269 kişiden 268'i soruyu cevaplandırmıştır. Buna göre büyük şehirde doğan personel sayısı 60 (%22,3), ilde doğan personel sayısı 79 (%29,5), ilçede doğan personel

sayısı 82 (%30,6) ve köyde doğan personel sayısı 47 (%17,5) olarak elde edilmiştir (Tablo 8). Veriler incelendiğinde her dört mülki birimde doğmuş olan personel sayısının genel olarak aynı düzeyde olduğu görülmektedir. Personelin doğum yeri, aldığı eğitimi, yaşama tarzını, zevklerini etkileyebilecek bir parametre olduğu için, bu durum onların serbest zamanlarını değerlendirme biçimlerini de etkileyebilir. Ancak sadece doğum yerine bakılarak bir hüküm vermek de yanıltıcı olabilir.

Rütbe sorusu (A8), personelin “üstsubay, subay ve astsubay” rütbe gruplarından hangisine dahil olduğunu belirlemek amacıyla sorulmuştur. TSK’nde binbaşı, yarbay, albay ve general rütbelerindeki subaylar üstsubay olarak adlandırılırlar. 269 kişiden 267’si bu soruya cevap vermiştir. Sonuç olarak 36 üstsubay (%13,5), 29 subay (%10,9) ve 202 astsubayın (%75,7) bu ankete katıldığı ortaya çıkmıştır (Tablo 9). Kolordu personeli içinde subay ve üstsubaylara nazaran astsubayların sayısının fazla olmasına paralel olarak, bu ankette de astsubay sayısı fazla çıkmıştır. Serbest zaman etkinlikleri açısından personelin sahip olduğu rütbe önemli bir parametredir. Çünkü rütbe farklılıkları yaş, eğitim ve yaşam şekli farklılıklarını da beraberinde getirmektedir. Farklı rütbe grubundaki personelin eğitim seviyeleri ve yaşam şekillerinin farklı olmasının yanında aylık gelirleri, serbest zamanları, çalışma şartları da farklıdır. Bütün bu değişkenler ise, personelin sahip olduğu serbest zaman süresini ve bu serbest zamanlarını değerlendirme biçimlerini de etkilemektedir. Bu nedenle rütbe ile ilgili olarak daha kapsamlı bir araştırma yapılarak rütbe ile diğer değişkenler arasındaki ilişki araştırılmıştır. Rütbenin artması veya azalmasının, herhangi bir değişkende bir etki oluşturup oluşturmadığı, eğer bir etki oluşturuyorsa, bu etkinin

rütbenin değişmesiyle aynı yönde mi, yoksa zıt yönde mi olduğu incelenmiştir. Bu soruların cevaplarının bulunması amacıyla, rütbe değişkeni ile anketlerdeki diğer değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş, 3 farklı istatistiksel analiz yöntemiyle testler yapılmıştır.

Rütbeyle en güçlü ilişkisi olan değişken A13 sorusunda sorulan görev türüdür. Yapılan her 3 istatistiksel analiz sonucunda da, bu ilişkinin varlığı görülmüş ve korelasyon testiyle de ilişkinin, rütbenin artmasının kolordu karargahında çalışma ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak alt rütbedekilerin birliklerde, üst rütbelilerin ise kolordu karargahında görev yaptığı söylenebilir. Bu durum, kolordu karargahının bir yönetim birimi olması sebebiyle daha tecrübeli personele gereksinim duyulduğu için normaldir. Birliklerde ise genel olarak astsubaylar yoğunlukta olduğu için rütbe seviyesinin birliklerde düşmesi de olağandır.

Diğer güçlü bir ilişki ise A7 sorusunda belirtilen doğum yeri ve rütbe ilişkisidir. Üst rütbeli personelin doğum yerlerinin idari olarak daha büyük olduğu tespit edilmiştir. Yani düşük rütbedeki personel daha ziyade köy, ilçe, ilde doğarken, rütbe yükseldikçe il ve büyük şehirde doğma oranının arttığı söylenebilir. Bu sonuç, büyük yerleşim birimleriyle küçük yerleşim birimlerinin okuma imkanlarının farklılığıyla açıklanabilir. Okuma imkanının yüksek olduğu büyük yerleşim yerlerinde yetişenler, daha üst rütbelere kadar çıkabilmektedir.

A5 sorusunda belirtilen eşin eğitim durumu ile rütbe arasında da dikkate değer bir ilişki görülmektedir. Buna göre personelin rütbesi ve eşinin eğitim durumu arasında doğru orantılı, pozitif bir ilişki vardır. Üst rütbeli personelin eşleri daha yüksek seviyede eğitim düzeyine sahipken, rütbenin azalmasıyla

eşlerin eğitim düzeyleri de düşmektedir. Bu ise, daha kaliteli ve daha fazla eğitim almış üst rütbeli personelin eş tercihinde de buna paralel olarak daha eğitilmiş eş tercihi yapmalarının bir sonucudur.

B13 sorusunda sorulan spor yapmama nedenleri ile rütbe arasında istatistiksel bir ilişki bulunamamıştır. Yani farklı rütbelilerdeki personelin spor yapmama nedenlerinin farklı olması söz konusu değildir.

B14 sorusundaki serbest zamanlarda tercih edilen sporlar üzerinde rütbe farklılığının istatistiksel bir anlamı olduğu bulunmuştur (Tablo 36, 37). Buna göre, sadece raket sporları ile jimnastik, aerobik sporlarının seçiminde rütbenin farklı olması önemli bir etkiye sahiptir. Rütbe yükseldikçe, personelin bu sporlara katılma isteği artmaktadır. Yani üst rütbeliler raket ve jimnastik, aerobik sporlarına daha fazla ilgi göstermektedirler. Diğer spor dallarında ise rütbe farklılığının bir anlamı bulunamamıştır.

Rütbe ile B2 (günde ortalama serbest zaman süresi), B3 (serbest zamanları değerlendirmede güçlük çekme düzeyi), B9 (sporla ilgilenme şekli), B11 (sporun sağlığa olumlu etki yapması durumu) soruları arasındaki ilişki incelenmiş ve bu değişkenler üzerinde rütbe farklılığının anlamlı hiçbir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

Anketteki sınıf sorusu (A9) ile personelin hangi askeri branşa mensup olduğu belirlenmiştir. 269 kişiden 267'si bu soruyu cevaplandırmıştır. 22 farklı sınıftan personel ankete cevap vermiş ve ankete en fazla cevap veren sınıf 54 kişi ile (%20,1) Ordu donatım sınıfı personeli olmuştur. Bunu 48 personelle (%17,8) İstihkam personeli, 45 personelle (%16,7) Muhabere personeli, 30 personelle

(%11,2) Bando personeli takip etmektedir. En az katılım ise 1 personelle Tank, Mühendis, Levazım Teknisyeni ve Doktor sınıflarından olmuştur (Tablo 10). Ankete katılımın, 22 sınıf ile 8. Kolordu Komutanlığı'ndaki bütün sınıflardan gerçekleşmiş olması, yapılacak değerlendirmelerin tutarlılığı ve bütün Kolorduyu temsil etmesi açısından önemlidir. Bir anlamda bu durum, örneklemin evreni temsil etmedeki tutarlılığını da göstermektedir.

Personelin mezun olduğu lise (A 10), “Meslek Lisesi, Genel Lise, Fen Lisesi, Astsubay Hazırlama Sınıf Okulu, Askeri Lise ve Anadolu Lisesi” olmak üzere 6 kategori olarak belirlenmiştir. Buna göre 43 personel (%16) Meslek Lisesinden, 49 personel (%18,2) Genel (Düz) Liseden, 2 personel (%0,7) Fen Lisesinden, 106 personel (%39,4) Astsubay Hazırlama Sınıf Okulundan, 42 personel (%15,6) Askeri Liseden ve 4 personel de (%1,5) Anadolu Lisesinden mezun olmuştur (Tablo 11). Bir genelleme yapılırsa, soruyu cevaplandıran 246 personelden 148 tanesi (%60,2) askeri liselerden, 98 tanesi ise (%39,8) sivil liselerden mezun olmuştur . Bu durumda, personelin yarısından fazlasının ilköğretim eğitimi sonrasında askerlik mesleğini seçtiği, ortalama olarak 14 yaşından itibaren askerliğin içerisinde olduğu görülmektedir. Bu durum kişiliğin oluşma evresinde askerlik mesleğinin seçilmesi sebebiyle personelin kişiliği, yaşam tarzı ve doğal olarak serbest zamanlarını değerlendirme biçimlerini de etkileyecektir.

Personelin mezun olduğu üniversite sorusu (A11), “üniversite, ön lisans, KHO+üniversite, KHO ve açık öğretim” mezunu olmak üzere 5 alternatifle cevaplandırılmıştır. Buna göre 269 kişiden 157'si bu soruyu cevaplandırmıştır. Geri kalan 112 kişi bu soruyu boş bırakmıştır. Bu 112 kişinin 109'u astsubaylardan oluşmaktadır. Yani bu soruyu işaretlemeyenler, lise mezuniyeti

seviyesinde eğitime sahiptir. Personelden 39 kişi (%14,5) üniversite, 9 kişi (%3,3) ön lisans, 5 kişi (%1,9) KHO ve üniversite, 46 kişi (%17,1) KHO, 58 kişi de (%41,6) Açık Öğretim fakültesi mezuniyetine sahiptir (Tablo 12). 58 açık öğretim mezununun ve 9 ön lisans mezununun tamamının astsubay olması dikkat çekicidir. Bu sonuç astsubayların genel olarak üniversiteyi açık öğretim fakültesi vasıtasıyla bitirdiklerini göstermektedir. Astsubayların %46'sının üniversite mezunu olmadıkları ve astsubay hazırlama okulu sonrası herhangi bir eğitim almadıkları görülmektedir.

Personelin TSK'ndeki çalışma yılı, "1-5, 6-10, 11-15, 16-20 ve 21 ve üstü" olmak üzere 5 cevap alternatifiyle değerlendirilmiştir. 269 kişiden 267'si bu soruyu (A12) cevaplandırmıştır. Çalışma yılı 1-5 yıl arasında 26 personel (%9,7), 6-10 yıl arasında 36 personel (%13,5), 11-15 yıl arasında 59 personel (%22,1), 16-20 yıl arasında 70 personel (%26,2) ve 21 yıl ve üstünde 76 personel (%28,5) olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 13). Çalışanların büyük çoğunluğunun 10 yıldan fazla zamandır TSK bünyesinde görev yaptıkları anlaşılmaktadır.

Anketle ilgili olarak bütün değişkenlerle ilişkisi araştırılan diğer bir konu da, personelin görev türü sorusudur. Bu soru ile personelin 8. Kolordu Komutanlığı içerisinde "Kolordu Karargah Personeli, Birlik Eğitim Personeli ve Birlik İdari Personeli" görev türlerinden hangilerinde çalıştığı belirlenmektedir. 269 personelden 233'ü bu soruyu cevaplandırmıştır. Sonuçta 78 personelin (%33,1) Kolordu Karargah Personeli olarak, 76 personelin (%32,2) Birlik Eğitim Personeli olarak ve 82 personelin de (%34,7) Birlik İdari Personeli olarak görev yapmakta olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 14). Görev yerlerinin dağılımına bakıldığında, her üç gruptaki personel sayısının birbirine çok yakın olduğu

görülmektedir. Personelin görev yaptığı yerlerin farklı olması, onların çalışma şartlarının ve sosyal imkanlarının farklılığı sebebiyle sahip olacakları serbest zaman miktarını ve bu serbest zamanlarının değerlendirme biçimlerini etkileyeceği için önemli bir parametredir.

Personelin babasının eğitim durumunun cevaplandırılmasının istendiği soru ile (A14), 8. Kolordu Komutanlığı personelinin hangi eğitim çevresi içerisinde yetiştiği öğrenilmek istenmiştir. 269 personelden 266'sı bu soruyu cevaplandırmıştır. Buna göre 2 personelin (%0,7) babalarının eğitim durumu yüksek lisans seviyesindedir. 17 personelin babası (%6,3) üniversite mezunu, 10 personelin babası (%3,7) yüksek okul mezunu, 50 personelin (%18,6) babası lise mezunu, 31 personelin babası (%11,5) ortaokul mezunu, 140 personelin babası ise (%52) ilkokul mezunudur. 8 personelin babası (%3) sadece okur yazar iken, 8 personelin babası ise (%3) cahil olarak belirlenmiştir (Tablo 15). Buna göre personelin babalarının sadece %10,7'si lise seviyesinden yukarıda eğitime sahipken, büyük çoğunluğu ise ortaokul ve altı seviyede bir eğitime sahiptir. Bu durum personelin babalarının eğitim düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ancak geçmişte Türkiye'deki insanların eğitim düzeyleri düşünüldüğünde, bu oranların o dönemler için normal olduğu söylenebilir.

Personelin babalarının meslekleri, 9 kategoride sınıflandırılmıştır. Bu soruya (A15) 269 kişiden 268'i cevap vermiş ve %99,6 oranında katılım sağlanmıştır. 56 kişi ile (%20,8) en fazla frekansa sahip meslek grubu emeklilerdir. Daha sonra sırasıyla 46 kişi ile (%17,1) işçiler, 42 kişi ile (%15,6) çiftçiler, 37 kişi ile (%13,8) serbest meslek sahipleri, 36 kişi ile (%13,4) memurlar gelmektedir. Babası subay olan personel sayısı 2 iken (%0,7), babası astsubay

olan personel sayısı ise 14 (%5,2)'tür (Tablo 16). Babası askeri personel olan kişi sayısının 16 (%5,9) olması dikkat çekicidir. Çünkü mesleği askerlik olanların büyük çoğunluğunun baba mesleği askerlik değil, diğer mesleklerdendir. Özellikle işçi ve çiftçi meslekli baba oranının yüksek olması personelin yetiştiği aile çevresinin maddi imkanlarıyla ilgili olarak fikir vermesi açısından önemlidir.

Personelin annelerinin eğitim seviyelerine ilişkin soruya (A15) 254 kişi %94,4 katılım oranı ile cevap vermiştir. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde, personelin annelerinin 3'ünün (%1,1) üniversite mezunu, 1'inin (%0,4) ön lisans mezunu, 16'sının (%5,9) lise mezunu, 18'inin (%6,7) ortaokul mezunu, 180'inin (%66,9) ilkokul mezunu olduğu görülmüştür. 22'sinin (%8,2) sadece okur yazar olduğu, 14'ünün ise (%5,2) cahil olarak belirtildiği görülmektedir (Tablo 17). Genel olarak annelerin eğitim durumuna bakıldığında, Türkiye genelinde olduğu gibi babalardan yani erkeklerden daha düşük bir eğitim seviyesinde oldukları ortaya çıkmaktadır.

Personelin annelerinin mesleği, öğretmen, memur, işçi, ev hanımı, emekli, çiftçi ve bankacı olmak üzere 7 grupta sınıflandırılmıştır. 269 personelin 259'u (%96,3) bu soruya cevap vermiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda en fazla meslek grubu olarak 242 kişi ile (%90) ev hanımları birinci sırayı alırken, 9 kişi ile (%3,3) emekliler, 3 kişi ile (%1,1) öğretmenler bulunmaktadır (Tablo 18). Personelin annelerinin %90 oranla ev hanımı olmalarının, gerek yaş itibarıyla gerekse Türkiye'deki kadınların çalışma oranları düşünüldüğünde normal olduğu görülecektir. Personelin eşlerinin ev hanımı olma oranı olan %45 düşünülürse, Türkiye'deki kadınların çalışma oranının artmasına paralel olarak askeri personelin de annelerinden eşlerine geçişte çalışma oranının arttığı ortadadır.

Tez kapsamında oluşturulan anket iki bölüm halinde hazırlanmış, ikinci bölümde (B bölümü) serbest zaman ve spor etkinlikleri ile ilgili sorular yer almıştır. B bölümünün ilk sorusunda personele serbest zaman kavramının onlar için ne ifade ettiği sorulmuş ve cevaplar “Dinlenme zamanı, TV izleme zamanı, Eğlenme Zamanı, Okuma Zamanı, Gezme Zamanı, Spor yapma zamanı ve Hiçbir şey yapılmayan zaman” cevaplarının seçimiyle değerlendirilmiştir. Buna göre serbest zaman kelimesinin dinlenme zamanı olduğunu belirten 190 personel (%26), TV izleme zamanı olduğunu belirten 93 personel (%13), eğlenme zamanı olduğunu belirten 78 personel (%11), okuma zamanı olduğunu belirten 113 personel (%16), gezme zamanı olduğunu belirten 114 personel (%16), spor yapma zamanı olduğunu belirten 97 personel (%14) ve hiçbir şey yapılmayan zaman olduğunu belirten 32 personel (%4) bulunmaktadır (Tablo 19), (3,38,49).

Soruda personelin serbest zaman kelimesinden ne anladığı, bir noktada serbest zamanlarında neler yaptığını / yapacağını göstereceği için verilen cevaplar bu açıdan da değerlendirilebilir. Personelin serbest zaman ifadesiyle en fazla özdeşleştirdiği faaliyet dinlenmek, daha sonra gezmek ve okumaktır. Okumanın %16 ve spor yapmanın %14 ile genel dağılım içerisinde ortalama seviyede olması dikkat çekicidir. Bu durum, bu yöndeki diğer çalışmalarla da paralellik göstermektedir (38,49). Ayrıca küçümsenemeyecek bir oran olan %13 ile serbest zamanın TV izleme zamanı olarak nitelendirilmesi, üzerinde durulması gereken bir sonuçtur. Türkiye’deki TV izleme oranlarının yüksekliği düşünüldüğünde askeri personelde TV izlemenin dinlenme, okuma, gezme, spor yapma faaliyetlerinin gerisinde olması önemlidir. Bu sonuç, serbest zamanların

değerlendirilmesinde askeri personelin Türkiye geneline göre daha faydalı alışkanlıklara sahip olduğunu göstermektedir.

Ankete katılan personelin zorunlu işler dışında günde ortalama kaç saat serbest zamanının kaldığına baktığımızda 269 kişiden 265'i ilgili soruyu (B2) cevaplandırmış ve 22 kişi (%8,3) serbest zamanı olmadığını, 122 kişi (%46) 1-2 saat serbest zamanı olduğunu, 97 kişi (%36,6) 3-4 saat serbest zamanı olduğunu ve 24 kişide (%9,1) 5 ve üzeri saat serbest zamanı olduğunu belirtmiştir. En fazla belirtilen serbest zaman süresi 1-2 saat iken, serbest zamanı olmadığını belirten personel miktarı %8,3'le düşük bir oranı teşkil etmektedir. Önemli bir nokta da, günde 3 saat ve üzerinde serbest zamanı kaldığını belirten personel miktarının %45 düzeyinde olmasıdır ki, bu yüksek bir orandır (Tablo 20). Bir diğer nokta ise, serbest zamanının az olduğunu veya hiç olmadığını belirten personelin durumudur ki, bu ise biraz önce bahsedilen husustan daha önemlidir. Serbest zamanının olmadığını belirtmesi, ya gerçekten ağır iş yüküne sahip olduğunu veya zamanın etkin kullanılmaması sebebiyle kendine ayırabileceği zamanın kalmadığını gösterir. Her iki durum için yapılması gerekenler farklı olmakla birlikte (23), sonuç itibarıyla personel kendisinin serbest zamana sahip olmadığını düşünecektir. Bu durum aynı konuda yapılan diğer çalışmalarla da paralellik göstermektedir (28). Serbest zamana sahip olamamak ise zamanının büyük çoğunluğunu işte geçirmek anlamına gelir ki bu da, strese, çalışma veriminin düşmesine, iş tatmininin azalmasına sebep olur (27). Bu sebeple, öncelikle bu personel üzerinde çalışmalar yapılarak, personelin iş zamanları değerlendirilmeli ve onlara kendilerine ayıracakları serbest zamanlar sağlanmalıdır.

Buna paralel olarak, günde ortalama kalan serbest zaman süresinin, kişisel bilgilerdeki değişkenlerden medeni hal ve çocuk sayısı ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Evli olan personelin bekarlara göre daha az serbest zamanı olduğu gibi, evliler arasında da çocuk sayısı fazla olanların az olanlara göre daha az serbest zamanları kaldığı ortaya çıkmaktadır. Bu durum normal bir aile hayatı açısından düşünüldüğünde beklenen bir sonuçtur. Burada önemli olan nokta, eşlerle ve çocuklarla birlikte gerçekleştirilebilecek etkinliklerin planlanmasıyla, hem kişilerin aileleriyle birlikte olmasının, hem de bu tip etkinliklere katılmalarının sağlanmasıdır.

Anketten elde edilen bir diğer sonuç da, serbest zamanlarını değerlendirmede personelin güçlük çekip çekmediğinin belirlenmesidir. “Evet, Kısmen, Hayır” cevaplarıyla seçeneleştirilen bu soruyu (B3) 257 kişi cevaplandırmıştır. 19 kişi (%7,4) serbest zamanlarını değerlendirmede güçlük çektiğini belirtirken, 96 kişi (%37,4) kısmi bir güçlük çektiğini, 142 kişi ise (%55,3) serbest zamanlarını değerlendirme herhangi bir güçlük çekmediğini belirtmiştir (Tablo 21). Bu verilere göre, personelin yarıdan fazlası serbest zamanını değerlendirmede güçlük çekmezken %44,6’sı ise bu güçlüğü yaşamaktadır. Bu durum, personelin serbest zamanlarını değerlendirmelerine yönelik yapılacak organizasyonların önemini ortaya koymaktadır. Bu amaçla yapılan organizasyonların başarıya ulaşması için personelin serbest zamanlarını değerlendirmede güçlük çekmesinin hangi kişisel değişkenlerle ilişki içerisinde olduğu detaylarıyla incelenmiş, fakat personelin serbest zamanı değerlendirmede güçlük çekme seviyesinin, hiçbir kişisel özellik ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı saptanmıştır (Tablo 40). Bu ise çekilen güçlüğün ortadan kaldırılmasına yönelik

bir değerlendirme yapılmasın engellemekte, bu dūřıncelerin personelin işsel nedenlerinden kaynaklandığı kanaatini uyandırmaktadır.

Personelin sahip olduğu serbest zamanları, “Evde, Orduevinde, Tabiatıta, Dinlenme alanlarında, Dernek, sendika ve sosyal klüplerde, Spor tesislerinde, Eęlence yerlerinde, Arkadař ve tanıdık işyerlerinde ve Dięer” olmak üzere 8 alternatiften hangilerinde geşirdiğini belirlemek için hazırlanan soruya (B4), personelin büyük çoğunluğu (230kiři) %34 oranında serbest zamanlarını evde geşirdiği cevabını vermiştir. Daha sonra sırasıyla 160 personel (%24) doğal dinlenme alanlarında, 100 kiři (%15) spor tesislerinde cevaplarını vermiştir. Serbest zamanların değerlendirilmesinde en dūřık oranlarda tercih edilen yerler olarak da 7 kiři ile (%1) Dernek, sendika, sosyal klüpler, 24 kiři ile (%4) diğer, 44 kiři ile (%6) ordu evleri, 51 kiři ile (%8) eğlence yerleri gösterilmiştir (Tablo 22).

Genel olarak sonuçlara bakıldığında personelin büyük çoğunluğunun serbest zamanlarını evlerinde geşirdikleri görülmektedir. B7 sorusunda, serbest zamanlarda tercih edilen etkinlik türleri içerisinde en çok tercih edilen alternatifin aile ve çocuklarla ilgilenme olduğu dikkate alınırsa, personelin serbest zamanlarını aileleriyle birlikte geçirmek istedikleri, bunu büyük oranda evlerinde gerçekleştirdikleri ve televizyonun hayatlarındaki onemi anlaşılmaktadır. Bu durum hem ülkemizde hem de dünyada televizyonun hayatımızı kontrol edecek kadar yayınlāřmasının bir yansıması olarak dūřnlebilir. Ayrıca benzer eğitim seviyesine sahip ęretim elemanları ile polisler üzerinde yapılan çalışmaların bu çalışma sonuçlarıyla büyük oranda rtūřmesi, yüksek eğitim seviyesine ve yoğun iř hayatına sahip kişilerin de serbest zamanlarında aileleriyle daha fazla zaman geçirme eğiliminde olduklarını göstermektedir (3,38,49).

Soruda en düşük seçilen alternatif 7 kişi ile (%1) dernek, sendika ve sosyal klüpler olmuştur. Bu alternatif, personelin sivil toplum örgütlerine olan ilgisini, sivil toplum örgütlerine katılımını göstermesi açısından önemlidir. Türkiye’de sivil toplum örgütlerinin gerektiği kadar yaygınlaşmamasına paralel olarak, askeri personel açısından da bu durumun henüz gelişmekte olduğu görülmektedir. Türkiye’deki sivil toplum örgütlenmelerinin güçlenmesiyle birlikte, zamanla personelin serbest zamanlarında aktif rol alacağı bu tip yapılanmaların da artacağı ve serbest zamanları değerlendirme yeri olarak dernek, sosyal klüpler gibi yerlerin daha çok rağbet göreceği düşünülebilir.

Ayrıca alınan cevaplarda dikkat çeken bir diğer önemli nokta da, askeri personele hizmet amacıyla kurulmuş olan orduevlerinin, serbest zamanların değerlendirme yeri olarak seçilmesinde önceliğinin çok düşük olmasıdır. %6 seçilme oranı ile en az tercih edilen üçüncü serbest zaman değerlendirme yeri olması, orduevlerinin serbest zamanları değerlendirme açısından tekrar gözden geçirilmesi ve personel için daha cazip hale getirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Personelin serbest zamanlarında tercih ettiği etkinliklerin seçilme nedenleri, personelin serbest zamana bakışını belirlemesi açısından önemlidir. Ankette yer alan (B5) sorusu ile personelin serbest zaman etkinliklerini 9 cevap alternatifinden hangilerinden dolayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Buna göre cevap veren personelin 143’ü (%22) daha sağlıklı yaşamak için, 103 ’ü (%16) arkadaşlarıyla birlikte olabildiği için, 96’sı (%15) güzel bir ortam oluştuğu için, 94’ü (%15) can sıkıntısından kurtulmak için serbest zaman etkinliklerini tercih ettiğini belirtmiştir (Tablo 23). Cevaplar arasında sağlıklı yaşamak için serbest

zaman etkinliklerinin tercih edilmesi'nin %22 ile en büyük orana sahip olması dikkate değerdir. Benzer yaş grubuna hitap eden diğer çalışmalarda da sağlıklı yaşam arzusu serbest zaman etkinliklerinin seçiminde temel etken olarak karşımıza çıkmaktadır (3,38,49).

Ankete cevap verenlerin %22 oranında sağlıklı yaşam için serbest zamanlarını değerlendirdiği görülmekle birlikte, bu etkinliklerin nasıl bir etki bıraktığı ile ilgili olarak ankette yer alan soruya (B6) verilen cevaplar değerlendirildiğinde, 174 kişi (%25) en yüksek etki olarak etkinlikleri dinlendirici bulunduğunu belirtmişlerdir. Daha sonra 121 kişi (%17) mutlu edici ve zevk verici etkiye sahip olduğunu, 105 kişi (%15) sağlığa olumlu etki yaptığını, 67 kişi (%10) insanlarla daha kolay ilişki kurabildiklerini ve çevrelerinin genişlediğini belirtmişlerdir (Tablo 24). Bu sonuçlara bakıldığında, serbest zaman etkinliklerinin personel üzerinde en az etki bıraktığı alternatiflerin iş verimini artırması ve eğitici olması dikkate değerdir. Yani personelin seçtiği etkinlikler fazla eğitici olamamakta, iş verimini artıramamaktadır. Personel genel olarak değer katan etkinlikler yerine, sadece dinlendirici etkisi olan faaliyetlere yönelmektedir. Yoğun çalışan meslek gruplarına yapılan anketlerde de serbest zaman etkinliklerinden en çok beklenen özelliğin dinlendiricilik olduğu görülmüştür (3,38,49). 8.Kolordu Komutanlığı genelinde yapılacak organizasyonlarda, personelin serbest zamanlarını değerlendireceği etkinlikler planlanırken, dinlendirici olmaları yanında onlara değer katacak etkinliklerin de planlanmasının faydalı olacağı düşünülebilir.

Personelin sahip olduğu serbest zamanlarında hangi faaliyetlere yöneldiğinin belirlenmesi için oluşturulan soruda (B7) katılımcılara 15 cevap

alternatifi sunulmuştur. Personelin tercih ettiği başlıca etkinlikler sırasıyla, 187 kişi (%16) kitap, dergi, gazete okumak, 179 kişi (%16) aile ve çocuklarıyla ilgilenmek, 131 kişi (%11) TV, video, VCD izlemek, 106 kişi (%9) spor yapmak/spor yarışmalarını İzlemek, 101 kişi (%9) çarşı, pazar, mağazalarda gezip alışveriş yapmak olarak belirlenmiştir (Tablo 25).

Sonuçlara göre, personelin en fazla tercih ettiği etkinliğin kitap, gazete, dergi okuma olması, Türkiye’de okuma alışkanlığının çok az olduğu düşünöldüğünde oldukça önemli bir durumdur. Yine sinema ve tiyatroya gitmek, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmak, müzikle ilgili faaliyetleri takip etmek gibi faaliyetler, personelin serbest zamanlarında sosyal ve kültürel faaliyetlere zaman ayırdığını göstermektedir. Ancak bir önceki soruda (B6) serbest zaman etkinliklerin eğitici bulunma oranının düşük olması, bu faaliyetlerin daha ziyade dinlenmek amacıyla yapıldığını göstermektedir. Bu durum, serbest zamanları değerlendirme alışkanlığı incelenen diğer meslek grupları ile paralellik taşımaktadır (3,38,49).

Anketten elde edilen sonuçlara göre hobilerle ilgilenirim alternatifi ise en düşük orana sahip etkinlik türü olması, hobilerin uygulanabilmesi için uygun ortamların olmamasından doğan bir sonuçtur ki, bu durumun önlenmesi için de kişilerin hobilerini yapmaya imkan verecek çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Diğer bir sonuç ise spor yapma faaliyetinin de öncelikler arasında olması, sporun sağlık açısından faydaları düşünöldüğünde önemli bir sonuçtur. B5 sorusunda serbest zaman etkinliklerini tercih etme nedeni olarak en büyük oranla daha sağlıklı yaşama isteğinin seçilmesi ve yine B4 sorusunda serbest zamanların

nerede geçirildiği sorusuna yüksek bir oranla spor tesisleri denmesi, personelin spor yapma konusunda istekli olduğunu göstermektedir.

Anket kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda bazı personelin serbest zamanının olmadığı veya az olduğu, serbest zamanları olan personelin bu zamanlarını verimli değerlendiremediği görülmektedir. Ankette yer alan soruda (B8), personelin serbest zaman etkinliklerine katılmama nedenleri 6 cevap alternatifiyle irdelenmiştir. Sonuç olarak serbest zaman etkinliklerine yeterince katılamama nedenleri olarak 71 kişi (%30) teşvik edici tesis, araç, gerecin yeterli olmadığını, 41 kişi (%18) serbest zamanlarını belli faaliyetlerle doldurma alışkanlığı olmadığını, 40 kişi (%17) serbest zaman faaliyetlerinin pahalı olduğunu, 40 kişi (%17) bulunulan çevrenin bu tip faaliyetlere engel olduğunu, 29 kişi (%12) faaliyete yönlendirecek arkadaş ve sosyal teşviklere sahip olmadığını, 13 kişi de (%6) ne yapabileceğini bilmediğini belirtmiştir (Tablo 26). Bu engeller, Kolordu çapında yapılacak organizasyonlarla, Kolordunun bu alanda personele öncülük etmesiyle ortadan kaldırılabilir tıpte engellerdir. Bu sebeple, genel olarak personele serbest zamanlarının değerlendirilmesi konusunda alternatiflerin sunulması, onların teşvik edilmesi önemli bir görev olarak ortaya çıkmaktadır.

Tez kapsamında ele alınan örneklemin 8.Kolordu Komutanlığı personeli olması nedeni ile, askeri personelin hayatlarında spor faaliyetlerinin büyük bir yer kapladığı düşünülerek, ankette sorulan ‘sporla ilgilenme şekliniz’ sorusu (B9), “Spora ilgisizim, Aktif spor yapıyorum, Spor yapmıyorum-izliyorum ve Diğer” olmak üzere 4 cevap alternatifi ile serbest zaman değerlendirme faaliyeti olarak sporun 8. Kolordu Komutanlığı personeli arasında ne derecede ilgi gördüğünün tespit edilmesi amaçlanmıştır. Anketi cevaplandıran 269 kişiden 16’sı (%6,1)

spora ilgisiz olduğunu, 118'i (%44,9) aktif spor yaptığını, 74'ü (%28,1) spor yapmayıp sadece izlediğini, 55'i ise (%20,9) diğer alternatifini işaretlemiştir (Tablo 27). Sonuçlara göre personelin yarıdan bir miktar azının aktif spor yapmasının yanında, yarıdan fazlasının aktif spor yapmadığı ortaya çıkmıştır.

Aktif spor yapan personelin (%44.9) nerelerde spor yaptığını belirlemek içinse ankete katılanlara, sportif etkinlikleri daha çok nerelerde gerçekleştirdikleri sorusu (B10) sorulmuştur. Buna göre cevap verenler arasından 119 personel (%30) sporu iş yerinin yani kolordunun spor tesislerinde yaptığını belirtirken, 106 kişi (%26) doğada yaptığını, 68 kişi (%17) özel spor tesislerinde, 39 kişi (10) evde, 28 kişi (%7) ise diğer yerlerde yaptığını belirtmiştir. 42 kişi ise (%10) spor yapmadığı alternatifini işaretlemiştir (Tablo 28). Bu verilere göre spor yapan personel için en fazla tercih edilen yer Kolordu spor tesisleridir. Doğada spor yapanların oranı da yüksek seviyededir. Burada dikkat çeken nokta, %17 oranla personelin özel spor tesislerinde spor yaptığıdır. Bu durum, Kolordu spor hizmetlerinin çok kullanılmasına rağmen, bazı sebeplerden ötürü yetersiz kaldığını, personelin bir kısmının özel spor tesislerine yöneldiğini göstermektedir. Bu sonuç dikkate alınarak, personelin ortak yerlerde spor yapma imkanlarının oluşturulması önemlidir. Çünkü yapılan etkinlikler personel arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine sebep olacağı için personel motivasyonunun ve iş veriminin artmasını da sağlayacaktır.

Spor yapan personelin, hangi sporlara ne ölçüde katıldıkları, (B14) sorusundan elde edilen verilerle belirlenmiştir. 13 spor çeşidine personelin ne düzeyde katılım gösterdikleri değerlendirilmiştir. Buna göre personelin katıldığı spor dalları sırasıyla 2,8 ortalama ile yürüyüş, 2,5 ortalama ile futbol, 2,3 ortalama

ile voleybol, 2,3 ortalama ile yüzme, 2,3 ortalama ile açık alanlarda koşu, 2,1 ortalama ile basketbol, 2,0 ortalama ile raket sporları olarak elde edilmiştir. Katılımın en az düzeyde olduğu spor dalı ise 1,3 ortalama ile jimnastik, aerobik, 1,3 ortalama ile halk oyunları, modern danslar, 1,4 ortalama ile uzak doğu sporları olarak ortaya çıkmıştır (Tablo 32). Personelin eğilimi Türkiye’de bu konuda yapılmış benzer çalışmalarla da uyumludur (30, 49). Bu verilere göre, personelin öncelikli olarak katılmayı istediği spor dallarından başlamak üzere kolordu bünyesindeki spor imkanları gözden geçirilmeli ve personelin istediği sporları yapabilme imkanlarının artırılması sağlanmalıdır.

Personelin spora olumlu bir şekilde bakmadığı için mi, yoksa başka sebeplerden dolayı mı aktif spor yapmadığının irdelenmesi önemlidir. Bu amaçla hazırlanan (B11) sorusu ile, personelin sporun sağlığa olan etkisi hakkında ne düşündüğü araştırılmıştır. Bu soruya 269 kişiden 265’i cevap vermiştir. Buna göre, 234 kişi (%88,3) sporun sağlığa olumlu etki yaptığını inandığını, 26 kişi (%9,8) sporun sağlığa kısmen olumlu etki yaptığını, 5 kişi ise (%1,9) sporun sağlığa olumlu bir etkisinin olmadığını belirtmiştir (Tablo 29). Bu sonuçlara göre personelin büyük çoğunluğunun sporun sağlığa olan olumlu etkisine inandığı görülmektedir. Ancak bu gerçeğe rağmen aktif spor yapma oranının neden düşük olduğu dikkate değer bir araştırma konusudur.

Ankete katılan Kolordu personelinin , temel olarak sporu hangi amaçlar için yaptığının belirlendiği soruda (B12) ise, personelin öncelikli spor yapma amacı olarak 134 kişinin (%21) cevap vermesiyle fiziksel sağlığı koruma isteği ve devamını arzulamak olduğu ortaya çıkmıştır. Daha sonra sırasıyla 84 kişi (%13) sporu sevdiğini, 81 kişi (%13) sporun çalışma verimini arttırdığına inandığını, 67

kişi (%11) daha düzenli bir yaşam şekli sunduğunu, 65 kişi (%10) serbest zaman değerlendirmede iyi bir araç olmasını belirtmiştir. En az seçilen alternatif ise 12 kişiyle (%2) yeni arkadaşlar edinebilmede iyi bir araç olmasını, 16 kişiyle (%3) evresinde sporla ilgilenen insanların olmasını ve 34 kişiyle (%5) ocukluktan beri alışkanlık haline gelmesini belirtmiştir (Tablo 30). Burada  ncelikli amaç olarak belirtilen fiziksel sağlığı koruma isteği ve devamını arzulamak, personelin B5 sorusunda serbest zaman etkinliklerini tercih etmede öncelikli olarak belirttiği daha sağlıklı yaşama sebebi ile uyumlu bir sonuçtur.

Anketten elde edilen verilere göre aktif spor yapmayan personelin spor yapmama nedenlerinin incelenmesi ve mümkünse ortadan kaldırılarak personelin spora teşvik edilmesi personelin sağlık seviyesi ve iş veriminin artırılması için önemlidir. Bu amaçla 11 cevap alternatifiiyle hazırlanan ‘spor yapmama nedenlerinizi belirtiniz’ sorusuna (B13) göre, personelin spor yapmamadaki en öncelikli sebebi, 3 üzerinden 2,3 ortalama ile spora karşı isteksizliktir (Tablo 31). Daha sonra 2,2 ortalama ile sağlık şartlarının imkan vermemesi, 2,2 ortalama ile zaman yetersizliği, 2,1 ortalama ile uygun organizasyonların olmaması, 2,1 ortalama ile tembellik ve ihmalkarlık, 2,1 ortalama ile spor yapacak yer olmaması, 1,9 ortalama ile uygun arkadaş bulamama olarak elde edilmiştir. Spor yapmama sebebini en az etkileyen sebepler ise 1,3 ortalama ile çevreden çekinmek, 1,5 ortalama ile maddi yetersizlik, 1,9 ortalama ile uzman kişilerin eksikliği ve 1,9 ortalama ile sporun gerekliliğine inanmamak olarak ifade edilmiştir. Sonuçların Türkiye’de yaşayan değişik meslek gruplarına yönelik benzer anket sonuçlarıyla da uyumlu olduğu görülmektedir (3,38,49).

Elde edilen sonuçlara göre, ilk sırada çıkan spora karşı isteksizlik öncelikli olarak ele alınması gereken bir problemdir. Bu problemin sebepleri ise birbiriyle ilişkili pek çok parametreye bağlıdır. Örneğin spor yapacak araç gerecin eksikliği, uygun organizasyon olmaması, arkadaş çevresinin izin vermemesi, sağlığın izin vermemesi gibi pek çok sebep, personelde spora karşı bir isteksizlik doğurabilir. Bunun için diğer sebeplerin analiz edilmesi, bir anlamda bu sebebin çözümünü de kolaylaştıracaktır.

Cevaplara bakıldığında, sağlığın izin vermemesi ikinci önemli etken olarak görülmektedir. Daha önce bu konuda yapılan çalışmalardan, yaş ile fiziksel aktivite arasında güçlü bir bağlantı olduğu görülmüştür (20). Bu nedenle her yaşa ve her duruma göre yapılabilecek spor çeşitleri vardır. Hangi personel için hangi sporun uygun olacağına ilişkin danışmanlık sağlanması, personelin yapabileceği sporların belirlenmesi ve bunlara ilişkin imkanların geliştirilmesi bu sebebin etki derecesini azaltacaktır (38,49).

Diğer etkenlere bakıldığında, spor yapabilecek ortamların olmaması ve uygun organizasyonların yapılmaması önemli bir neden olarak ortaya çıkmaktadır. Genel olarak 8. Kolordunun spor imkanlarının tekrar gözden geçirilmesi, mevcut personele uzman kişiler eşliğinde yapabileceği spor alternatiflerinin belirlenmesi, bu sporların yapılabileceği altyapıların hazırlanması ve kişisel ataletin yenilmesi için organizasyonlar düzenlenerek sporun cazip hale getirilmesi önerilebilir. Personelin büyük çoğunluğunun sporun özellikle sağlığa olumlu etkisine inanmasına rağmen (234 kişi,%88.3), yukarıdaki sebeplerden ötürü aktif spor yapamayan kişilerin, spor yapmama nedenlerinin ortadan

kaldırarak tedbirlerin alınması, personelin daha verimli ve sağlıklı olmaları için önemli bir husustur .

Yukarıdaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, serbest zaman ve spor faaliyetleri ile ilgili olarak hem kişisel hem de kurumsal bazı yetersizliklerin olduğu görülmektedir. Bu nedenle 8.Kolordu Komutanlığı personelinin serbest zaman faaliyetlerini değerlendirmeleri bakımından personelin kurumdan beklentileri B15 sorusu ile katılımcılara, 5 cevap alternatifli şeklinde sorulmuştur. Alınan sonuçlar ile personel, 8.Kolordu Komutanlığı'ndan sportif faaliyetlerin ve organizasyonların desteklenmesini (134 personel,%38), kurum elemanlarının ortak yapabileceği organizasyonların düzenlenmesini (74 personel,%21), sanatsal, kültürel faaliyetlerin düzenlenmesini (14 personel,%13), satranç, bilardo, iskambil gibi oyun oynanacak yerlerin açılması ve yaygınlaştırılmasını, 41 personel (%12), hobi kulüplerinin kurulmasını ve aktif hale getirilmesini istemiştir (Tablo 33).

Sonuç olarak personelin 8.Kolordu Komutanlığı'ndan beklentilerini gösteren sonuçlar, daha önceki sorulardan elde edilen serbest zaman ve spor faaliyetlerinin yetersizliği ile ilgili sonuçlarla paralellik göstermektedir. 8.Kolordu Komutanlığı personelinin ihtiyaç duyduğu serbest zaman ve spor faaliyetlerini yeterince gerçekleştirememesi bir eksikliktir ve personel kişisel ve kurumsal serbest zaman ve spor faaliyetleriyle ilgili yetersizliklerin farkındadır. Söz konusu yetersizliklerin görülmesi ve giderilmesi açısından bu tez çalışmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Abadan N. (1961). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara. Sayfa 1-4, 23-25.
2. Addington JE. (1994). % 100 Düşünce Gücü. Akaşa Yayınları, İstanbul. Sayfa 128, 129.
3. Afyon YA, Saygın Ö, Hazar FC. (2000). Öğretim Elemanları ve Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimlerinin Araştırılması. "Sporda Psikososyal Alanlar ve Yönetim Bilimleri", Gazi Üniversitesi BESYO Sayfa 161-168.
4. Akesen A. (1984). "Açık Hava Rekreasyonunda Bazı Temel Kavramlar ve Özellikleri". C:34 (B-1), İstanbul. Sayfa 140-149.
5. Alparslan T, Kılıçgil E, Başpınar E. (2003). Türk Silahlı Kuvvetlerine Bağlı Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı Karargahında Görev Yapan Askeri Personelin Boş Zaman Değerlendirmelerinde Sporun Yeri. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara. Sayfa 99-106.
6. Anonim.(2005). Sera Etkisi ve Küresel Isınma.
Erişim: (http://www.cevreorman.gov.tr/hava_02.html). Erişim Tarihi: 13.12.2005.
7. Anonim. (2006). Rekreasyon ve Spor. Erişim: (<http://www.sporbilim.com>). Erişim Tarihi: 15.12.2005.
8. Atalay A. (1998). Spor Sosyolojisi. Kurtiş Matbaacılık, İstanbul. Sayfa 176.
9. Augustyn M, De Knop. (1996). The Field of Sport and Tourism, European Congress on Sport Management. October Montpellier. Sayfa 69, 77.
10. Baltaş A, Baltaş Z. (1987). Başarılı ve Sağlıklı Olabilmek İçin Stresle Başa Çıkma Yolları. Remzi Kitapevi 5. Baskı, İstanbul. Sayfa 266, 267.
11. Baymur F. (1994). Genel Psikoloji. İnkılap Kitapevi 11. Baskı, İstanbul. Sayfa 140.
12. Çınar V. (2001). BESYO Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü BESYO,Konya. Sayfa 18,19.
13. Demiray U. (1987). Açık Öğretim Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 252, Eskişehir. Sayfa 8, 9, 13.
14. Demirel ET, Ramazanoğlu F. (2005). Yöneticiler Açısından Etkin Zaman Yönetimi Tekniklerinin Değerlendirilmesi. Doğu Anadolu Araştırmaları Dergisi. Cilt 4, Sayı 1.
15. Ekenci G. (1990). Türkiye’de Kamu Kuruluşlarının Spor Tesisi Yapımı Açısından Bütünleştirilmesi. (İdari ve İktisadi Yaklaşım). İstanbul İl Uygulaması. İstanbul Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul. Sayfa 145, 146.
16. Erdem Ü. (1989). Aktif Bir Rekreasyon Biçimi Olarak Spor ve Spor Yerleri Planlama İlkeleri Üzerinde Bir Araştırma. Türk Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu Yayınları No:13, Ankara. Sayfa 7.
17. Eren E. (1991). Yönetim ve Organizasyon. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını No: 236, İstanbul. Sayfa 95.

18. Erkal ME, Güven Ö, Ayan D. (1998). Sosyolojik Açıdan Spor. Der Yayınları Geliştirilmiş 3. Baskı, İstanbul. Sayfa 139-146, 181-196.
19. Erkan H. (1991). Ekonomi Sosyolojisi. Alper Matbaası, İzmir. Sayfa 28.
20. Fişek K. (1980). Spor Yönetimi. AÜSBF Yayınları No:445, Ankara.
21. Fox K, Richards.(2002). Sport and Leisure. Erişim: (<http://www.statistics.gov.uk/lib2002>). Erişim Tarihi: 13.12.2005.
22. Godbey G. (1999). Leisure Services in the 21st Century. Venture Publishing, State College Inc, USA. Sayfa 163-180.
23. Gökdeniz A, Hacıoğlu N, Dinç Y. (2003). “Örnek Animasyon Uygulamaları”. Boş Zaman & Rekreasyon Yönetimi. Gökdeniz A (Editör). Detay Yayıncılık, Ankara. Sayfa 15-40.
24. Gökmen H, Açıkalin A, Koyuncu N. (1985). Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri, Kendilerini Geliştirme Düzeyleri. MEB Yayınevi, Ankara. Sayfa 10,20,22,28.
25. Hazar A.(2003). Rekreasyon ve Animasyonlar. Detay Yayıncılık 2.Baskı, Ankara. Sayfa 23-27.
26. Karaküçük S. (1991). Rekreasyon ve Dağcılığın Rekreasyon Olarak Değeri. I. Yüksek İrtifa ve Spor Bilimleri Kongresi, 30 Ekim - 2 Kasım, Ankara. Sayfa 99.
27. Karaküçük S. (1993). Rekreasyonun Çalışma Verimine Etkisi. 2. Yüksek İrtifa ve Spor Bilimleri Kongresi, 5 - 7 Kasım. 1992 Bildirileri Kitabı, Kayseri. Sayfa 39-47.
28. Karaküçük S. (1997). Boş Zamanları Değerlendirme, Kavram Kapsam ve Bir Araştırma. Rekreasyon. Seren Ofset Geliştirilmiş 2. Baskı, Ankara. Sayfa 1-12, 21-45, 51-79.
29. Karaküçük S. (1999). “Boş Zamanları Değerlendirme”. Rekreasyon. Bağırman Yayınevi 3. Baskı, Ankara. Sayfa 6-12, 23-48, 55-92.
30. Karaküçük S, Yetim AA. (2000) Okul Müdürlerinin Ders Dışı Etkinliklerin Uygulamalarına Yönelik Sorunları. ”Sporda Psikososyal Alanlar ve Yönetim Bilimleri”, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi. Bildiriler Kitabı, Ankara. Sayfa 26-27, 147-197.
31. Katırcıoğlu A. (1999). Yerel Yönetimlerin (Belediyelerin) Rekreatif Faaliyetlere Yaklaşım ve Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi. 19 Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. BESYO Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun. Sayfa 10-15.
32. Köknel Ö. (1979). Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları.Cem Yayınları, İstanbul. Sayfa 165, 170, 176.
33. Köktaş ŞK. (2004). Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme. Nobel Yayın Dağıtım Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara. Sayfa 3-15, 41-43, 83-86.
34. Kraus RG. (1978). Recreation and Leisure in Modern Society. Goodyear Publishing, Santa Monica. Sayfa 129-160, 253-274.
35. Mackenzie RA. (1985). Zaman Tuzağı, Zamanı Nasıl Denetlersiniz. İlgi Yayıncılık, İstanbul. Sayfa 13, 14, 22, 24.
36. Özçalıkusu O. (1999). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme ve Spor Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma (Hatay ili Örneği). Sayfa 11.

37. Özdamar K. (2002). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. Kaan Kitabevi 4. Baskı, Eskişehir. Sayfa 57-86, 291-323.
38. Özkökeli N. (1998). Ankara Emniyet Müdürlüğü, Çevik Kuvvet Şube Birim Elemanlarının Boş Zaman Rekreasyon) Anlayışları ve Değerlendirmeleri. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara. Sayfa 35-55.
39. Ramazanoğlu F, Altungül O, Özer A. (2004). Sportif Açından Rekreasyon Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi. Cilt , Sayı 3.
40. Ramazanoğlu F, Karahüseyinğlu MF, Demirel TE Ramazanoğlu MO, Altungül O. (2005). Sporun Toplumsal Boyutlarının Değerlendirilmesi. Doğu Anadolu Araştırmaları Dergisi. Cilt 3, Sayı 3. Sayfa 149-153.
41. Ramazanoğlu F, Ramazanoğlu N. (2000). Spor Tesislerinin Planlandırılması ve İşletmesi. Spor Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, Sayı 3, İstanbul.
42. Ramazanoğlu F, Ramazanoğlu N. (2004). Spor Testlerinin Planlandırılması ve İşletmesi. Ramazanoğlu F (Editör). Sporda Sosyal Alanlar-Seçme Konular I. Bıçaklar Kitabevi, Ankara. Sayfa 51.
43. Robert K. (1993). The Rule of Leisure and Recreational Sports in Europe. Sport Science in Europe. Current and Future Perspectives. Second European Forum September 8-12, Köln.
44. Sürer A. (2001). İş Stresi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir. Sayfa 75.
45. Taşmektepligil Y. (1995). Sporun Yaygınlaştırılmasında Semt Sahalarının Etkileri. Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul. Sayfa 38-110.
46. Tekin A, Ramazanoğlu F, Tekin G. (2004). Fiziksel Egzersiz İçeren Serbest Zaman Aktiviteleri ve Stres İlişkisi. Spor ve Tıp Dergisi 12 (4), 36-39 Ağustos 2004.
47. Tezcan M. (1993). Boş Zamanlar Sosyolojisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara. Sayfa 238, 239, 240.
48. Tolan B. (1993). Sosyoloji. Adım Yayıncılık, Ankara. Sayfa 146-298.
49. Tunçkol HM. (2001). Selçuk Üniversitesi'ndeki Akademik Personelin Rekreasyon Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü BESYO, Konya. Sayfa 58-62.
50. Ulutin T. (2005). İnsan Genom Projesi.
Erişim: (<http://www.thd.org.tr/sub/turk/doc/turgutulutin.pdf>) Erişim Tarihi: 10.12.2005.
51. Wuest DA, Bucher CA. (1995). Foundations of Physical Education and Sport, The C.U. Mosby Company, Saint Louis. Sayfa 14-63.
52. Yetim A. (2000). Sosyoloji ve Spor. Topkar Matbaacılık, Ankara. Sayfa 62.
53. Zorba E, Bakır M. (2004). Serbest Zaman Kavramı. "Sporda Sosyal Alanlar Seçme Konular-I". Ramazanoğlu F (Editör). Bıçaklar Kitabevi, Ankara. Sayfa 100-106.

EK-A

1. KİŞİSEL BİLGİLER:

1- Cinsiyetiniz? 1.() Kadın 2.() Erkek

2- Yaşınız? 1.() 21-30 2.() 31-40 3.() 41-50
4.() 51-60 5.() 61 ve üzeri

3- Medeni haliniz?

1.() Evli 2.() Bekar 3.() Boşanmış 4.() Eşi ölmüş

4- Evli iseniz çocuk sayısı? 1.() Yok 2.() 1-2 3.() 3 ve üzeri

5- Evli iseniz, Eşinizin eğitim durumu nedir?

1.() İlköğretim 2.() Lise 3.() Üniversite 4.() Diğer.....

6- Evli iseniz eşinizin mesleği?.....

7- Doğum yeriniz? 1.() Büyükşehir 2.() İl 3.() İlçe 4.() Köy

8-Rütbeniz? 1.() Üstsb. 2.() Sb. 3.() Astsb.

9- Sınıfınız?

10- Mezun olduğunuz lise?..... 11- Mezun olduğunuz

Üniv./Y.okul?.....

12- TSK.ndeki hizmet yılınız?

1.() 1-5 yıl 2.() 6-10 yıl 3.() 11-15 yıl 4.() 16-20 yıl 5.() 21 ve üstü

13- Görev türünüz? 1.() Kor.Kh. Personeli 2.() Birlik Eğitim Personeli

[Bl.K.,Tk.Astsb.] 3.() Birlik idari Personeli (S-1..4,Bl.Astsb.)

14- Babanızın eğitim durumu?..... Babanızın

mesleği?.....

15- Annenizin eğitim durumu?..... Annenizin

mesleği?.....

2.SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİ VE SPOR:

SERBEST ZAMANLAR: İşe gidiş dönüş, işte geçen zorunlu süre ve yaşamamız için gerekli (uyku, yemek, temizlik vb.) eylemler için ayırdığımız süre dışında kalan ve bağımsız – bağlantısız kullanılan zaman dilimidir.

SERBEST ZAMANLARI DEĞERLENDİRME: Boş zamanın sevak ve isteyerek seçilen çeşitli etkinliklerle değerlendirilmesidir.

1-Serbest zaman kelimesi sizce neler ifade ediyor? (En fazla 3 seçenek belirtiniz)

- 1.() Dinlenme zamanı 2.() TV izleme zamanı 3.() Eğlenme zamanı
4.() Okuma zamanı 5.() Gezme zamanı 6.() Spor yapma zamanı
8.()Hiçbir Şey yapılmayan zaman

2- Zorunlu işler dışında günde ortalama kaç saat Serbest zamanınız kalıyor?

- 1.() Boş zamanım yok 2.() 1-2 saat 3.()3-4 saat 4.() 5 saat ve üzeri

3- Serbest zamanlarınızı değerlendirmede güçlük çekiyor musunuz?

- 1.()Evet 2.() Kısmen 3.() Hayır

4- Serbest zaman etkinliklerine katılma yeri / boş zamanlarınızı nerede geçirirsiniz? (En fazla 3 seçenek belirtiniz)

- 1.() Evde 2.() Orduvinde 3.() Doğal tabiatda, dinlenme alanlarında
4.() Dernek, sendika ve sosyal kulüpler vb. 5.() Spor tesislerinde
6.() Eğlence yerlerinde 7.() Arkadaş, tanıdık işyerlerinde
8.() Diğer.....

5- Serbest zaman etkinliklerini tercih etme nedenleri? (En fazla 3 seçenek belirtiniz)

- 1.() Can sıkıntısından kurtulmak için
2.() En iyi yapabildiğim ve yeteneklerime uygun olduğu için
3.() arkadaşlarla birlikte olabiliyorum
4.() Fazla para harcamamı gerektirmiyor
5.() Faaliyetlere katılmamı engelleyici aile ve çevre faktörü yoktur
6.() Faaliyetlere kolayca ulaşabiliyorum
7.() Güzel bir ortam var
8.() Faaliyet yapabileceğim tesis, araç-gereç var ve programları bana uyuyor
9.() Daha sağlıklı yaşamak için

6- Serbest zaman etkinliklerinin tümünü düşündüğünüzde, bu etkinlikler sizde nasıl bir etki bırakıyor? (En fazla 3 seçenek belirtiniz)

- 1.() Dinlendirici buluyorum 2.() Eğlenceli ve heyecan verici 3.() Eğitici
4.() Mutlu edici ve zevk verici 5.() Sağlığımı olumlu etki yapıyor
6.() Farklı yaşantılar buluyorum 7.() Sosyal statü sağlıyor
8.() İş verimimi artırıyor 9.() İnsanlarla daha kolay ilişki kurabiliyorum,

7- Serbest zamanlarda tercih ettiğiniz etkinlik türleri nelerdir? (En fazla 5 seçenek belirtiniz)

- 1.() Hiçbir şeyle uğraşmam, dinlenirim
2.() Kitap, gazete, dergi okurum
3.() Müzik dinlerim, müzik aleti çalarım veya katılırım
4.() Tv. video, vcd izlerim
5.() Sinema ve tiyatroya giderim
6.() Çarşı, Pazar, mağazalarda gezer, alışveriş yaparım
7.() Fuar, park, piknik yerleri ve kıy gezintilerine çıkarım
8.() Spor yaparım / Spor yarışmalarını izlerim
9.() Sosyal, kültürel, ilmi faaliyetlere katılırım
10.() Ailem ve çocuklarımla ilgilenirim
11.() Komşulara veya akrabalarımın gider, sohbet ederim
12.() Orduvine veya kafeteryaya giderim
13.() Hobilerimle ilgilenirim(koleksiyon, el işleri,resim, bahçe işleri vb.)
14.() İnternet'ten yararlanırım
15.() Ava giderim

8- Serbest zaman etkinliklerine yeterince katılmıyorsanız, nedenleri nelerdir? (En fazla 3 seçenek belirtiniz)

- 1.() Boş zaman faaliyetlerinin pahalı olması
2.() Ne yapabileceğimi bilmiyorum
3.() Faaliyete yönlendirecek arkadaş ve sosyal teşviklere sahip değilim
4.() Boş zamanımı belirli faaliyetlerle doldurmak gibi bir alışkanlığım yok
5.() Bulduğum çevre bu tip faaliyetlere katılmama engel oluyor
6.() Teşvik edici tesis – araç – gereç yeterli değil

**9- Sporla ilgilenme şekliniz? 1.() Spora ilgisizim 2.() Aktif spor yapıyorum
3.() Spor yapmıyorum-izliyorum 4.() Diğer.....**

10- Sportif etkinliği daha çok nerelerde yapıyorsunuz? (En fazla 3 seçenek belirtiniz.)

- 1.() Yapmıyorum 2.() Evde 3.() Bir işin spor tesislerinde
4.() Özel spor tesislerinde 5.() Doğada 6.() Diğer.....

11- Sporun sağlığa olumlu etki yaptığına inanıyor musunuz?

1.() Evet 2.() Kısmen 3.() Hayır

12- Spor yapma amacınız nedir? (En fazla 3 seçenek belirtiniz.)

- 1.() Yapmıyorum
- 2.() Sporu hayattan zevk alma aracı olarak görmem
- 3.() Çocukluktan beri alışkanlık haline gelmesi
- 4.() Boş zamanları değerlendirmede iyi bir araç olması
- 5.() Yeni arkadaşlar edinebilmede iyi bir araç olması
- 6.() Çevremde sporla ilgilenen insanların varolması
- 7.() Sporun çalışma verimini arttırdığına olan inancımdan
- 8.() Daha düzenli bir yaşam şekli sunduğundan
- 9.() Zararlı alışkanlıklardan uzak tuttuğundan
- 10.() Sporu sevdiğimden
- 11.() Fiziksel sağlığımı koruma isteğim ve devamını arzulamam

13- Spor yapmıyorsanız, yapmama nedenlerinizi belirtiniz?

		Çok etkiler	Az etkiler	Hiç etkilenmez
1	Maddi yetersizliğim			
2	Uygun arkadaş bulamama			
3	Spor yapacak yer (tesis) olmayışı			
4	Uygun organizasyon olmayışı			
5	Spora karşı isteksizliğim			
6	Sağlığımın izin vermemesi			
7	Çevreden çekinmem			
8	Zaman yetersizliği			
9	Tembelliğim ve ihmalkarlığım			
10	Sporun gerekliliğine inanmam			
11	Uzman kişilerin eksikliği			

14-Spor yapıyorsanız Serbest zamanlarda tercih ettiğiniz spor etkinlikleri nelerdir?

		Aktif Katılım	Kısmen İlgilenirim	Hiç ilgilenmem
1	Yürüyüş			
2	Futbol			
3	Yüzme			
4	Raket Sporları			
5	Açık alanlarda koşullar			
6	Voleybol			
7	Basketbol			
8	jimnastik, Aerobik (step)			
9	Bisiklet			
10	Halk oyunları / Modern Dans			
11	Uzakdoğu sporları			
12	Vücut geliştirme			
13	Dağcılık / Kampçılık / Avcılık			

15- Serbest zamanları değerlendirmeniz için kurumunuzun en çok hangi alanda faaliyet göstermesini istersiniz?

- 1.() Sportif faaliyetlerin organizasyonu ve desteklenmesi
- 2.() Sanatsal, kültürel, sergi, konferans, toplantı, söyleşi gibi faaliyetlerin düzenlenmesi
- 3.() Çeşitli hobi kulüplerinin kurulması ve aktif hale getirilmesi
- 4.() Satranç, bilardo, iskambil gibi oyun oynanacak yerlerin açılması ve yaygınlaştırılması
- 5.() Kurum elemanlarının ortak yapabileceği organizasyonlar düzenlenmesi(Piknik, gezi vb.)

9. ÖZGEÇMİŞ

23.10.1968’de İstanbul’da doğdum. İlk ve orta öğrenimimi İstanbul Küçükçekmece’de tamamladım. Liseyi Kuleli Askeri Lisesi’nde tamamladıktan sonra, Kara Harp Okulu’nu bitirerek, 1990 yılında teğmen rütbesi ile TSK’ne katıldım.

1991 yılında İzmir’de İstihkam Okulu ve Eğitim Merkez Komutanlığı’ndaki sınıf ihtisas eğitiminden sonra sırasıyla Babaeski’deki Şerit Köprücü Bölüğü, Hakkari’deki Dağ ve Komando Tugayı ve Ankara’daki MSB İnşaat Ana Depo ve Atölyeler Komutanlığı’nda Takım ve Bölük komutanlıkları görevlerini yaptıktan sonra, 2001 yılı atamalarıyla Elazığ’da 8nci Kolordu Komutanlığı İstihkam Şube İnşaat Plan Subaylığı görevine atandım.

1997 yılında Gazi Üniversitesi İşletme ABD Yönetim Organizasyon Bölümü’nde Bilimsel Hazırlık Programı’nı, 2003 yılında Fırat Üniversitesi Yapı Eğitimi Bölümü’nde yüksek lisans eğitimini tamamladım. Halen seminer ve tez konum olan rekreasyonla ilgili makale çalışmalarım devam etmektedir.